

Het leven van Konstance : waer af volgt het tooneelspel De Spaensche Heidin

<https://hdl.handle.net/1874/35531>

N. P. P. P.

B.M.

Kst. VI, A, 57

De tyd en heeft noyt weghgenomen

So blinckt hun deugt voor iedereen.

Den naam en 't overschot der vromen

Want nadat zy zijn overleên

pe.

H E T
L E V E N
V A N
K O N S T A N C E :

*V*Vaer af volgt het
T O O N E E L S P E L,
*D*e
S P A E N S C H E H E I D I N :

Door M, G, T.

AMSTERDAM, Gedrukt by Nicolaes van Ravesteyn.

Voor Iohannes Iacott, Boekverkoper by de Beurs,
op 't Rockin, inde vergulde Cronijck, 1643.

LEVEN

KONSTANZ

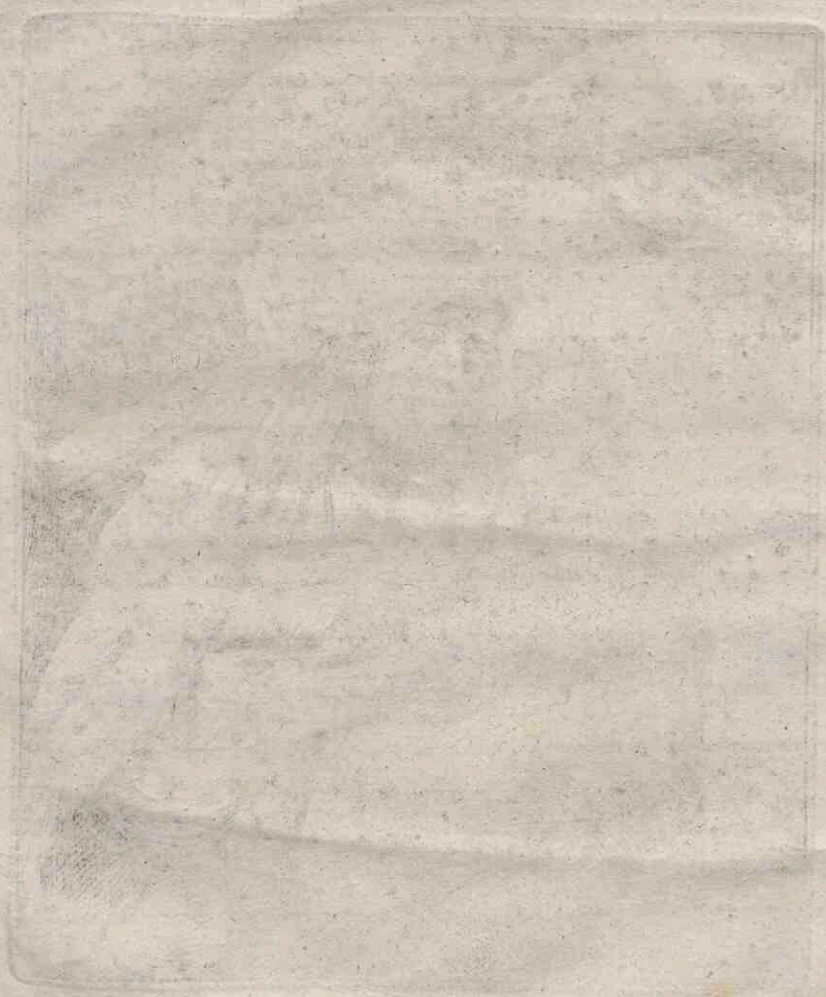
Neur. of. v. g. l. h. e.

Auf. epig. 141.

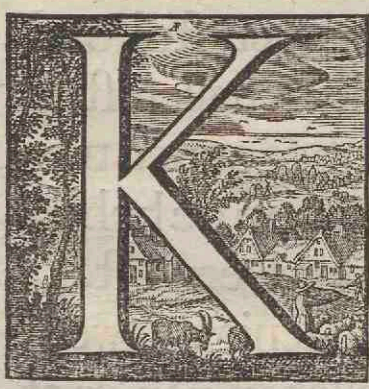
*Fortuna nunquam sistit in eodem statu :
Semper movetur, variat, & mutat vices ,
Et summa in imum vertit, ac versa erigit.*

H E T
L E V E N
V A N
K O N S T A N C E.

onstance , een adelijke
spaensche dochter, was het
eenig, en wettig gebooren
kind van Don Ferdinando
d'Assvedo , ridder van
Kalatrava , landdrost van
Murcia , welk is een lands-

deel in Spangien : heur moeder was Donna
Giomara di Minezez landdrostin. Deeze,
noch zuigeling zijnde , werd van heur ou-
ders by een aenzienelijke Mem ter zog be-
stelt binnen Madril. Hier bedreef de wispel-
tuurige Fortuin heur eerste bedrijf. 'T ge-
beurde dikwijls , als de Voedster zich , door
een wandeling , wat vertrêen wilde , dat zy
eerst het naubevolen , en welbezorgde kind,
om met 'er te nemen, zoo rijklijk in juweelen,
als kostelijk in kleeding opschikte. Een rot
Heidenen, of dienmen zoo noemt, uit twee-

derlei kunne bestaende, en by toeval daer zwevende, zag deezen pracht; die hen lichtelijk bekoorde. Daer wierden veel listen geleid om dit kind te vervoeren. Een onder het rot, genaemt Majombe, een stokoude Hex, wel afgericht op allerlei schellemstukken, loos en listig om het begonnen uit te voeren, verliet zich tenemael op de behendigheid van heure dievery. Deeze stelde dien besloten aenflag, en dusdaenig in 't werk: zy schikte het overig gezelschap van 'er af. Omtrent een mijl buyten Madril springt een fontein, Minerve toegewijd, rondom beschaduwtd van oliboomen: hier zou het rot liggen, en legeren, terwijl henner oudste in de stad op 'er luimen lag; die na lang, en listig loeren (door dien de onachtzaeme, of, hoe men zeggen zal, ongelukkige Voedster het kind, dat nu omtrent twee jaeren oud was, door een zorgelooze buurepraet, van 'er hand had laeten loopen) eindelijk tot 'er voornemen gekomen was, en hijgende met den verlakten buit aldaer aenquam. Deeze dievery

dievery veroirzackte twee heftige , en tegenstrijdende hartstogten ; want de blijdschap van de Heidenen , en de droefheid van de ouders , beide om het gestolen kind , waren in onmaetigheid evenmaetig. By den blijden wierd beraedslaegt (het kind van kleeding en juweelen ontbloot , en op een gemeenen weg , als vondeling , nedergeleit zijnde) in aller yl te vlugten : 't welk geschiet zoude zijn , ten waer het onzalig wicht dien wreeden Majombe vermurwt had door een lachchende kus ; wiens onnozele vriendelijkheyd , in dat onvriendelijke wijf , meer liefde verwekte tot het leven , als tot het geen het leven vercierde. Men besloot derhalven met kind met al datelik te vlugten : 't welk , na dat zy 't van naem en kleeding verandert , en in plaets van Konstance Pretioze genaemt hadden , zonder tukken geschiede. De droeve deden , met hulp van bloedverwanten , vrienden , naebuuren , en eigen dienaeren , hun best wel om het vervoerde te vinden : maer (laes!) vergeefs ; nademael dat vuil gespuis zich naer

Vrank-

Vrankrijk begeven had ; en te meer , alzo
niemand op hen iet quaeds vermoede.
Denkt eens wat verandering dat jong , en
zachttopgequeekte kind overrompelde !
Het wierd verrukt van hoogheid tot laeg-
heid , van rijkdom tot armoed , van verzaed-
heid tot honger , van kleeding tot naektheid ,
van zuiverheid tot vuyligheid , en (om al ge-
lijk te zeggen) van een heerlijk overvloedig
tot een slaefs gebreekelick leven . Dit duurde
dartien jaeren lang . Toen quaemen de jae-
ren van meerder , die , te vooren , met minder
kennis , niet te min gansch eerlijk , leerlijk en
(dat wonder is) onder dat goddelooze gezels-
chap godvreezende , en , elk in deugd voor-
gaende , versleten waeren . Heur zucht strek-
te geenzins tot booze nukken . Zy was op-
recht in handel en wandel . Zy mijde niet al-
leen het quaed , maer belette het ook andre
te doen ; zoo dat zy , onder heur gezelschap ,
een noodige schrik , en , nae de weereld te
oordeelen , in alles volmaekt , ja den Hemel
behaegelijk uitgeroepen mogt worden . Tuf-
schen

schen God en haer blonk onderlinge liefde ; dien zy bewees door kinderlijke gehoorzaamheid aen hem ; dien hy bewees door vaderlijke weldaeden aen haer . Aldus heeft deeze Pretioze dien dartien jaerigen tijd , niet anders wetende dan dat zy meê natuurlijke Heidinne was , met dit gezelschap in Vrankrijk versleten . Nu geviel 't ('t welk was in den jaere 1608 , onder regeringe van dien grooten Hendrik van Bourbon , de vierde van dien naem , Koning van Vrankrijk en Navarre) dat dit driftig volk zich uit dat vrije rijk wederom naer Murcia begaf . In Murcia groeit een wildernis , dicht van hout , duister door 't loof , naer door stilte , yffelijk door eenzaamheid ; derhalven vol van allerlei grof en smal wild . Hier moesten zy door : en ten halven zijnde , wierd van vermoeidheid beslooten aldaer te legeren ; om , door eenen voedzaemen nachtrust , nieuwe krachten te gaeren tegen den aenstaenden dag . Elk stemde dit toe , uytgezeid Pretioze , die in deeze schrikkelijke eenzaamheid anxtig

B

was ;

was ; waer door zy de deugd der zachtmoedigheid, in 't aenzien van dat verharde volk, boven heur lichaemelijke schoonheid, in dat heilig aengezicht te pronk stelde. 'T is ook zeeker dat een eenvoudige maegd meer schrix, en benaetheids heeft, in wildernissen, voor het verflindende gediert, dan die geene, die de wildernissen, en dat gedierte van aerd gelijk zijn. Nu yverde Majombe heur best om Pretioze deezen bekommerende vervaertheyd af te nemen. Zy onderging haer op veel wijzen: inzonderheid dat Diane heur reynigheid wel behoeden zou; vermids zy een reine Godes was, magt hebbende over wild, en wildernissen: en zoo Diane zulx niet dede, dat zy zelf (Majombe meen ik) door tovery alles konde ter wege brengen. Hier gebruikte Pretioze, nu omtrent vijftien jaeren oud wezende, in 't wederleggen van deeze onredenen, alrêe de redelijke gaven van een bejaerd, wakker, en welrechtschaepen verstand. Eerstelijk wederstreef zy haer met verzierde geschiedenissen, dien zy in
heur

heur tijd al m^êe gelezen had; om dat dat valsche wijf haer met verzierfelen zocht te stillen. Daer na bewees zy een grouwel te hebben voor God-lasterende tovery. Eindelijk betoonde zy, met waerachtige voorbeelden, wat vreezelijke straffen heure God, zijnde de waere rechtvaerdige God, die valsche Godden, toveraeren, en dier aenklevers, in voortijden, en nu noch doen kan, aengedaen heeft. Door welke stand van redenen Majombe, eenigzins verschrikt zijnde, de vorige onredenen afterliet; en, den huik na de wind hangende, om haer te stillen, met geveinstheid noch voortbragt de zorgvuldigheid Gods over Ionas, en Daniel. Pretioze, die Godlievende maegd, dit hoorende, hoewel van een Godhaetende vrou, stelde zich evenwel terstont in alles te vrede; en, hem gedankt gebeden hebbende, ging neffens het gezelschap in schaduw nederhukken, en offerde zich tenemael den Hemel op.

En staetig Edelman , genaemt Don Ian , eenige zoone van Don Philip-
po , nu noch rou draegende over
de onlijdelijke dood zijns moeders , zocht
(zoo veel het mogelijk waer) zijn diepe
droefheid met een eerlijke tijdkortinge , als
zijnde de jagt , te slijten . Nu was 't op zoek-
ren tijd , dat deeze Don Ian van zijn mede-
weiluyden , en knechten , door 't vervolgen
van een stuk wilds in deeze wildernis afge-
dwaelt zijnde , ter juister steê geraekte , alwaer
dit Heydens rot zich , after het geboomte
nedergeslaegen had . Deeze verdwaelde , van
hen niet wetende , meende het steeken van
de zon (terwijl hy zijn gezelschap , dat daer
voorby koomen moest , verwachte) onder
het zelve loof wat te ontschuilen , dan daer-
waert gaende vernam henner geluid ; waer
door hy verschrikkende te rugge trad ; en
wederom wat by zich zelve komende stux-
weegs op hen aenging . Al bevende gluurde
hy door de takken . Nu eerzelde hy , dan trad
hy toe . Nu rees zijn moed , dan zonkze weer ,

Nu

Nu twijfelde hy, dan ging hy vast. Eindelijk vernam hy dit leelijk, zwart, vuil, en ongehavevend gespuis; daer die zuivre Pretioze, dat schoone beeld, in witte kleederen, daer blaeu doorscheen, sneeuwit, en blaeu beadert in 't midden zat. Och! hoe gevaerlijk zag hy op! hoe geduldeloos wrong hy zijn narmen! hoe bang zuchte hy! Niet anders wetende als dat zijn lieve Iagtgoddin Diane gevangen was; want hy verbeelde zich dat Pluto Prozerpine verftoten, en eenige duivelen uitgezonden hadde, om heur halve zuster by hem in heur plaets te haelen. Hy weende jammerlijk. Hy wierd weenende stom: en stom zijnde wierp zijn gezicht noch eens op haer, en zag door het klaer drijvende kristal (zijn oogen stonden vol traenen) hoe gekkelijk hy bedroogen was; want hy bekende toen dat het Heidenen waeren. Wat was 't nu? verlichte dit zijn hart? geenzins, maer het bezwaerde hem noch veel meer dan te vooren; vermids die magtige maegd, door heur wonderlijke schoonheid, schoone glans, en blinkende

bevallijkheid, in hem meerder, maer aengenaemer quellingen stichte, dan de quellende gedachten, wegen zijn lieve Iagtgoddin, gesticht hadden. Zy onderwijlen (Pretioze meen ik) zat bezig, en weefde kranfjens van veelerlei schoone welriekende bloemen; wier kleur, en geur, by den weeffter te gelijken, vuile verw, ja stank waeren. Wat wil ik meer zeggen! zy was van alles zoo begaest, dat het geen wonder was, dat hy'er aenzag voor de dochter van Iupiter. Daer na brak zy uit in eenen goddelijken zang; wiens stelend geluid met zijn gestolen ziel staeg ten Hemel wou. Wat raed ging hem aen? hy luisterde, hy lette, hy loerde, hy loofde, hy lilde, hy lonkte, hy lokte, hy lachte, hem luste, en om al in een te smelten, hy leefde en liefde zoo innerlijk, als nooit Orpheus Eurydice, nooit Protezilaüs Laodamia, nooit Perikles Aspazia, nooit Antimachus Lisidice, nooit Plautius Orestilla, noch ooit Antonius Faustina (die nochtans altezaemen overwegende proeffstukken van liefde getoont heb-

hebben) gelieft heeft. Wat doet deeze verliefde jongeling? Hy wierd weder spraekzaem, en dreigt haer elke mael aen te spreken, om zijn liefde uit te spreken: en ziet! de vrees van zijn vaders gunst te verliezen, en de ingebooren grootfheid stooten hem al weer te rug. O bedenkelijke werking tusschen ouders gunst, grootfheid, en liefde! Hier op passen deeze drie vraegstukken: ten eersten, of een vader, ofte moeder zal geoirloft zijn om een houwelijk, ongelijk van afkoomst en middelen, niet te min eerlijk, en van Gode voorzien, anders een gehoorzaam kind zijn gunst of zegen t'ontrekken? Ik oordeel, neen: ten andren, of ingebooren grootfheid zoodaenigen houwelijk zal mogen beletten? Ik oordeel wederom, neen: ten lesten, of zuivre liefde van wederzijden, de bovenste vraegen aldus by zich zelve beantwoord hebbende geen houwelijk zal mogen oprichten, dat eerlijk, en van Gode voorzien is? Ik oordeel, volkomentlijk ja. En dus overwoeg Don Ian de zaak mede; en heeft derhalven,
de

de twee eerste gerechtelijk voorby gaende , het leste met een heilige meening aldus in 't werk gestelt. Hy ging vrypostig op hen aen, en wenschteze met stemmig gebaer , en innerlijke genegentheid altezaemen veel gelux. Zy vlogen verbaest, en schichtig op, niet wetende wie het wezen mogt , die hen dus onverwacht , in dit eenzaam' , en aekelige woud overviel. Majombe , hier door schrik- kig uit heur slaep opschietende , gebod met haestige moede hem daetelijk te vertrekken. Een van 'er allen dreigde hem te slaen . Een ander stiet hem. Hy daerentegen, alle oplopenheid van henlieden verdragende , verzocht eerbiedelijk wat gehoors : 't geen hem naulix toegelaten wierd. Toen keerde hy zijn vriendelijk gezicht naer dien volmaekten Pretioze, dat aentrekkelijke beeld, haer ont- kledende zijn zuivre, en ongeveinsde liefde ; en verzocht daer op, met schreiende oogen, heur wederlievende gunst : dien zy hem eerst met anxt, daer na met beleeftheid weigerde , hoewel zy 't meer voor spot , als ernst aen-
nam .

nam. Hy liet niet af zijn vrijery gevoeglijk te vervolgen. Zy liet niet af zijn vervolg gevoeglijk af te slaen. Dit liep lange wijl, met voorzichtige woorden van wederzijden, gins en weer. Majombe, alles aendachtig aenhoorende, viel'er eindelijk met deeze redenen tuffchen: dat hy van afkoomft te hoog was, en zy te laeg: dat hy te rijk was, en zy te arm: dat hy te zeer gezien was, en zy te weinig: dat hy zijn bequaeme jaeren hadde, dat zy te jong was: en daer zy zich, boven andre bekommeringen, meest aenftieten, was dit, dat zy vreesden dat zijn hart niet meende, 't geen zijn tong sprak. Waer op hy een kostelijke diamant van zijn afterste vinger trok, dien hy haer aenbood, verzeekerende met duizend kostelijker eeden, dat het lichaem van deezen steen eer buigzaam, dan de stantvaste stand van zijn gezette liefde verwickelijk zoude zijn. Dit namen zy met bedenken redelijk in: en, van hem ter zijden wat afwijkende, overleiden alle zijn zeggen, en doen wel scherpeijk. Overleid hebbende beslooten

ten zy het houwelyk aen te gaen ; mids dat hy proef zoude doen van zijn getrouheid ; dien zy hem , wederom by hem koomende , in deezer manieren , voorwierpen : hy moest eerst zijn Vader , vaders hof, hofgezin, land, zand , eer, afkoomst , staet, en wat dier meer aenklevende was, twee aetervolgende jaeren lang verlaten ; en doolen met genegentheid, en genoegen , als henlieden in alles gelijk zijnde, met haer in heur gezelschap ; ook zonder ooit van min, of mins tokkelingen te mogen kikken. Hier stond hy dapper in de war. Wat zal hy doen ? De heftige beweeging tot natuurlyke verzaemeling met haer, die geoirloft was , verbood hem zulx aen te nemen : maer de zuivre liefde , die noch veel heftiger was , en zonder dit in te willigen niet uitvoert konde worden , belaste hem zulx te doen: dies nam hy deeze voorwaerde, als anders niet kunnende , en zy den trougaef , als anders niet willende , beide blymoedig aen. Zijn jagt onderwijlen aenkomende ontdekte zich van veer door 't hoorngeblaes ; derhalven

ven verzocht hy , om aen zijn volk geen afterdocht te geven , van zijn Pretioze (hy kende nu den naem) en heur gezelschap minnelijk verlof ; en zou binnen een uur , ook ter zelve stede wederom by haer zijn : waer op zy hem vertoefde . Nu was alles tot hierentoe wel besteken : derhalven liep hy op het weigeluid haestig aen ; en by henlieden koomende veinsde zich quansuis verstoort over hun lang afterdraelen : 't welk zy , door 't vertellen van een hifch , dien zy op een ontloopen haes gehad hadden , ontschuldigden . Onderwijlen drong de avond dapper aen ; derhalven begaf hy zich met zijn knaepen daetelijk naer huys . T' huys zijnde schreef hy in aller yl een klein briefken van zijn heimelijk vertrek , ook dat zy in alles gerust zoude zijn , alzoo de oirzaak noodig was , en voor dien tijd moest verborgen blijven . Dit leide hy in 't bedde van zijn eenige zuster Leonora ; op dat zy het zelve , daer in gaende , vinden , en zijn oude suffe vader , dien hy zeer lief hadde , met alle gevoeglijkheid

gemeen maeken zoude: en is voorts, wel voorzien van geld, als andre nooddruftheden, ftil en zonder iemands kenniffe, alleen vertrokken. Zijn bruid met heur gezelschap (als verhaelt is) verwachte hem ter bestemder plaetse; daer hy verbaest op 'er aenquam; en, van naem en kleeding verwisselt zijnde, daetelijk met smeken verzocht t'ontvlugten zijn vaders huisknechten, en opgemaekte dienaeren, om hem te zoeken, en gevonden hebbende t'huis te brengen: 't welk onbedenkelyk gehoorzaemt wierd. Nu is die welbekende naem van Don Ian verandert in eenen onbekenden Andreas.

Leonora,

Leonora , zoo gezeit is , eenige zuster van deezen vernoemden Edelman , niet kunnende bedenken wat d'oirzaek was van heur broeders verzuim ter huisavondmael , wenschte met uitterlijk bly gelaet heur oude Vader een geruften nacht ; en ging zelf met innerlijke verslagentheid naer heur slaepkamer . Hier zat zy eenzaam , en weende bitter ; ook te meer , alzoo zy zulx van hem , die een geregelt leven leide , nooit gewoon was : doch , alles in Godes handen bevolen hebbende , ontkleed zijnde , begaf zich ten troostelijken slaep . O troostelijke slaep , hoe schielijk wierd gy verjaegt ! ja zelfs eer gy 'er waert . Hoe onlijdelijk beklede de droevige wacht uw plaets ! O droevige wacht , ten waer niet onnatuurlijk geweest dat de dood u wederom verstootten had , gelijk gy dien slaep verfstiet ! Want wien overviel ooit vinniger schrik als deezen Leonora ? Wien bragt de vinnige schrik ooit schielijker verandering als deezen Leonora ? Wien wierp ook de

fchielijke verandering in dieper droefheid als deezen Leonora? 'K weet niemand. 'T was ook geen wonder; want zy achte heur ziel te beftaen in vier deelen: waer van zy een deel onlanx verlooren had door het fterven van heur lieve Moeder: noch een deel, nae alle voorfchijn (vermits hy afgeleeft was) haeft verliezen moeft door het fterven van heur lieve Vader: en het derde deel nu verloor door het vlugten van heur lieve Broeder; daer zy alle hoop en trooft op gezet had; en die nu zoo klakkeloos, alleen een brief, dien zy in heur bedde vond, afterlaetende vertrok; en haer, die het lefte en minfte deel (zoo zy 't zelf fchatte) van 'er ziel was, dus onbeweeglijk, en zonder trek of teeken van liefde, in alle droefheid, en quellingen liet wroeten. O al te wreed en flag voor zoo zwakken maegd! Wat gaet 'er aen? Zy springt fchielijk uit 'er bedde, fchud 'er nachgewaend om, en vliegt onverduldig met den halfgelezen brief naer heur Vader; die noch op zijnde meê bezig was in 't herkauwen
van

van al zijn aerdsche tegenspoeden ; daer zy met deezen onverdraegelyken ramp noch by quam. Dat welbezochte grijze hoofd , zijn lieve dochter dus ontstelt ziende aenkomen , vraegde wat haer deerde . Zy meende t'andwoorden , maer bleef 'er in steeken : Waer door hy , in 't eerst haer vertroostende , meende dat het maegdelijke zwakheid was , of dat een inval van heur Moeders dood haer in heur bedde beanxt hadde : maer den brief daer na ziende , en den inhoud overlopen hebbende , bleef met zijn lichaem onbeweeglijk staen , vloog met zijn gedacht ten Hemel , en , God om hulp aengeropen hebbende , stelde het gansche huis in oproer . Elk was by der hand . De voorbygaende vreemdelingen drongen op het gekarm in . De naebuuren vielen op het gerucht aen . De dorpkinderen stonden verbaest : en wie daer ook omtrent was , of woonde wierd deezen droefheid deelachtig . De oude man , alle meêwaerigheid , en vrywillige bystand van 't huisgezin , vreemden , als
nae-

naebuuren ziende , verzocht met gevouwen handen , en smeekende lippen , datmen door hulp van huifluyden en landdienaeren alle wegen daetlijk bezetten , trouwelijk wacht houden , en zijn vlugtige zoon vervolgen zou , om hem (waer 't doenlijk) in te haelen , en t'huis te brengen : 't welk naulix verzocht zijnde geschiede. Leonora (ach armen !) heel uitzinnig zijnde liep meê wind breeken ; en als een ingetrokken maegd , wien bospaden of veldwegen onbewuft waren , verdoolde daetelijk in 't hout : alwaer zy op heur klagten de wederklagten vernam van dien droevigen Nimf , die door versmaetheid van Narciffus t'haerwaert gansch verdweenen was , en , alleen stem overblijvende , deezen eenzaamheid voor heur treurplaets , en woning uitverkoo- ren had . Deezen porde zy te helpen zoeken ; want zy meende in 't eerst toen zy haer hoorde , dat het boshoeders , houthakkers , of diergelijkke volk zoude zijn : maer gewaer wordende dat het Echo was , nu meê een orakel geworden zijnde , ondervraegde haer
hoe

hoe dit werk afloopen, en of men heur broeder weêr vinden zou of niet : daer daetelijk op geandwoord is, neen. Waer op Leonora, als van de waerheid verzeekert zijnde, naer den weg vraegde; en, mistroostig te rug keerende, met duizend hoopelooze klagten het mindst, en overgebleven deel heurs bedroefde ziels, 't welk zy zelf was, ten nausten by heur stijfzittende, en staeroogende Vader t'huis bragt. Het uitgeloopen Hofgezin, en afgeschikte volk, den ganschen nacht gezocht, alle wegen bezet, en geen uit noch inkomelingen vernomen hebbende, quamen al meê met neergeslagen halzen een voor een mismoedig aendruipen. Ieders snelheid viel te loom, elx yver te koud, en alle moeite, hoewelz' hun best deden, verloren: dies gingen zy elk naer zijn eigen huis, en lieten den ouden Vader met zijn jonge dochter, die doch niet te troosten waeren, in alle droefheid, en verdriet, ellendig en beklaeglijk zitten.

Et heidens rot , om meerder veilig-
heid , en minder gevaer te hebben
van betraept te worden , had den
ganschen nacht , alle gemeene wegen afflaen-
de , alle ongemeene wegen inslaende , door
sluipen en kruipen , langs hout en heggen ,
met veel anxt en verschrikkinge , ten einde
gebragt ; en quam nu , als in vryheid zyn-
de , den blijden daegeraed blymoedig tegen .
Andreas met zijn lieve Mingenood , den ver-
trekkende nacht bedankt hebbende veur' er
dienstwillige duisterheid , dien zy genoten
hadden , wenschtenze met een geluk op reis ;
en , den jonggeboren dag met minnelijke
zedes verwelkoomt hebbende , dankten
God voor zijn genade ; en vleiden hem dat
het licht , en zijn heilige Engel hen in alle
voorspoed geleiden wilden , gelijk de dui-
sterheid hen van alle tegenspoed geleid had-
de : en zijn voort het bosch een weinig inge-
weken ; alwaer zy zich op het verhoort gebed
vertrouwende , zoo door de staee vlugt , als
moeielijke weg vry vermoeit zijnde , neffens
het

het ruw gezelschap hun deekenen op 't be-
daude aerdrijk , en zich zelve op hun dee-
kenen, in 't streelen van de morgeson neder-
spreiden. Ter zelve kontreie (in Murcia
meen ik) was een jonge Iuffer genaemt Go-
hanne , onopsprekelijk in veelen , eerber
van leven , magtig van middelen , mild van
vriendelijkheid , klein van ommegang , en
groot van adelijk geslacht ; welx aeloude
stamhuis zy , als een aengesturven dochter,
zelf bewoonde. Deeze, op een hofedelman
van Madril degelijk verliefte, en van hem on-
degelijk ('t geen zy och armen! noch zelf
niet wist) aengehouden , en op den tuil gezet
zijnde , was (elaes!) voor 't krieken van den
dag al opgestaen , en stil uitgelopen , om
heer minnebode, dien zy met een brief naer
hem toegezonden had, waer op zy vast and-
woord verwachte , met brandende gedach-
ten tegen te stappen. Terwijl zy hem al
brandende , al zuchtende , al haekende , al
staeroogende tegen stapt , ontdekt zich van
ver een scheemering , dien zy gelijk een

schim al hijgende te moet vliegt; en naeder koomende was 't heur eige en getrouwe dienaar, dien zy verwachte. Zy verwelkoomt hem vriendelijk, ja, indien 't heur knecht niet waer geweest, zy had hem verwellekoomt met een kus; weinig wetende van wat inhoud de brief was, dien hy haer bragt. Doch zy vertrouut alles goeds, en zend hem naer huis; op dat zy in eenzaamheid heur minnekuurtjens, in 't lezen van den brief, bet bewerken mogt. Hy gaet, en zucht om 't ongeval zijner vrou onderwegen dikwijls: ziet hy liefde haer als een trouw knecht; en wist van al 't bedrog, vermids die eedbreekende bedrieger hem alles, zonder schaemte, gezeit had. Nu was zy eenzaam in 't eenzaeme woud, en oeffende vreuchd; en 't minste vogeltje, hoe zacht en lieffelijk het ook queelde, schein haer te steuren. Maer laes! hoe schielijk veranderde die blijdschap in droefheid! want, eer zy den brief half doorlesen had, wierd zy als razende, en kante zich in die razery, al schuimbekkende en stampvoetende, tegens God en 't geval.

geval. Zy trok 'er vlechten uit; zy krabde 't aengezicht; zy beet op 'er lippen; zy knarste op 'er tanden; zy kneep 'er wangen; zy neep 'er vuisten; zy scheurde heur klederen, en reet 'er borsten; ja (waer 't doenlijk geweest) zy had het hart uit 'er boezem gerukt, en, in spijt van God, tegens den Hemel aengeworpen. O schrikkelijke inwilliging van boosheid, strijdende, in dienst der helle, tegens hemel en aerd! O schadelijke brofheid des vleesch, hoe bitter is uw' nasmaek! Dan 't schijnt dat alle aerdsche dingen onstandvastigheid onderworpen zijn; maer inzonderheid de mensch; 't welk blijkt in deeze verdoolde maegd. 'T is wel waer dat de slag, ten aenzien van zoo tengren schepsel, te wreed was: maer wie wierd ooit zoo geslagen, dat hy den artz verwierp, en, in plaets van geneesdranken, zich zelf vergif mengde; gelijk zy door 't lasteren van heuren God doet? En noch bleeft daer niet by; want zy yverde staeg aen om zich zelve te verkorten; en ten lesten bezich zijnde om dat dui-

vels opzet uit te voeren, wierd in 'er voornemen verhindert door dat voorgenoemde rot Heidenen, dat juist daer omtrent lag, en baekerde zich in de zon; 't welk zy zag, en meende dat zy meê gezien wierd. Wat doet zy nu? Zy neemt geveinsdelijk aen het wezen van een bezaedigde maegd; en treed, als ofze zachtzinnig waer, op dat gezelschap aen. By hen koomende vraegde ofze toekomende dingen voorzeggen konde; waer op geandwoord is, ja. Derhalven gaf zy henluiden een stuk gelds om deezen kunst in 't werk te stellen. Majombe (als de doortrapste, en die best geleek afgericht te zijn op duiveljagery, alzooze 't een oud, lelijk, verrimpelt, zwart, en grijs vel was, en dit werk langst gepleegt had) verzocht heur rechter hand om in te kijken; dien zy gewillig gaf. Hier schoot al het andre gezelschap rondom. Toen hief zy op van veelerlei zaeken, weinig van belang, en geenzins aenroerende den rechten stof, daer op 't gemunt was. Doch Gohanne, die

zoo veel te doen had met loeren en lonken op de uitmuntende gestaltenis , besneden aenzicht , en zedige manieren van Andreas (anders genaemt Don Ian) luisterde niet eens nae die beuzelingen ; want ze wierd zoo geweldig overweldigt van liefde , datze (niet eens denkende op 'er eerste vrijer) hem durfde van al zijn volk afroepen , en openbaeren heur brandende genegentheid , verzoevende zijn wederliefde ; dien hy (haer bedankende voor 'er nedrigheid) beleefdelyk weigerde ; zeggende dat het onmogelyk was , vermids hy alreê verlooft was ; en , al waer 't dat niet geweest , dat hun wetten meê bragten niemand van henluiden te mogen trouwen , als aen hens gelijk , dat is aen ofte onder hun eigen volk . Waer op Gohanne , schichtig van hem afwijkende , vol spijs naer huis liep , ingenomen zijnde met grooter haet , als te vooren liefde . 'T huis wezende roept zy heur dienaer , belast hem een parrelsnoer te haelen van 'er slaepkamer , en , zich eenvoudig veinzende , daer meê te
gaen

gaen onder dit Heidens rot , om het zelve behendelijk te steken in den mael van deezen Andreas , en , gedaenzijnde , haer daetelijk te komen verwittigen : 'twelk zoo geschiede . Gohanne verwittigt zijnde dat alles klaer was , vliegt als verbaest voor deur , en schreeut met luyder stemme , buuren helpt ! dieven , dieven , dieven ! ziet , door deezem middel zocht zy hem aen een galg te helpen , en zich zelve zoo te wreken . Voorts schoten op dit geschreeu al de buuren toe ; de boeren raekten op de been ; de Roo-roe , die daer ontrent zat en dronk , viel uyt ; en het huisgezin voegde zich by den hoop . Men zocht om , en binnens huis , in alle hoeken en winkelen , wijd en zijd , en waer men ook zocht , men vond niemand , die verdacht was . Derhalven vielen zy met geweld op het Heidens rot , en (als een volk daer weinig aen verbeurt word , en veeltijds op dievery uit is) betichtten het terstond met knijpen en knevelen van deezeparen . Niemand wist 'er af ; elk ontschuldigde zich ,
en

en inzonderheid Andreas met zijn lieve mingenood , die diergelijke dingen beide wel beletten,geenzins plegen zouden. Gohanne , daer meê niet te vrede zijnde , verzocht datmen hen altemael uittrekken , en wel bezoeken zoude . Elk sprak moedig , en toonde zich bereit. Andreas, als de veerdigste,bezocht zich,in hen aller tegenwoordigheid , zelf ; en , zijn mael uitschuddende , schudde het parlesnoer daer meê uit : waer door hem,schoon hy onnozel was, de schrik zoo vatte , dat hy bedeeft en spraekeloos bleef staen . Een vande dienaers dit ziende sloeg hem met een vuist in 't aengezicht. Hy , niet denkende op den geveinsden staet, daer hy tegenwoordig in was , maer op zijn echte staet en afkoomst , liet het bloed opwellen, schoot toe, greep het geweer, en stak den dienaer met zijn eigen wapenen dood : waer op hy daetelijk gevat, en, als een moordenaar en dief , gebonden naer het slot van den Landdrost geleit wierd : en de gansche fleep volgde na .

DOn Ferdinando (als verhaelt is) Landdrost van Murcia, verwittigt zijnde van deezen gevangen, besloot (alzo daer omtrent onlanx veel doodslagen, en dieverijen in zwang gegaen hadden) een merkelyk, en niet anders weetende als een rechtvaerdig voorbeeld van straf aen deezen misdadigen, zonder uitsstel, te vestigen. Liet hem derhalven daetelyk ontsluiten, en ter verhooringe stellen. Verhoort zijnde metter haest, en zonder pijnigen, alzo de daed daer was, beval hem zich te bereiden, en zaid' hem den jongsten dag aen. Pretioze, dit gewaer wordende, schreide en zuchte jammerlyk; en schein als ofze zich op het aerdryk in'er traenen verdrenken wilde, en stervende heur ziel door 't gezucht naer den Hemel te zenden, om'er lieve Bruidegom aldaer te verwachten, en met blijdschap in te haelen. Majombe, alleen weetende dat Don Ferdinando en Donna Giomara, Drost en Drostin, natuurlijke vader en moeder waeren van deezen

Pre-

Pretioze ; en merkende dat dit begonnen werk , door 't aendrijven van Gohanne , een slechten uitgang zoude neemen , begon heur noodige personagie te speelen . Zy verzocht beleefdelyk aen den Drostin of 't haer geliefde dien maegd , als bedroefde bruid van deezen veroordeelden Andreas , eens te hooren ; by nae verzeekert zijnde dat zy door dien middel genaê zoude verwerven ; 't zy dan door de beweeglijke welspreekendheid van een onbekende dochter , of door bloedkennis van een onbekende moeder . Dit wierd haer toegelaeten . Toen viel Pretioze op 'er aengezicht ; en , heur voeten gekust hebbende , verzocht met overwonnen gelaet , en onoverwinnelijke redenen heur hulp , en bystand in Godes naem . Giomara , verwondert zijnde wegen 't verstand , en des zelfs uitvoeren van zoo jongen slechten Heidin , en niet weetende dat het heur eige kind was , wierd armhartig , en schreide traenen . Don Ferdinando , hier op aenkoomende , wierd ook met dier-

gelijke redelijkheid inwendig zoo van 'er aengetaft, dat hy niet laeten kon uitwendige teikenen daer van te geven, want hy fchreide meê; en, als ververfing hier door krijgende van zijn Konftance (niet denkende dat dit Konftance was) zag zijn treurigen gemaelin treurig aen. Doch, alle vrouwelijke eigenschap met mannelijke magt tegenftaende, verpijnde zich eindelijk, bewees zijn aerd, betrachte zijn fchuldige plicht, en fprak aldus: O fchoone, beleefde, wijze, droeve, en beklæglijke maegd! 'T is wel waer dat uw' treffelijk ongeval, en zielroerende gebeden my bewogen hebben zoo wel tot innerlijke, als uitterlijke traenen; en lichtelijk (waer 't dat mijn gemoed het toeliet) my voorts vervoeren zouden tot vryfcheldinge van uwen Bruidegom: maer, vermids 't goddelijke recht, in tegenwoordigheit van zoo moordaedigen doodflag, en zoo moedwilligen dievery, mijn teer geweeten aenftoot, is 't ook billijk dat ik het heilig recht gehoorzaem, en hy ftrafwaerdig fterf; derhalven

ven trooft u zelven in God , hy zal fterven : wendende hier meê zijn bedwongen oogen wederom weenende van 'er af , en ging met zijn gemaelin beide weemoedig weg . Majombe , ziende dat die aenflag mislukt was , en voorziende dat deeze onverwachte toeval mislijk afloopen wilde , moedigde zich zelven , en ving het uitterst' aen . Wat doetze dan ? Zy wijft Pretioze van 'er af , en stapt den Droftin alleenig na . By haer komende verzoekt 'er ook alleenig te spreeken van iets , daer 'er dapper veel aen gelegen was , ja daer al 'er lustig leven aen hing . Giomara , dit vreemd dunkende , staet 'er daetelijk te woord . Mit viel zy voor 'er voeten neer , haer smeekende om vergiffenis van 't geen , daer in zy aen haer misdæen had , en riep niet dan genae ! genae ! Giomara , dit ziende , gebod 'er op te staen , en vraegde waer in zy aen haer misdæen had . Waer door zy oprees , en viel in deeze rede . Mevrouw , zijt verzeekert dat ik , 't geen by my voorgenomen is u tegenwoordig t'openbaeren , heel

wel verbergen zou; of, niet willende verbergen, ten minsten gestaedig zoude aenhouden om genaê by u te verwerven, eer ik mijn overladen krop voor u uitschudde: maer vast vertrouwende, ja by nae weetende dat zoo onuitspreekelijke blijdschap, waer meê ik u koom bezoeken, geenzins zonder dankbaerheid kan volvoert worden; zoo wil ik my vrypostig maeken, en vangen aen. Weet het dan Mevrouw, dat ik, uw' onwaerdige flavin, d'oirsprong van al uw' betraende treurkreuken, dien gy in dertien jaeren herwaerts gezet hebt, doch nu haest geëffent zullen worden, zoo wel als gy geweten hebt; ja d'oirsprong daer van zelf geweest ben. Want die bekleemde dochter, wiens doorgaende ongeval u, en uw' lieve gemael zoo diep in 't hart tastte, was uw eyge, eenige, en alwaerdige kind; 't geen ik zelf in 't jaer 1595, 's morgens t'elf uuren, op hemelvaerts dag, binnen Madril, opgenomen, en vervoert heb. En, tot een teiken dat ik in waerheid zy, zie daer het gewapend' goud, beneffens eenige andre

dre juweelen , daer 't meê verciert was ; en dien ik (om of 't te pas quam) tot noch toe wel , en wijslijk bewaert heb . Giomara , dit nau-lix uithoorende , vliegt , zonder omgezicht , naer Pretioze toe ; en , heur borst ontbloot hebbende , vond ontrent den flinken tepel een geboorteneep , en aen die zelfde zy ' de twee leste voetteenen zonder scheidsel : waer aen zy , heur kind zeeker kennende , met wonderlijk gebaer om den hals viel , en , met zoo een moederlijke genegentheid , haer duizend mael kussende , aen 'er lippen besturf , en bleef een langen wijl stijf besturven aen 'er hals hangen . Don Ferdinando , op het gerucht toeschietende , en deezen blijden maer ontfangende , bewees al wat een oprecht vaderlijk hart op zulken uur bewijzen kan ; doch , van zoo grooten geluk bezocht , scheen noch evenwel bekommert . Pretioze , die bedrukte maegd , niet weetende wat van deezen zaek was , vraegde wat het beduide . Men onderrichte haer dienstwillig ; en zeide dat deeze heur eige vader en moeder waren ;

waren ; dat zy geen Pretioze , maer Kon-
stance heete ; dat Majombe haer , omtrent
twee jaeren oud wezende , opgenomen , ver-
voert , en tot dit leven gebragt had ; en dat-
ze dit alles gelooven moest , vermids het
waerachtig was , ja zoo waerachtig als God
leeft . Waer op zy (elaes !) jammerlijk be-
gon te schreien ; en al nokkende te be-
toonon wat bloedtrekking en zucht van
eerlijke kinderen , inzonderheid van zul-
ke kinderen , tot hun ouderen vermag .
Waer ter weereld word ook de liefde beter
en blijer geplaetst , als op de geknochte
grond tusschen ouders en kinderen ? En zoo
dat waer is , hoe waer 't mogelijk datze hier
niet uitmunten zou , daer 't magtige geval
haer zoo vroomelijk bystaet ? Konstance,
nu gestilt zijnde , en ziende dat het geluk
d'overhand , ende vreugd heur schoot en
handen vol had , vraegde heur Vader (die,
in zoo vrolijken zonneschijn , alleen nevel-
achtig schein) wat oirzaek hy daer toe had-
de . Waer op hy andwoorde , dat hy God
niet

niet genoeg bedanken kon voor zijn goedertieren genade ; en dat hy boven maeten verblijd was , om dat hy , door dien genade , zijn lief , en langverlooren kind gevonden had : maer dat hy ook zoo bedroeft als verblijd was , om dat zijn gevonden kind met zoo haetelijken landlooper , en vuigen Heiden ondertrout waer . Toen opende zy heur heufche mond , en fprak , met 'er Vaders verlof , eerbiedig deeze woorden : O Vader , hoe wonderbaerlijk , en al tot zijn eer , en onzer zaligheid , fchikt God de zaeken deezer weereld ! Gy ziet hem aen voor een heiden . Hy is een heiden , als ik een heidin was . Ik ben uw dochter ; hy is de zoon van Don Philippo ; en genaemt Don Ian . Gisteren avond zag ik hem d'eerfte mael , en hy my ook . Dat ik alreê aen hem verlooft zy , (ik ben eerlijk) ai ! duid dat geen lichtvaerdigheid toe , maer 't goddelijk bestier . Dat hy meê eerlijk , en in 't minnen oprecht zy , blijkt klaerlijk ; alzo hy , alle weereldsche staeten verlaetende , aengenomen heeft , in hei-

dens gewaed , twee jaeren lang , met my onder dit gezelschap te doolen , zonder ooit van min, of mins tokkelingen te mogen kikken . Dat was gisteren avond (als gezeit is) aengevangen ; en juist kooft (God dank !) dit ongeluk , tot ons beider geluk , hier op . Wat aengaet de parlen , daer hy meê beschuldigt word , is baere valsheid , en louter doorsteeken werk ; en de manslag , daer uit gesprooten , niet zonder groote rede geschiet . De dienaer floeg hem verachtelijk tot zijn onschuld ; 't welk voor een edelman van zoo frissen jeugd , en trots gemoed , onverdraeglijk scheen . Wat belangt deezen Iuffer , diemen onder weeg' Gohanne noemde , laet ik , om eerbaerheids wil , in 'er wezen . Onderzoek vry naerftig 't geen ik gezeit heb . Ik ben oprecht , en doodvyandin van logentaël ; en al 't geen ik verhaelt heb is god en waer . Don Ferdinando , hier door van alle droefheid en bekommering' ontlast , liet hem daetelijk ontsluiten , losbinden , en in alle vryigheid vrymoedig te voorschijn koo-

koomen: 't geen daetelijk bestelt wierd. Don Ian, verloft, en van deeze tijding al zeeker gemaekt zijnde, quam vaerdig toelooopen, smeed de deekenen van zich af, en viel zijn te-moetloopende schoonvader, en schoonmoeder om den hals; die hem kuffende blymoedig hunnen dochter overgaven, aen malkanderen trouden, en beide voor lieve kinderen, en eenige erfgenaemen ontfin-gen. Men zond daetlijk een post naer Don Philippo, vader van den Bruidegom; die, voorts daer op met zijn dochter overkoomende, en dit alles verstaen hebbende, even bly waeren. Alle droeve wolken, en benaeude dampen waren verdwenen. De vrienden van wederzijden wierden als opgenomen. De hofgezinnen toonden zich daer in begrepen. De buurten scheenen verblijd. De boeren trokken 't zich aen. Ia 't gansche land waegde van zulken vreugd. Voorts wierd 'er, met die bruiloft, veel oneffenheids in 't landschap geslecht. De ver-voering van Majombe vergeven. De klei-

nigheid van 't heidens rot verheerlijkt. De valsche betichting van Gohanne over 't hoofd gezien. De vrou van d'overledene gestilt. 'T onwettelijk vervolgen van de Rooroe onbestraft. En om datter, in zoo volmaekten blijdschap, immers geen droefheid zoude zijn, wierden de klokken alom getrokken. Betaemelijke dankbaerheiten bezorgt. Aelmoessen uitgedeelt. En alle gevangenen, op belofte van beterschap, ontslagen; uitgezeit een, die zich grootelix vergrepen had tegens den kroon van Spangjen. En hier meê eindigde, op deezen dag, het vijftienjaerige leven van Konstance: welke dag de dag was heurer geboorte, bekendwerding, en trouwing te gelijk.

24

A

D E

SPAENSCHHE HEIDIN.

B L Y - S P E L.

48

DE
SÄSSISCHE HEIDEN

3 1 2 - 2 7 E R

Aen de verftandige

L I E F H E B B E R S .

*Verftandige, en deſhalven by my ont-
zigtelijke Liefhebbers : 't voegt niet
onhebbelijk dat een oordeel te poſt
loopt, als het vooroordeel daer af
den weg eerst al kruipende gebaent
heeft : daerom zegt Publius Syrus heel wel,*

Grave eſt iudicium, quod præiudicium non habet.

In duits gezeit,

Het is een zwaer oordeel, dat geen vooroordeel heeft.

*Als of hy zeggen wilde dat het gevaerlijk is een oordeel
te vellen van iets, daer geen voorgaende gelijkeniſſen van*

G

zijn.

zijn. Welke voorgaende gelijkenissen ik nu gelijk by het inwendig zoeken en doorzoeken, gronden en doorgronden, denken en doordenken van een zaak, eermen daer af het uitterlijke vonnis vel. Dit is den verstandigen eige, en het tegendeel ('t welk is haestig, onbedachtelijk, en derhalven qualijk oordeelen) den onverstandigen een aengeborenen wezen. Dies wil ik die breinelooze hoofden verachtelijk, en zonder aenzien voorby loopen, en (als een oud, quastig, en weerdraedig hout, dat doch niet te beschaeven is, en nergens toe deugt als om op 't vuur te werpen, en spijkers uit te branden, om zulke onwaerdige, onweetende oordelaers hunnen tong vast te slaen) over 't hoofd zien, denkende met Horatius,

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.

'T welk van deeze zin is,

Jaegt vry den quaeden aerd met vorken uit 'er nest;
Ze zit 'er strax weer in, en guigelt al 'er best.

Zoo dat 'er (volgens 't oude, en waere spreekwoord) geen zalf aen dat volk te strijken, noch iets goeds
immer-

immermeer van te verwachten is. Maer gy, (o verstandige lief-bebbers!) die uw' spijs kort, ook niet al te kort kaut eer gyze inzwelgt: uw' achtbaere ontziglijkheid wil ik gebeden hebben met u allen een lichaem uit te maeken, en my een meester te verstrekken. Wie kan ik doch beter, en bequaemer tot mijn meester uitkiezen als een, die, uit veelen bestaende, het al weet? Niemand: en derhalven verzoek ik met aenhouden U L. Let vry op alle dingen dapper. Ziet doch geen faelen, hoe min zy zijn, door de vingeren. Bestraft, en onderwijst vrymoedig uwen leerling; die zoodaenigen bestraffing, en onderwyzing, met gheen kleine dankbaerheid, aennemen, en, in alle naerstigheid beoeffenen zal. Maer of 't gebeurde ('t welk den wysten wel ghebeurt is) dat uw verstand stil stond, en slaepen wilde; zoo bid ik laet uw' oordeel meê slaepen, en legtze t'zaemen te bed. Ai lieve, ziet toch niet zonder oogen! hoort toch niet zonder ooren! smaekt toch niet zonder tong! voelt toch niet zonder handen! of ruikt ook niet zonder barsenen! Maer wakker zijnde, en deeze vijf wel te werk gestelt hebbende, zoo beveel ik u, ziet

scherp; luistert nau; proeft lekker; tast diep; snoffelt
 door; en, dat gedaen hebbende, oordeelt dan met vol-
 maekte byzinnigheid, en zonder omzien, over dit
 goedgegunstig *A B C* van

Uwen vriend, en dienstwilligen
 leerling

M' G' TENGNAGEL.

Rol der Personagen

Sprekende

Het tooneel is 't Landschap van Murcia, 't Hof van Don Philippo, en het Slot van den Landdrost.

Het spel speelt in den bloeimaend. 'T begint, tegens den avond, omtrent ten zessen, en eindigt 's anderdags recht op den middag.

Zwijgende

De Heer van...
Hij bejegent en verbaunt van Don Philippo...
Hij bejegent van...
Hij bejegent van de...
Hij bejegent van de...

Rol der Personagien .

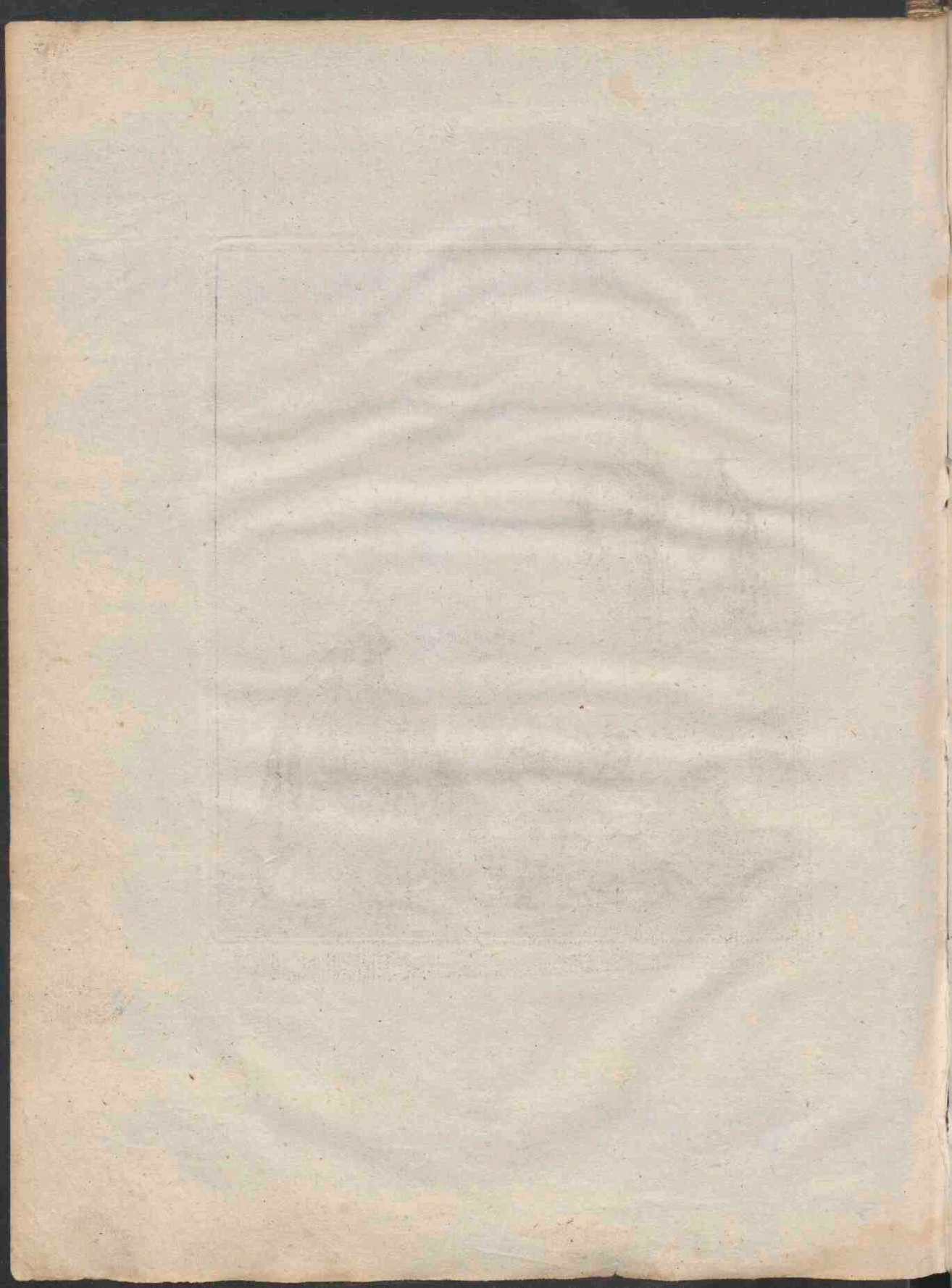
Spreekende .

Pretioze, recht genaemt Konstance .
Majombe, een Heidin .
Francisco, een Heiden .
Don Jan, bygenaemt Andreas .
Jager .
Valkenier .
Jonge van Don Jan .
Don Philippo, vader van Don Jan .
Leonora, dochter van Don Philippo .
Kamerling van Don Philippo .
Jonge van Don Philippo .
Djego, minnebode van Gohanne .
Gohanne, een adelyke juffer in Murcia .
Windbrecker, } drie boeren .
Snoever, }
Manshart, }
Kapitein van de Rooroe .
Grabbel, dienaer van de Kapitein .
Giomara, Drostin van Murcia, en moeder van Konstance .
Karel, kamerling van Don Ferdinando .
Don Ferdinando, Drost van Murcia, en vader van Konstance .
Antonette, weduw van Grabbel .

Zwijgende .

Het Heidens rot .
Het hofgezin, en naebuuren van Don Philippo .
Een deel boeren .
Het huisgezin van Gohanne .
Dienaeren van de Rooroe .

De

SPAENSCHHEIDIN.

BLITSPEL.

HET EERSTE BEDRYF.

*Pretioze. Majombe. Francisco.**'T gevolg van Heidenen.*

Ejaerde moeder : zeg , wat maekt
 ons doch genegen
 Meer, dan het andre volk, de buite-
 wegse wegen
 Te vinden langs het veld , door
 bosch, op berg, in dal;
 Dat ons nooit voordeel gaf , maer
 wees op 't ongeval;
 Dat mijn benaetheid dreigt , ver-
 mids de dappre dieren;

Die, brandende ten roof, hier wijd en zijd gaen zwieren;
 En, dol van honger, niet verlaten ongescheurt,
 Schoon was 't een heilig lam, voor priesters uytgekeurt?
 Hoe zou een felle leeuw in mijn gebeente woelen!
 Hoe zou een vinnig zwijn zijn heete houwens koelen!
 Hoe zou een graege wolf my rijten met zijn tand,
 En slaen zijn klauwen in 't ellendig ingewand!
 Och gaenwe hier van daen! de vryheid roept ons verder!

M A J O M B E.

Mijn dochter heb geduld. Hoe menig eenzaam' herder
 Dwaelt met onweerbaer vee, in 't allernaerste woud,
 Van dat de rijke zon zijn schaemlen hut aenschout,

H

Tot

Tot dat de avondstar hem raed zijn witte vachten
Te stuuwen stalwaert aen, bewaert voor guure nachten,
Geen uur, geen dag, geen week, geen maend, maer jaeren lang?

P R E T I O Z E.

Dien 't lukt, dien lukt het; maer dien 't mislukt valt het lang.

M A J O M B E.

Daer's geen mislukken aen. Schoon dat de vorst der leeuwen,
Hoe vreeslijk hy ook zy, met zijn vervaerlijk schreeuwen,
Den donder dreef te rug, en datter nimmer quam,
Te neus en oogen uit, als eenkel rook en vlam,
Waer voor 'er blixem neeg, en zoo ons quam t'ontmoeten,
Ik wed hy quispelstaert, en streelt uw tedre voeten.
Geen luipaerd droef van schijn, geen tyger fel van aerd,
Of die zou vriendlijk zijn, en deeze strax bedaert,
Zoo flux een zwimxel slechts, vol lieffelijk vermogen,
Hun zeden overstrael, door opslag van uw oogen.
Daer is in 't wild gediert, dat zonder reden leeft,
Vaek meer bescheids, als in het dier dat reden heeft.

P R E T I O Z E.

Dat bleek aen Limon wel! wiens wondre schoonheids gaven,
Door eigen vaders last, zijn in een heingst begraven;
Die op 't geknaegde been zoo kraftigh was verhit,
Dat hy meer schuimen schoot als op 't vergulde bit.

M A J O M B E.

Dat was verdiende straf. Gy moet uw groene jaeren
Met geen verwelkte tijd, uw eer met schand niet paeren;
Want zy was geil van aerd; en gy zijt kuisch. O neen!
De geilheid strafte haer; de kuisheid zal uw leên
Behoeden.

P R E T I O Z E .

Sloeg dan 't wild op schoon, noch kuifheid oogen?

M A J O M B E .

Daer leeft Diane voor, die zal het niet gedogen.

P R E T I O Z E .

Dat zeit Actæon niet, die van zijn eigen jagt,
Verandert in een hart, wierd schendig omgebracht.

M A J O M B E .

Dat wijt hy vry zijn oog, dat roekeloos liep dwaelen.

P R E T I O Z E .

Moest dan het gansche lijf den schuld voor 't oog betalen,
Dat noch onschuldig is, slechts schuldig word genoemd?
De Roomers wierden t'zaem om Sextus niet gedoemt,
Toen hy Lukrees, het puik en kuifheid zelf van Rome,
Daer zy zoo lang voor streed, had met geweld ontnome.

M A J O M B E .

'T schijnt dat de goddlijkheid zoo teer, en heilig is,
Dat zelf d'onnozelheid zich vaek daer aen vergis.

P R E T I O Z E .

'T moet zijn, om dat ik zie Eurydice verlaeten;
Wiens gaeve zuiverheid in 't vlugten niet mogt baeten;
Wel baeten voor 'er eer, niet voor de bleeke dood;
Vermids 't vertreden kruid een koude slang ontschoot,
Die in 'er enkel beet, en zoog de blaeuwe aeren;
Dat heur besneeude ziel ter helle deede vaeren.

M A J O M B E .

Die was gehuwt: Diane moet zich met geen echt.

P R E T I O Z E .

Zoo gaet de maegde-eer dan boven 't vrouwe-recht.

M A J O M B E.

Ook die 'er volgde was een van 'er broeders zoonen.

P R E T I O Z E.

Hoe! strafte vreemden dan, en wilz' er bloed verschoonen?

M A J O M B E.

'T schijnt ja: maer wie 'er viert, dien achtz' er bloedverwant.

P R E T I O Z E.

Waerom dan Hyas niet geboon een trouwer hand?
Die vierde steeds de jagt: maer neen! ze sloot' er ooren,
Zoo dra de leeuw hem greep, en wou geen smeeken hooren.

M A J O M B E.

Om dat zijn vaders brein heur gang doorsnuffelt heeft.

P R E T I O Z E.

Dat raekt Adonis niet, de schoonste die 'er leeft:
Wien Venus liefde droeg met wonderlijk behagen.
Hy minde meê de jagt, en was, voor dau voor dagen,
Met knechten op het veld, met honden zonder tal,
Op hoope dat Diaen daer vreugd uit raepen zal.

M A J O M B E.

Wel! hoe verging 't hem dan?

P R E T I O Z E.

Laet dat Anemon tuigen,
Een bloem van purpre verw, hoe dat die hals moest buigen,
Wanneer het hortig zwijn zijn starcke houwers zet,
En sloop den ganschen buik, en sleept de darmen met.
Zoo zou 't my meê vergaen. Het woud heeft geen gedachten.
Het kent Diane niet. Het weet niet van 'er magten:
En, durfd' ik zeggen, 'k zeid heur magten zijn te klein,
Om ons te hoeden voor het onmeewaerig brein
Van 't woedende gediert. Koom! schoon ze had vermogen
De kuifheid voor te staen, en geen geweld te doogen;

Zoo

Zoo voegd' het ook heur magt, toen Daphne smeekend' riep,
 (Als Phœbus after haer, en zy voor Phœbus liep)
 Peneüs ! vader ! help ! den grijzen man te helpen ,
 Die in zijn zetel lag van goud, en zilvre schelpen ,
 En zag zijn lieve krooft verandren in een boom ;
 Die metter schaduw speelt noch heden in zijn stroom ,
 Om dat' er droevig loof nooit dorren zal, of quijnen ,
 Zoo lang de geile zon zal op 'er bladren schijnen .
 Was dat 'er groote magt ? och gaenwe hier van daen !
 Mijn hoop word hoopeloos ! mijn vrees neemt vreeslijk aen !
 De schrik verschriktme staeg ! ik kan geen traenen weeren !

M A J O M B E .

Zacht ! Pretioze, zacht ! hier zal ons niemand deeren .
 Geef reden d'overhand . Steun op geen ydle schrik .
 Vertrout gy 't haer niet toe ; doet zy 't niet, zoo leef ik .
 Ik zal mijn krachten dan doen blijken voor de goden ;
 Dien ik met dwang zal tot mijn groote daeden nooden ,
 En wenken hen beneên : en niemand zal 'er zijn ,
 Die niet terstond zijn wil zal werpen onder mijn' .
 Ik zal den zon doen staen, en doen de maene nijgen
 Met onderdaenigheid, ja voor mijn voeten zijgen .
 Wie zal my tegens zijn wanneer ik maer eens spreek ?
 En zoo 'k mijn gunst ontrok dees kristalijne beek ;
 Hy zou van stonden aen zijn spiegelglas verzaeken ,
 En niet dan vuilen slijk, in plaets van parlen, maeken ;
 Waer meê zoo meenig nimf heur vlugge vlechten ciert ;
 In wier gezwadder 't oog zijn ziel te grazen stiert .
 Hy zou van stonden aen zijn modderige stroomen
 Omrukken tegens 't hoog ; en troosten noch zijn zoomen
 Met slijmerig gekus ; en zeggen dit's de mond ,
 Dien ik wel eer, bezaeit met duizend roozen, vond .

Dat zou 't geboomt' aenzien, dat bezig is in 't bloeien;
 En ik niet hindren wil; maer zegenen het groeien,
 Alleen om 't pluimgediert, dat op 'er telgen springt,
 En al mijn wonderheên met hooge toonen zingt.
 Laet dan een trotsse leeuw zijn bakhuis eens opspeeren,
 Ik zal zijn krullend' hair flux in een das verkeeren.
 Laet dan een borstlig zwijn zijn heete houwers biên,
 Hy zal zich in een re terstond verandert zien.
 Laet dan een oope wolf zijn kiezen laeten schijnen,
 Ik zal hem daetelijk doen in een lam verdwijnen.
 Daer 's niet in 't groote rond, al waer 't het wreedste dier,
 Of 't word, wanneer ik wil, de allerzachtste pier.
 'K heb alles in bedwang. De Hemel moet my luistren.
 Ik blaes zijn fakkels uit. Ik doe de starren duistren.
 Ik baer verandering. 'K ruk alles van zijn stee;
 Zoo wel als Circes drank Ulyssis knaepen deê.
 Als ik het al gebie, wie kan u dan bedroeven?

P R E T I O Z E.

Och! bestemoeder zwijg. Gy prangt mijn ziel met schroeven.

M A J O M B E.

Ik zweer, benaude maegd, u niemand hindren kan,
 Al quam de dondergod, vervorremt in een zwan.

P R E T I O Z E.

Ai! toom uw' lossse tong. Gy zult my eer vervaeren
 Met zulke grouwelen, als brengen tot bedaeren.

M A J O M B E.

Het zijn geen grouwelen.

P R E T I O Z E.

De wet zeit nochtans ja.

M A-

M A J O M B E .

Het is een wetenschap.

P R E T I O Z E .

Ze komt gods eer te nae.

M A J O M B E .

Gods eer blijft ongequetst.

P R E T I O Z E .

Dat kan niet mooglijk wezen ;

Want waer men dient bekooft, door heileloos belezen ,
 Van eenig helsch gespuis, of door vervloekt bezweer,
 Daer krijgt de duivel lof, tot schennis van gods eer .

M A J O M B E .

Mijn kind, 't gaet zoo niet toe . 'T zijn toegelaeten kunsten ,
 Dien ik, door goede dienst, doch meest uit loutre gunsten ,
 Kreeg van een godsgezél, een oud, een heilig man ;
 En dien uw jeugdig brein noch niet wel vatten kan .

P R E T I O Z E .

'T is waer, men kan het quaed met waen van goed bekleden:
 Maer hy, die 't al doorziet, is met geen schijn te vreden .
 Hy mint een zuiveren meer dan een vollen hand .
 Dat tuigt ons Izraël; wiens zaed hy gansch verbant ;
 En van zijn aenschijn werpt; en stootz' in roovers handen ;
 En dringtze uit hun steên; en drijftz' in verre landen ;
 Daer hy hen leeuwen zend tot vreezelijke straf,
 Om dat hun valsche hart week van zijn schepper af ;
 Om dat hun valsche hart, geneigt tot valsche goden,
 Zijn waeren god verliet; die hen zoo bly quam nooden ;
 En, door zijn sterken hand, van slaverny bevrijt ,
 Bragt in 't gezegend' land, dat over langen tijd

Den

Den vaden was beloofd. Maer (laes!) wat dankbaerheden
 Ontfing zijn goedigheid? moedwillig overtreden
 Van zijn geboden, nijd, afgodery, en haet,
 Ja lastring op zijn naem, dat 't al te boven gaet.
 Ze gingen op 't geschrei. Ze dienden de planeeten.
 Ze zochten meê hun heul aen weerelds wijsheids weten
 Van schraele toveraers, waerzeggers, hels gedrogt:
 Wier wetenschappen haest tot dwaefheid zijn gebrogt,
 Wanneer gods toornig vuur viel op hun krachtloos roemen.
 Ze wisten meê hun vuil met schijnsel te verbloemen:
 Maer, lieve bestemoer, die hen geschapen had,
 Die zag ook in het hart, dat in zijn schepsel zat.
 a *Jalous.* Hy 's ^a eigenbaetig, sterk, en lijd niet dat wy menschen
 Naer iemands gunst of hulp, als naer den zijnen wenschen;
 Dien hy uit liefde schenkt, maer wil ook zijn geëert,
 En niemand neffens hem.

M A J O M B E.

Dit blad dient omgekeert!
 Dat 's mijn gevoelen meê. Hoop slechts op zijn genaden:
 En, schoon wy zijn in 't bosch, betree zijn heilge paden;
 Daer is geen twijffel aen, hy, die den jongeling
 Verloste uit den kuil, en met zijn geest omving,
 En Jonas hoeder was in 't midden van de baeren,
 Zal uit meedogentheid uw' tedre jeugd bewaeren.
 Wie klopte immer aen, dien niet geopent werd.

P R E T I O Z E.

Dat 's voedsel voor mijn ziel. Dat sterkt mijn flaeuwe hert.
 Nu ben ik weer gerust; en niemand kan my hindren.
 Zijt groote god geloof! bescherm dijn lieve kindren!
 Mijn ziele leeft in u. Volbreng uw' wil in my,
 Op dat mijn wil, en uw', een zelve wille zy!

Majombe

Majombe 't is genoeg. Wat mag 't gezelschap denken,
Dat wy dus eenzaam zijn?

M A J O M B E .

My dunkt dat zy ons wenken . .

P R E T I O Z E .

Kijk hoeze zijn verlaên met bloemtjens, en met kruid!

M A J O M B E .

'T mag wel een voorspook zijn dat ons een frisse bruid
Eerlang opluiken zal.

P R E T I O Z E .

En wie zou dat doch wezen . ?

M A J O M B E .

Wie? vraegt gy dat? gy.

P R E T I O Z E .

Had ik anders niet te vreezen?

'T schijnt dat gy met my deunt. Koom, gaenwe ginswaert aë.
De avond rijft.

M A J O M B E .

Zacht wat. Daer koomt Francisco gaen.

Wat of zijn boodschap is.

F R A N C I S C O .

Majombe, 'k zou u vraegen

Of 't volk zich neer zal slaen.

M A J O M B E .

Zeg ja, aen ginse haegen,

Daer is 't mooi luw, en hoog. Ons dreigt een vriendlijk weer.

P R E T I O Z E .

Als 't doet.

M A J O M B E .

Gaet t'zaem voor uit, en strooit vast bladren neer.

P R E T I O Z E.

Ai! daer 's de nachtegael.

M A J O M B E.

Die schijnt wil u geleien.

Hoort toch dat lieve beest! hoe kan 't uw schoonheid vleien!

*Pretioze treed wat naer den nachtegael, en, haer
aengesproken hebbende, gaet met Francisco voor uit.*

Mijn zoete beest, hoe dus verblijd!

Ik weet gy nochtans droevig zijt.

Uw bekje baert genuchten,

Maer 't hartje droeve zuchten.

Uw hertje, dat veel zuchten baert,

Getuigt des Koninx wreeden aerd.

Uw bekje leert ons peinzen.

Hoe dat het hof kan veinzen.

Het veinzen van het geile hof

Trapt menig bloemtjen in het stof:

Dat moetje zellef zeggen,

Al zweefje door de heggen.

Of leerje, met geveinsde schijn,

(Dat 's zeeker dubbel droevig zijn)

'T opmerken aen de vrouwen?

Ik zalje les onthouwen.

M A J O M B E.

Daer gaet het schoonste beeld, dat ooit het aerdrijk teelde.

Daer gaet de liefste maegd, die niemand ooit verveelde.

Daer gaet de wijste ziel, die nooit 'er weergaê zag.

Daer gaet de rechte zon, waer uit de blijdste dag

Zijn heldre straelen trekt. Daer gaet de glimp der vroomen,

Die ieders min ontsteekt, en kan 'er eigen toomen.

Ga Pretioze! ga! ga goddelijke maegd,

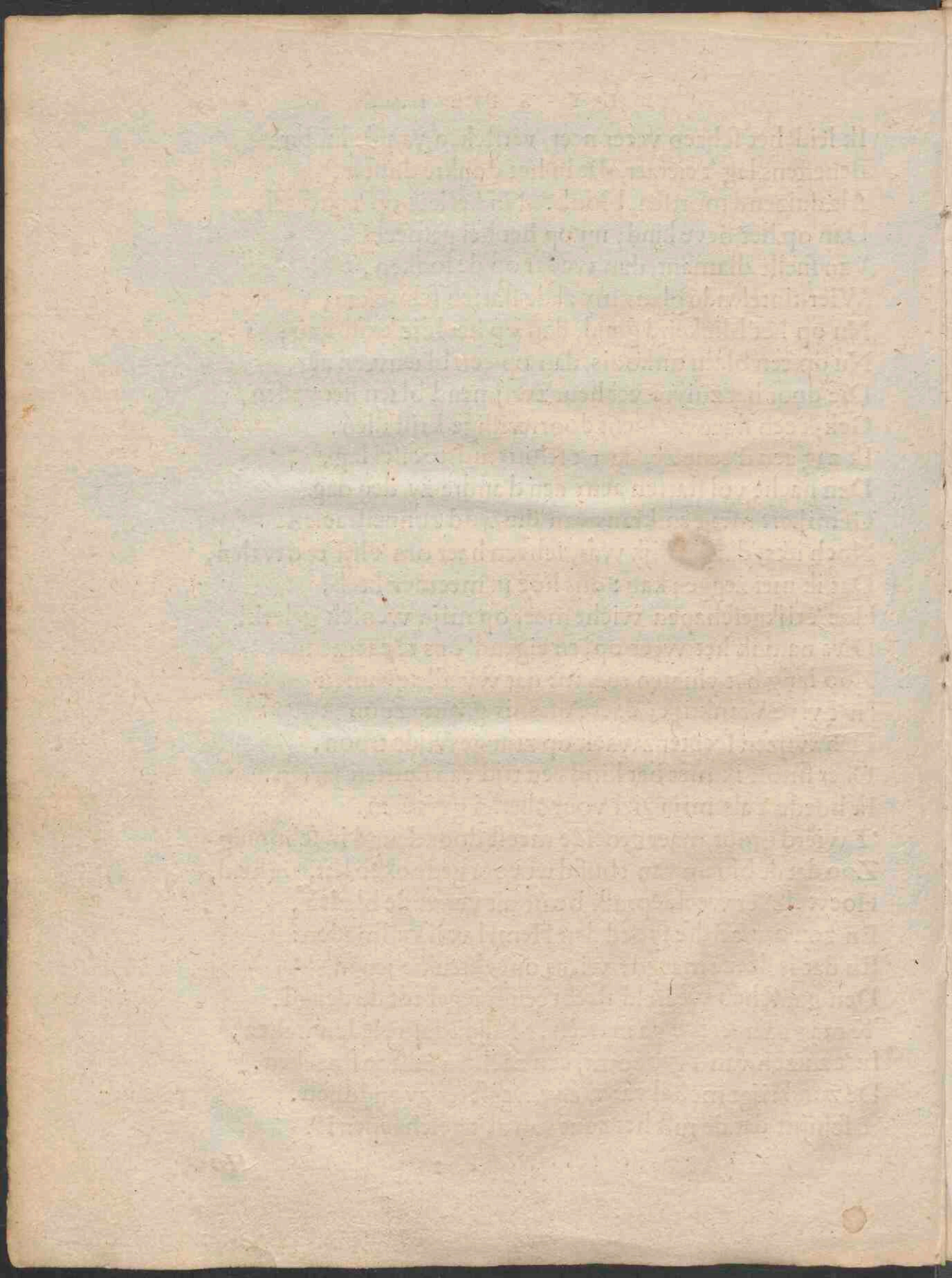
Die vreugd op deugdê bout, en schoonheid eerlijk draegt.

Laet

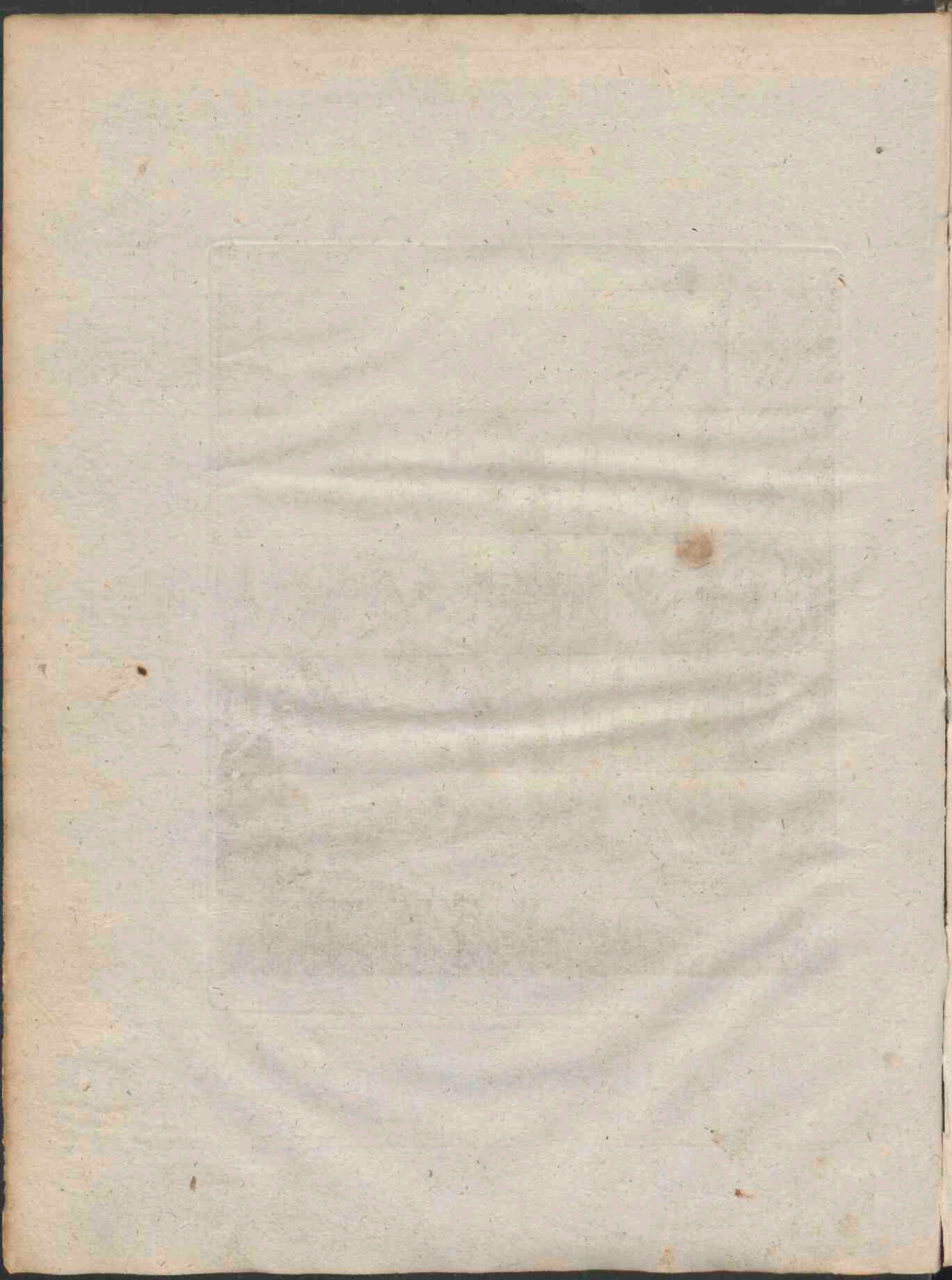
Laet zien, hoe lang is 't nu dat ik de spaensche steeden
 Rondom bewandelde? 'T is nu omtrent geleden
 Een rek van dartien jaer. Toen was ik te Madriel,
 Daer ik my by geval een ruimen tijd verhiel
 Om zeeker vrolijk wicht, dat menigmael liep spelen
 In rijkkelijk gewaed, doch rijker in juweelen;
 Waer van het aertig kind door 't glinstren wierd geleit.
 Dit zag mijn gretig oog, en flux vol blijdschaps zeit
 Het mijn bekoorlijk hart; dat dagen lag te loeren,
 Om 't kostelijke kind met listen te vervoeren:
 Dat eindelijk zoo geviel; hoewel 't was veeltijds mis;
 Ik dacht die haezen vangt staet dikwijls op den his.
 Ik stond meê op den his, terwijl mijn brakken dreven,
 En stieten 't haesjen op, dat op de vlakt' quam streven,
 Daer ik het daetlijk ving, want 't was noch jong en teer;
 En die 't beschermen zou was (leider!) al te veer,
 En met een speelgenood zoo bezig in het praeten,
 Dat zy 't onnozle dier had van 'er hand gelaten,
 Dat voort wildweiigh liep, en naer my toe quam gaen,
 Als of ik kennis waer. Ik greep het schielijk aen,
 En stak het metter yl hier onder zulken deeken,
 En ben van stonden aen ter poorten uit gestreeken,
 Niet zonder groote vrees; die my tot lopen dwong,
 Meer dan een ruimen mijl, tot daer de zilvre sprong,
 Minerve toegewijd, met kristalijne straelen
 D'olyven steeds besproeit, die dus heur voedsel haelen.
 Daer lag 't gezelschap neer gedoken in een schaeu,
 Gedommelt in de slaep. Ik, die vermoeit, ja flaeu
 Was door d'ontrouwe zon, en 't ademlooze draven,
 Liep voort naer 't water toe om 't laffe hart te laven.
 'T geruis wekr' ieder op. Zy wierden my gewaer,
 En vlogen op my aen met wonderlijk gebaer.

Geen geeuwen vont 'er stee: maer ellek snelt te vraegen.
 Of 't luk, of ongeluk Majombe had gedragen.
 Zy haekt', ik hijgde vast; doch, na een koelen dronk,
 Ontbloot ik het juweel, dat als de Hemel blonk,
 Wanneer hy opgeciert zijn zuster zou gaen vryen.
 En ieder schrikt', en scheen zich efter te verblyen,
 Om 't dartelegesteent met zedig goud gepaert;
 Maer wenscht het kind te zijn by die het had gebaert.
 Des sloeg ik daetlijk voor, men zou de edle steenen,
 En wat tot ciersel dient het edle wicht ontleenen,
 En zetten 't op een weg, daer 't ellek huifman vint;
 Zoo helpt 't gerucht wel haest den moeder aen 'er kind.
 Voort vraegtmen of dat wel, en voeglijk kan geschieden.
 De mening andwoord ja; maer raed ons haest te vlieden
 Naer eenig vremd gewest, dat ons gezelschap zal,
 Met meerder veiligheid, behoën voor ongeval.
 Mit was het schaep berooft van al het oogs vermaeken;
 Met vodden opgepronkt, in plaets van goude laeken;
 En op de tedre borst een briefje, dat ontleed
 Wie dat de vader is, en hoe de moeder heet.
 Dus lag 't onnozle schaep gewentelt in de sletten.
 Ik nam het op om zoo voor vondling uit te zetten.
 Let op d'onnozelheid: ik had het (och!) vervoert,
 En 't gaf my noch een kus; een kus die my beroerd';
 Een kus die heftig was; en die mijn wreede zinnen
 Tot minzaemheid verwon; en 't staele hart van binnen
 In traenen smelten dee; ja die mijn ziel haest dwong,
 Die naer de gulligheid schier uit 'er woonplaets sprong:
 Een kus die heilig was, om dat mijn trots vermogen,
 Waer op nooit trots vermogt, zich stelde tot meedogen.
 'K geloofde nimmermeer, toen zag ik dat geweld
 Veel eer door vriendlijkheid, als krachten, word gevelt.

Ik leid' het schaep weer neer, verfteken van de luifter.
 Benèffens lag 't cieraet, dat in het donkre duifter,
 Als duizend toortfen, blonk. Nu keek ik op 't juweel,
 Dan op het lieve kind; nu op het hel gespeel
 Van snelle diamant, dan weder op de lonken,
 Wier tintelende glans my al de starren schonken;
 Nu op het blinkend goud, dan op het blinkend' hair;
 Nu op een blaeu turkoois, dan op een blaeuwen aêr,
 Die door het zuivre vel heur zwijmend blaeu liet vallen,
 Gelijk een flaeuwe lucht door willige kristallen.
 Ik zag aen d'eene zy, daer 't schittrend' tooifel lag,
 Den nacht vol starren aen; aen d'andre zy den dag,
 Gemijtert met een krans van duizend zonnestraelen.
 Noch iets, dat godlijk was, scheen haer om 't lijf te dwalen,
 Dat ik niet zeggen kan: dus hoe ik meerder keek,
 Hoe 't rijkgeschapen wicht meer op mijn wensch geleck.
 Dies nam ik het weer op, en eigend' ons te zaemen
 Zoo lang het vlugten toe, tot dat wy alle quamen
 In 't vrye Vrankrijk; daer Antonis groote zoon
 Den wijzen sceptor zwaeit op zijn gewijde troon.
 Daer smolt ik met het kind een tijd van dartien jaeren.
 Ik hoede 't als mijn ziel voor allerlei gevaeren.
 'T wierd groot, maer groeide meest door deugd in schoonig-
 Zoo dat de bloem van 't hof daer voorgedooken leit, (heid;
 Hoewelz' 'er weeldepruik beurt uit vergulde bladen,
 En zou om aerdsfe spoed den Hemel wel versmaden:
 En dat is deeze maegd; wiens ongekreukte jeugd
 Den ganschen weereld strekt een spiegel tot de deugd.
 'K mag naer 'er toe gaen treên. Mijn loome leden haken,
 In 't zuizen van 't geboomt, een zachten rust te smaeken.
 De zon krijgt meê al vaek, en zweeft ter avonddisch.
 'T schijnt dat de rust het zout van al 't geschaepen is.

Het

T W E E D E B E D R Y F.

D O N J A N.

Vermaekelijxte kan ons altijd niet vermaeken.
 Wat moet de zoete jagt al zuure beeten smaeken,
 Eer dat de hoop en vrees door't vangen zijn ver-
 jaegt!

Nu wordmen van de kou, dan van de hit' geplaegt,
 Dat vocht of droogte geeft: nu van de noorder buien,
 Die hagel, wind, en stof doen stormen tegen 't zuien,
 Op vreezelijk gedruis van donderende trom,
 Dat bosfchen beven doet, en fchud de bergen om:
 En diergelijke meer zijn jagers moeilijkheden.
 Hier fta ik nu verzelt met zweeterige leden,
 En van mijn volk gedwaelt. Maer zacht! wat hoor ik daer!
 Mijn brakken flaen vast aen. De looper loopt gevaer,
 Indien de weilui flechs mijn keurelijke winden
 Wel hebben aengezet: of hy moest ruigte vinden,
 Daer 't wel t'ontfteelen is, dat ik wel eerder zag;
 Want anders op de duurt geen haes 't ontleggen mag.
 Hoor! hoor! daer gaet het aen! 'k mag onder deeze boomen
 Zoo lang wat rusten, want zy zullen dit opkomen,
 Indien hy bukken moet: maer 't is noch niet gedaen,
 My dunkt ze drijven noch. O! gunftige Diaen,
 Zeg uwen broeder doch dat hy 't zich niet moet belgen,
 Als ik zijn vriendlijk oog, hier onder deeze telgen,
 Een ommezien ontfchuil. Help god! 't geboomte leeft:
 En 't leven van 't geboomt maekt dat mijn leven beeft.
 Hoe nu! wat 's dit Don Jan! zal 't ruiffchen van de takken
 Uw hoog geftegen hart doen in uw zoolen zakken?

K

Hoe

Hoe! zal uw trotse moed, onwinnelijk en jongk,
 Die vaek, in 't oorlogs veld, gelijk een blixem blonk,
 Nu sidderen van anxt door 't ritslen van de bladen?
 Dat duld ik nimmermeer. Wie zal my kunnen schaden?
 Geen god, al waer 't Jupijn, daer ellek god voor yft.
 Zijn hoogheid daelt te laeg, wanneer mijn tooren rijft.
 Hy weet het zellef wel. Hy koomt voor niet niet vryen.
 Dus daeglijx door zijn kind Diaen. Maer dat ter zyen.
 'K moet zien wat dat hier schuilt. Daer ligt weer al de moed!
 Wel hoe Don Jan! gy zijt van vroom, en edel bloed.
 Uw' vader strekt ten hoov' een spiegel voor de grooten.
 Uw' moeder was een rank uit ridders stam gesprooten.
 Voldoe uw braef geslacht. Of meld het spaenschen aerd,
 By blooden stout te zijn, by stouten weer vervaert?
 Daer hoor ik weer geraes! 'k zou my wel elders wenschen!
 Nae dat ik luistren kan, het is geluid van menschen.
 'T is mogelijk een rei van harders, die hun zin
 Verlusten met een dans, tot voedsel van de min;
 Terwijl het vee, in tym en klaver, gaet te graezen.
 Zal dan een harders vreugd een krijgsmans hart verbaezen?
 'K zal op hen aen gaen treên ('t is langenoeg gedruilt)
 Om zien wie dat het is, die zich in 't bosch verschuilt.
 Och! 't is mijn jagtgoddin, van duivels dicht besloten.
 Heur oom, geloof ik, heeft Prozerpine verstooten;
 Dat hy nu in de plaets 'er halve zuster zoekt.
 O goden, duld het niet, dat dit gespuis, veyloekt,
 Verbannen van het licht, dit lieve licht koom haelen!
 Want zoo gy 't niet belet, heur broeder zal zijn straelen
 Bezwalken door 't gezucht, en naer zijn zuster gaen:
 Dan is de weereld blind, berooft van zon en maen,
 Die bei 'er oogen zijn. 'K moet noch wat naeder treden;
 Want waer de liefde woont word anxt noch vrees geleden;

En z'is my lief en waerd. Ik heb, door hulp van haer,
 Zoo menigmael, in 't woud, het uitterste gevaer
 Ontworstelt, als ik joeg op wolven en op beeren:
 En dien het goed geschiet, moet ook het goed-doen leeren.
 'K zal zien of haer mijn dienst ook ergens goed kan doen.
 Maer hemel, wat ik zie! dit 's buiten mijn vermoên!
 Het is een heidens rot van mannen en van vrouwen!
 Men woelt 'er roozenhoên! men moet 'er bruiloft houwen!
 Of 't zal een voorspook zijn van diergelijke feest.
 En is 'er een getrouwt, zoo is het die geweest,
 Die met 'er wit gewaed in 't midden zit te pronken.
 'K wensch dat z' eens ommezag! daer zietze om! wat vonken,
 Wat vlammen werpt 'er oog! laet het geen wonder zijn,
 Dat ik 'er aenzag voor de dochter van Jupijn:
 Zy is van hooger kracht. Kan ik 'er niet ontwimpen,
 Mijn aenschijn scheurt, en schrookt tot honderd duizend rim-
 ik deis wat afterwaert, maer wil 'er niet ontvliên. (plen.
 Ik moet 'er zuivre glans eens door de takken zien.
 Van zijdelinx, zoo zal 'er oog my minder schaden.
 Zoo schaed de avondzon, die door de lindebladen.
 Heur schichten schiet voorby, op datze schamplend' raekt,
 Wanneer een frisse maegd 'er lusten wat vermaekt,
 In koele schaduw, met het puik der hovelingen.
 Maer stil! ze neurit vast: dat word gemeenlijk zingen.

Pretioze, met een bloem in 'er hand, zingt in het bosch.

O Rome, vol onredlijkheid!
 Waer was 't verstand al heên geleit,
 Toen gy, van 't eerloos goud gevleit,
 Zoo vuilen hoer schiep tot goddesse?
 Schiep tot godés van zulken bloem,
 Die door 'er geur en kleur den roem

Verdient, datmenze heilig noem,
En veel te waerdig voor princeffe?

O heilig bloemtje, mild van geur!
Dat wit, en purperrijke kleur
Doet in uw zalig aenzicht veur;
Twee verwen van geen klein bedenken.
Het wit wijft op uw zuiverheên,
En leert my in 'er stappen treên:
Het purper op uw schaemt': ik meen,
Zoo 't knikken kon, het zou my wenken.

O wijze verwen, nimmer laf!
Al zag een mensch, van wieg tot graf,
Geen andren spiegel, en hy gaf
Zijn schepper lof met volle maeten:
Wat deed hy meer als schuld voldoen?
Voor my, ik koos dit ope groen,
Om hem te dienen met fatsoen,
En al dat Roomsche goud te haeten.

DON JAN.

Waerzoumê haers gelijk, 'k laet staen noch schooner, vinnen?
Die my van buiten trof, die treftme nu van binnen.
De blixem van 'er oog, die op mijn aenschijn viel,
Valt los door 't buitenst' heen, en blakert nu den ziel,
Dien zy geknevelt houd met zoo veel duizend banden,
Als om 'er godlijk hoofd gezielde vonken branden.
Och waer z' in mijn geweld, gelijk ik ben in haer!
'K zweer hemel, hel, noch dood ons scheurde van malkaer!
Holla! ik mis. Zou ik, zoo stout, zoo ongemeten,
Mijn vaders ouderdom, zijn stam, zijn staet vergeten,
En gaen tot zulken maegd? neen, neen! dat waer te straf.
Dat waer zijn grijzen baerd gestoten in het graf.

Gelijk

Gelijk zoekt zijns gelijk: ik gae naer mijns gelijken.
De armen by malkaër. De rijkken by de rijkken,
Vaer wel! ik ga van hier. Ik kan niet. Och! wat's dit?
Heur schoonheid schijnt een slot, daer ik gekluifert zit.
Heur vryheid is mijn boei. Heur leven doet my sterven.
Ik sterf, en vlie den dood; en zal het dood-zijn derven,
Zoo lang'er oog my voed. Dus goden, ik beken,
Dat ik, door uw bestier, dees' maegds gevangen ben.
Maer, als ik my bedenk, wie zou ook niet verlangen
Van zulken maegd te zijn een eeuwige gevangen?
'T is waer de weereld wijft mijn oog op 't onderscheid:
Maer waer een maegd de grond wel vaft in deugden leit,
Mag daer de rijke jeugd geen gouden tooren bouwen?
'K zeg ja, zeit ieder neen: en 't zalme niet berouwen,
Ik hebme wel bedacht. Maer jongling, weet gy al
Of deugd'er hart bezit? of zy u willen zal?
Of zy niet is verlooft? wel aen! ik zal 't beproeven.
En ofze waer verlooft aen iemand van die boeven:
Hy zal afftaen, of raekt wel lichtelijk aen kant;
Want waer de arend koomt, daer ruimt de krai het land.
Ik ga zoo naer'er toe met hulpe van de goden.
O zoon van Jupiter, en aller goden bode!
Besnoei mijn tong te recht! maek toch'er loomheid ras!
En paerze met gelaet, gelijk de uwe was,
Toen gy uw zuster ving in strikken van de weelde!
En gy godin, die toenmaels met uw' broeder teelde
Een zoon gelijk een rots, die niet vermurven wou,
Maer, by Salmacis vuur, verstijfde van de kou,
Ontdood dit sneeuw wit beeld, zoo veer het is bevroozen!
En zooze liefde haet, of stuurs word door mijn koozen,
(Dat ik nau denken wil) zoo stel ons bei ten toon,
Als eertijds stond de nimf met uw verstaelde zoon,

Die zich verzetten liet door schoonheid, noch gebede!
 Daer gaen de heem'len op, de dard', en ook de twede;
 Dat's teiken van 'er gunst. Hier dient het op gewaegt.
 De goden zijn met u!

De heidenen springen verbaest op, en komen veur op het tooneel.

PRETIOZE *spreekt.*

Mijn god bescherm uw' maegd!
 Dit heb ik lang gespelt! waerwaert zal ik nu vlieden?

DON JAN.

Naer my, mijn hart; daer u zal min, en eer geschieden.

MAJOMBE *oprijzende.*

Wie steurt mijn zachte slaep? wie maekt 'er zulk getier?
 Wat hebt gy hier te doen?

DON JAN.

Die maget trekt my hier.

PRETIOZE.

Majombe 't is niet waer! 'k heb van hem niet geweten!

DON JAN.

Uw schoonheid, schoonste beeld, waer van ik ben bezeten,
 Die is het die my trekt.

MAJOMBE.

Pak u hier flux van daen!

FRANCISCO.

En dat ook niet te traeg, of koom ik aen het slaen!

DON JAN.

Ik bid u wacht noch wat! ik koom hier om geen slagen.

FRANCISCO.

Licht raekj' een been aen twee!

DON JAN.

Zoo moet je my weg draegen.

MA-

M A J O M B E .

Voort! voort! 't is lang genoeg! dit gaet vry buiten streek.

D O N J A N .

Ai moeder laetme toe dat ik een woordjen spreek!

M A J O M B E .

Spreek dan; en maek het kort; en wil gehoorzaam wzen.

D O N J A N .

Wel. Let maer op mijn woord. O waerdsfe, wilt niet vreezē!
 Ik koom niet tot uw schaê, om voordeel af te zien;
 Maer om mijn trouwe min uw waerdigheid te biên,
 Zoo gy my waerdig maek.

M A J O M B E .

Dit is al ydel praeten.

D O N J A N .

Och bestemoer! ik meent.

M A J O M B E .

Dat mogtje nutter laeten.

F R A N C I S C O .

Hy drijft de spot met ons. Wel dit koomt zeeker schoon!

D O N J A N .

Wen ik geen waerheid spreek, zoo wensch ik dat de gôôn
 Mijn naem uit 's levens boek, door ongenade, wiffen,
 En smijten dan de ziel in naere duifterniffen,
 Daer logentael, tot schrik van ellek, ligt en steent!

P R E T I O Z E .

O god, vergeef het hem, indien 't zijn hart niet meent!

D O N J A N .

Ik meen al 't geen ik zeg, al luid mijn eed vry vinnig.
 'T gemoed, dat deftig is, is nimmer dubbelzinnig.

P R E -

PRETIOZE.

Een voerman mijd het spoor, wanneer 't de weg gebiet.

DON JAN.

Dat ik dat meê zou doen, mijn liefde duld het niet.
Bedroef mijn hart niet meer, dat pijnlijk ligt bedoven!

PRETIOZE.

Waer pijn of droefheid is, daer moeten niet geloven.

DON JAN.

Mijn droefheid rijft uit u. Gy doet de pijn my aen.

PRETIOZE.

Wat raed om dan de pijn, en droefheid weer t'ontgaen?

DON JAN.

Dat gy my weer genees, die my zoo krachtig wond.

PRETIOZE.

Dat zou ik gaeren doen: ik deed 't, indien ik konde.

DON JAN.

Zalf my met liefde slechts, die my met schoonheid sloeg,
En draeg het lichaam heên, daer gy de zinnen droeg!

MAJOMBE.

Mijn heer, 't is schand. Z' is jong, en weet van min noch bandé.

DON JAN.

'T is eere voor de jeugd, voor oude luiden schande.

MAJOMBE.

Gy maekt my dat ik lach.

PRETIOZE.

Maer my van schaemte rood.

DON JAN *and woortze beide.*

Wanneer een oud wijf lacht zoo kitteltze de dood.
En gy, waer liefde woont, sluit zulken schaemt' daer buiten.

PRETIOZE.

Zoo moest ik met de schaemt' mijn eer ook buiten sluiten.

Waer

Waer die is, daer is deez', zy zijn altoos een paer.

DON JAN.

Dat wenscht mijn lijf en ziel dat ik met u ook waer.

FRANCISCO.

Wat kooft de slokker al? of is de vriend niet schrande?

DON JAN.

De wijsheid en de min gaen zelden met malkander:

Gy vraegt met goed verstand.

MAJOMBE.

Houd gy dien snater staen!

DON JAN.

Ai laet hem vry wat toe! ik trek het my niet aen.

Ik wil, om deezen maegd, u aller smaed wel draegen,

En goed, en bloed, ja ziel, tot heur behouding, wagen;

En eisch geen loon daer vóór, als datze weerliefd toont.

MAJOMBE.

Hoe! kanze liefde biên, in wien geen liefde woont?

DON JAN.

Vraeg haer dat eens, ik wed ze zal u beter leeren.

PRETIOZE.

Dien liefde, diên ik draeg, draeg ik mijn god ter eeren.

DON JAN.

Dien liefde draeg ik meê, dus voegen wy te zaem;

Want waer 'er twee, door liefd', vergaert zijn in zijn naem,

Daer is zijn liefde meê, en zet zich zelf in 't midden.

'K bid wederstreef my niet! omhels mijn vriendlijk bidden!

MAJOMBE.

Zijn rede is geciert met degelijke schijn.

PRETIOZE.

De allerschoonste tong kleed vaek het vuilst' venijn.

L

DON

D O N J A N.

Hoe zou mijn rein gemoed aen die besmetheid raeken?

P R E T I O Z E.

Een naulix zichbaer hair kan wel een schaduw maeken.

D O N J A N.

Zoo ! zoo ! beproefme vry ! 't is spijze voor mijn hoop.

P R E T I O Z E.

Och neen ! dat doe ik niet ; 't en zy g' u veilt te koop ?

D O N J A N.

Te koop, my Engel ? neen. Waer toe zou dat behoeven ?
Ik schenk my zelven u.

P R E T I O Z E.

Dan moest ik nauwer proeven ;
Want dat men wech geeft, vriend, is dikwijls niet veel waard.

D O N J A N.

Of waent gy dat ik ben van diergelijken aerd ?
O neen ! ik ben oprecht ; en haet bedrog en liegen.

P R E T I O Z E.

Het schenden van een maegd acht menig geen bedriegen.
Men ziet het dagelix : maer wee hen, die het doen !

D O N J A N.

Gy hoort mijn zeggen slechts, maer wistge mijn vermoên,
Gy zoud met zulken woord dit vroom gemoed niet krenken.

P R E T I O Z E.

De schelle nachtegael doet my noch meerder denken,
Die flus, hier in 't geboomt, geveinsdelijk heur leed,
En 's koninx wreedheid zong, dat gy misschien wel weet.

D O N J A N.

Ik weet het wel ; en noem 't een godvergeten boofheid.

P R E T I O Z E.

De doenders schelden 't quaed, dat is hun grootste loofheid.

D O N

D O N J A N.

Ai quelme doch zoo niet ! ik bid, verzacht mijn pijn !

P R E T I O Z E.

Indien 't mijn eer toeliet, ik zou beweeglijk zijn.

D O N J A N.

Uw eer zit op het spits van mijn gepeins te blaeken.

P R E T I O Z E.

Dat's niet genoeg : men moet het veelen passijk maeken.

D O N J A N.

Dat's u niet mogelijk, die zonder luister leeft.

P R E T I O Z E.

Nooit was de eer bedekt, die licht in duister geeft.

D O N J A N.

Dat licht licht allerlichst in 't licht van princen hoven.

Mijn hof is princelijk. Gy zult het zellef loven.

P R E T I O Z E.

Gy word ook meer benijd, als een die sober leeft.

D O N J A N.

Het is een slechte staet, die geen benijders heeft.

Gy zult verheven zijn, en voor benijders veilig.

P R E T I O Z E.

Maer zelden zoo geruft, en nimmermeer zoo heilig.

D O N J A N.

In 't arme leven speelt de dood 'er treurig spel.

P R E T I O Z E.

De rijkdom is de dood, het hof de mond van d'hel.

D O N J A N.

Dat's voor de quaeden, maer een hemel voor de vroomen ;

Waer in mijn engel zal als een godinne komen,

Bewelkoomt, en bevriend van menig aersche god ;

Die met begeerte zal ten dienst staen heur gebod :

Dus zal 'er hoogheid zijn van ellek aengebden.

P R E T I O Z E.

Ik tracht naer hoogheid niet. Ik ben heel wel te vreden,
Bevriend met mijn gemoed: als ik dat werp ter neer,
Bekoom ik rijker buit, als eenig prins of heer,
Die land en steden dwong, of voorstond met den degen.

D O N J A N.

Kan dan het mild geluk uw schoonheid niet bewegen?

P R E T I O Z E.

'T is waer, 't geluk is mild, maer vol lichtvaerdigheid.

D O N J A N.

Dien, die 't wat strookt, is gunstig om zijn aerdigheid.

P R E T I O Z E.

Heur gunst geeft al te leen. 'T geleende blijft 'er eige.
Van vooren lacht z' ons toe. Van aftren koozt' ons dreige'.
Ze maekt ons zwaer van goud, op dat de droeve val,
Wanneerz' ons vallen laet, te wiffer treffen zal.

D O N J A N.

Laet dan mijn sterke beê tot uw beweging dringen!

P R E T I O Z E.

Noemt gy dit noch een beê? ai! noem het beter dwingen.

D O N J A N.

De min verhoort geen dwang. Zy luistert naer de min.
Maer gy viert my den toom, en kortz' u zelven in.
Gy spant u al te kort. Het breekt uw lieve leven.

P R E T I O Z E.

Een boog door 't spannê breekt, een maegd door bot te geven.

D O N J A N.

Een maegd blijft reine maegd, wanneer de reine trou
Twee reine zielen paert, en schepze man en vrou.

De hemel kan 't u niet, gelijk ik zal, betaelen.

PRETIOZE.

Gy stelt uw zang te hoog. De waerheid zal 't niet haelen.
Daer volgt te weinig na. Beloften van 't gevry
Zijn meest al mank, of lam.

DON JAN.

Wel aen. Zoo wensch ik my

PRETIOZE.

Ik bid u vloek toch niet! het zal u gansch niet baeten,
Maer lichtlijk hinder zijn.

DON JAN.

Mijn hart! ik zal 't dan laten:

Maer neem ook inde plaets met uw sneeuw witte hand,
Tot ons verbintenis, deez' heilge diamant;
Wiens vaste zuiverheid moet voor mijn trouheid strijken.
Wat deift gy afterwaert? doet liefde liefde wijken?
Tre toe! aenvaerd mijn trou, die u toelacht in 't goud!

PRETIOZE.

Ik ben mijn vrydom quijt, zoo dra ik ben getrouwt.

DON JAN.

Hoe! quijt, mijn engel? neen! uw vrydom zal vermeeren,
Vermids mijn vrydom zal tot uwen vrydom keeren.
Hoe staetg', en twantelt dus? daer! daer! ai neem het aen!

PRETIOZE.

Van 't geen maer eens geschiet moetmen zich lang beraên.
Die langzaamheid wint tijd. Gy zoud u meê beraden.

DON JAN.

Dat heb ik al gedaen; en vind my, zonder schaden,
Gewentelt in 't geluk, dat my de Hemel schenkt.

PRETIOZE.

Peins wat uw tong al spreekt, niet wat uw hart al denkt.

D O N J A N.

Ik denk al 't geen ik spreek. Mijn tong zal zich wel wachten
Te treden buiten 't spoor van heilige gedachten.
'K wensch dat gy zeeker waert van mijn stantvastigheid.
Neem proef, zoo 't mooglijk is; uw dienaer staet bereit.

M A J O M B E.

Wat zegtge? toef. • Ik heb haer iets alleen te spreken.

D O N J A N.

Och! ga slechts heen, God dank! dit schijnt een gunstig teeken.
Ik word als opgevoert. O goddelijke geest!
Gy zijt zoo vaak de tong van uwen knecht geweest,
Weest nu zijn voorspraek doch, en opent hem heur zinnen!
Daer koomtze wederom. Heur aenschijn tuyght het minnen.
Mijn hert!

P R E T I O Z E.

Mijn heer!

M A J O M B E.

De proef, is u dat wel bewuft?

D O N J A N.

Zou 't niet! z' aenvaerd mijn trouw, en doe vry wat 'er lust.

P R E T I O Z E.

Wel aen. Ik ben te vreên; en neem hier op uw' reden,
En trougift dankbaer aen: maer wil niet eer mijn leden
Opoffren aen de min, voor dat ons trouverbond,
Door 't proeffstuk van mijn lief, rust op een trouwe grond.
Dit werd uw proef: Gy zult uw hof, en hooftsche staeten,
En wat aen 't hof meer hangt, twee jaeren lang verlaten,
En doolen met dit volk, als hoeder van mijn eer;
Die, na verloop dies tijds, zich voegt nae uw begeer.

D O N

D O N J A N.

Mijn ziel ik sterf terwijl. Die tijd kan niet omraeken.

P R E T I O Z E.

Neen, neen! het lijd geen last. Hy moet den dop eerst kraeken,
Wie 't pitjen eeten wil. Maer wie of daer zoo raest!

D O N J A N.

Mijn jagers lief. Blijf staen. Hou moed. Word niet verbaest.
Ik ga, en breng hen 't huis. Verschuil hier zonder vreezen.
'K zal eer een uur verloop hier wed'rom by u wezen,
Bereit om met mijn Zelf te vlieden waerze vlied.
Mijn lichaem was onnut, indien 't zijn ziel verliet.

D E J A G E R S. D O N J A N.

Zie daer! daer is mijn heer! hy kooft ons naeder treden.
Mijn dunkt hy schud zijn hoofd. Hy schijnt niet wel te vreden.

D O N J A N.

Wel! mag 't u beuren? zeg! gy brengt het noch al aen!

J A G E R.

Mijn heer wy hifchten zoo.

D O N J A N.

Hoe is 't 'er meê vergaen?

My dunkt ik heb 't gehoord. Hebt gy het wild gevangen?

J A G E R.

Zoo wijd mijn heer kan zien, ginsch daer die bergen hangen,
Stond d'haes in 't wagespoor. Wy bragten metter vlugt
De brakken op de voet. Ze kregen daetlijk lucht,
En yverden 'er best, tot datz' aen 't leger quaemen,
Daer hy zich veilig docht. Zoo draeze hem vernamen,
Vernam de haes 'er mee, en raekte schielijk roer,
En koos het vlakke veld. Ai! hoor eens hoemen voer.
Hy streek, drong by ons heên, de winden onder d'oogen;
Die daetlijk uit den strik, niet anders ofze vlogen,

Den

Den vlugter stakken na. Zy hadden altezaem
 Eerlang hem ingehaelt. Hy moest 'er raem op raem.
 Afwerpen tegens dank; en kampte niet om 't leven,
 Maer om 't verlangen slechts. Nu scheen hy 't gansch te geven,
 Vermids hy was benart; dan nam hy weer een schoot:
 Dus worstelden een wijl het leven, en de dood.
 Wy stonden op 't gebergt, en zagen in de dallen
 Hoe dat de redder hem, die voorliep, in kon vallen
 Als een gezwinde schim; en hapt' elk oogeblik,
 En won op 't lest de wol. Dat gaf de voorst' een schrik,
 Die hem meer snelheids bragt. Ons docht wy hadden 't ende;
 Maer neen! de looper lei zijn lepels in de lende;
 En streek hem uit 't gezicht. De hond stond als verbaest.
 Geen zwaluw scheert zoo voort, wanneer de sparwer aest.
 'K weet Mithridatis is nooit vreemder wedervaeren;
 Hoewel hem dak noch dek besloeg in zeven jaeren,
 Op 't veld, of in een stad, by duister, of by dag,
 Maer was altoos ter jagt: noch Arethuza zag
 Geen loop als deeze was. 'K had moed hem noch te vangen,
 Zoo 't niet te spade was: doch heeft mijn Heer verlangen,
 'T verzoeken is ons 't naest.

D O N J A N.

Ik jaeg een ander dier.

J A G E R.

Wat zeit mijn Heer?

D O N J A N.

'K zeg niet. 'K vraeg naer den Valkenier.

J A G E R.

Die is op ginsche kamp; daer hoord' hy 't veldhoen schreien.
 Het garen is gestelt. Hy koert tot datze weien;
 En meent de kudde t'zaem te drijven in de zak.
 Zy zijn noch niet verschild. Daer zijn 'er veel, en mak.

Hy

Hy heeftze vaek gezien.

D O N J A N .

Waer is mijn jong gebleven?

J A G E R .

Dien zonden wy naer huis de valken aes te geven.

D O N J A N .

'T is wel. Koom, gaenwe meê. Mijn lust is al gerieft.
Het veld geeft geen meer lucht.

J A G E R .

Alzoo 't mijn Heer gelieft.

Binnen.

V A L K E N I E R .

Ik had zoo dra den zak, en vleugels niet gesteken,
Of moest met ongeduld de netten weer opbreken.
'T hoen rees wel daetelijk. Wat was 't? ze kenden 't schild.
Ik meen het was heel mak; maer neen, het was zoo wild,
Daer was geen drijven aen. 'T ging op'er wicken strijken,
Zoo veer ik oogen kon, en lietme na staen kijkken.
Nu sukkel ik naer huys. 'T steekgaren liet ik staen.
Die zich acht vry te zijn, is dikwijls eerst gevaên.
Mijn Heer is al voor uit; ik speur 't aen deeze voeten.

I O N G E *van Don Jan.*

Dit wil ook zeker zijn, dat wy malkaer ontmoeten.
Maer 'k bid u, zegme doch, mijn Heer schijnt heel ontstelt,
Wat is 'er gaens?

V A L K E N I E R .

'K weet niet. 'K heb gins op 't stoppelveld

M

Alleen

Alleen geweest, en ben allang van hem gescheiden.

JONGE.

Hebt gy wat opgedaen?

VALKENIER.

Het hoen zocht niet te weiden.

De zon was onder, en dan kooft het schild te laet.

JONGE.

'T is ons ook heel mislukt.

VALKENIER.

Hy's mooglijk daerom quaed.

JONGE.

Het is dan zoo het is, ik zag nooit zulk misnoegen.

VALKENIER.

Koom gaenwe t' huis. 'K ben moe. Het zal zich zelf wel voegé.

DON IAN.

Melanion, van min afkeerig, en 'er vlaegen,
 Had aen de jagt alleen zijn zoete jeugd gedraegen.
 Hippolytus deed 't ook: dan deeze was bevreesst:
 Maer had zijn vaders wijf van die gestalt geweest,
 Als is mijn mingenood, de voedster van mijn leven,
 Hy had zijn vrucht'bre tijd aen pees, noch pijn gegeven;
 Of moest gevoeleloos geschapen zijn alreê,
 Gelijk de hardste klip in onze spaense zee.
 Hoe! Tithons bruid ging wel heur gryzaerds bed versmaden,
 En paerd' er safferaen met frisse lauwwrebladen
 Van Titan, de den zweep der dart'le dagen zwengt:
 Voor wien zy 't hek opsluit. Eens had z' er pruijk gezengt
 Aen 't vuur van Cephalus, die bezig was met jagen.
 Zy schonk hem jagers tuig, op datz' hem mogt behagen,
 Die

Die haer behaeglijk was. My heugt noch hoe zijn vrou
 Hem naging in het woud, om datz' eens weten wou
 Of hy'er weerliefd' bood. Heeft zelf Diane mede,
 Mijn kuische jagtgoddin, geen minnekoorts gelede',
 Toen zy Endymion had in de slaep gesuft,
 Op 't spits van Latmius, daerz' hem noch daeglix kust,
 Die, wakker wezende, haer lichtlijk zou ontslippen?
 Zy is my vaek ontmoet, dat ik wel aen 'er lippen
 Kon zien hoe datz' 'er brand met kusjens had geslist:
 Ze zag ook wel aen my dat ik 'er handel wist;
 En heeft, om dat ik niet zou aen 'er nimfen klappen,
 My op den jongsten jagt doen zulken buit betrappen,
 Daer ik mijn glans uit trek, als zy uit febus schijn:
 Waer voor ik eindeloos heur gunst zal dankbaer zijn.
 Waer of mijn zon zich schuilt? ze zou hier immers draelen,
 Tot dat ik wederquam. Z' is hier ontrent; heur straelen
 Beslonkeren mijn oog. Waer mart gy? koom toch aen!
 Daer koomt mijn leven zelf! ik mag het scheppen gaen.

D O N I A N. M A J O M B E.

P R E T I O Z E. F R A N C I S C O.

't Gevolg van Heidenen.

Mijn ziel! ik vlugt tot u, en heb het al begeben.

M A J O M B E.

Zijt gy dan wel getroost om ongeveinst te leven
 Met dit verachte volk, dat staeg naer vrede wend,
 En afkeer heeft van twist, die waere liefde schent,
 Waer in wy zijn van zin te leven, en te sterven?

D O N J A N.

Daer twijffel doch niet aen! het licht zal eer bederyen
 Het wezen van den dag, het duister van den nacht,
 Dan ik den minsten geur der wetten, dien gy acht,

Verstikken zal door stank van reukelooze zeden.
Ik koom hier niet, door dwang, tot uw gezelschap treden,
Daer in ik my begeef, maer met begeerlijkheid,
En heb, al eer ik quam, uw wet my aengezeit.

M A J O M B E.

Gaf gy u zelf dien wet, zoo leefze met vernoegen.

D O N J A N.

Ik zal my naer den tijd heel onberisp'lijk voegen.

M A J O M B E.

Wie zich naer deezen voegt, leeft eerlijk, en bequaem,
En dient een deftig Heer.

D O N J A N.

Hy is my aengenaem.

Ik zal hem ook door dienst, dat zweer ik, zoo gevallen,
Dat hy my gunstig zy, trots iemand van u allen;
Hy dien dan hoe hy wil, of zoo hy is gewoon.

M A J O M B E.

Daer op neem ik u aen, en noem u voorts mijn zoon.

D O N J A N.

Ik u mijn moeder, u mijn zusters, u mijn broeder,
Maer u mijn eigen zelf.

P R E T I O Z E.

Ik u, naest god, mijn hoeder;
Dien ik meê hoeden zal zoo lang dit lichaem waekt.
Maer, 'k bid u, zeg my eens, hoe hebt gy 't t'huis gemaakt?

D O N

D O N J A N.

Niet al te well

P R E T I O Z E.

Hoe dat?

D O N J A N.

Och was 't doch wel besteken!

P R E T I O Z E.

Hoe na zijt gy gevlugt, ook zonder eenig teeken
Van uw vertrek?

D O N J A N.

Holla! dat waer beloo te stout!

Ik laet een vader t'huis, die suf is, week, en oud;
En die mijn moeder (laes!) noch onlanx moest behoeven.
Zou ik dien ouden man zoo achteloos bedroeven?
Neen zeker! 'k ben zijn kind. Hy heeft my opgevoed;
'T is billijk dat ik hem ook als een zoon ontmoet:
Hy gaf my menigmael zijn vaderlijke zegen.

P R E T I O Z E.

Uw kinderlijke plicht doet dit gemoed bewegen.
Hoe was 't u mogelijk dat gy hem noch begaf?

D O N J A N.

De liefde tot mijn lief die trokme van hem af.

P R E T I O Z E.

Zijt gy een eenig kind?

D O N J A N.

Behalven noch een zuster,
Die meê by vader woont: dat zet mijn hart geruffter,
Als 't anders wezen zou, wanneer het zulx niet dacht.

P R E T I O Z E.

Hoe na hebt gy, door haer, 't voornemen dus volbragt?

DON JAN.

Zy weten 't geen van bei: maer 'k heb een brief geschreven,
 Wiens inhoud mijn vertrek wel zal te kennen geven;
 Dien zy dra vinden zal, wanneerze slaepen gaet:
 Dat's nu omtrent de tijd; nadien de zon, verzaed
 Van al dit aerds gekriel, 'er geurig hoofd, en hairen
 Van zweet heeft afgespoelt in 't bad van Thetis baeren,
 En ligt geruft te bed ter plaetse daerze plag,
 Tot datze morgen rijs, en breng den zelven dag.
 Nu word zy 't dra gewaer, en deelt het vader mede:
 Dus laet ons daetelijk, indien gy zijt te vrede,
 Ons snellen hier van daen, eer datwe zijn verrast;
 Want elk zal zich ter been begeven door zijn last,
 En yvren wijd en zijd, op streek van alle winden,
 Om, of 't noch mooglijk waer, my vlugteling te vinden;
 'T welk hen gedyen zou tot vreugd, maer ons gewis
 Tot droefheid. Voort, ai voort! eer 't al in reppen is:
 Wie word toch niet beweegt door oude luy' 'er traenen?

PRETIOZE.

Zoo moedig voert een heingst, met uitgevlogen maenen,
 Zijn ruiters uit het veld, wanneer hy vlugten moet,
 Als gy nu, brave borst, u en ons allen doet.
 'T sa! laet ons daetlijk vliên. Uw spelling doetme vreezen.

MAJOMBE.

Met zinnen! eerwe vliên, zal 't, dunkme, noodig wezen,
 Dat hy zich wat verkleed'; want die verandering
 Liet vaek gevangens los, dien 't anders mislijk ging.
 Daer, slae dien deken om, en laetz' u niet mis hagen.
 En gy, ontgesp uw mael, en geefze hem te dragen.

FRANCISCO.

Daer iffe.

M A J O M B E.

Bie toch hulp, hy zal verlegen ſtaen.

FRANCISCO.

Koom, gaeren!

D O N J A N.

'T hoeft niet broer. 'K bedanku! 't is gedaen.

Klaer ben ik.

M A J O M B E.

Dat's nu wel. Maer hoe zijt gy geheten?

D O N J A N.

Mijn naem is Jan.

M A J O M B E.

Jan?

D O N J A N.

Ja.

M A J O M B E.

Gy zult dien naem vergeten,

En voorts Andreas zijn.

D O N J A N.

Wel moeder. 'K ben te vreên.

M A J O M B E.

Zoo zijnwe vaerdig.

P R E T I O Z E.

Koom. Ai gaenwe dan ook heên!

Dat hy noch leeren moet, zal hem de tijd wel leeren.

A N D R E A S.

Het lichaem ſtaet al ree, maer 't bloed zoekt weer te keeren:

Dan 't zy wat werking win, het moet 'er nu meê door.

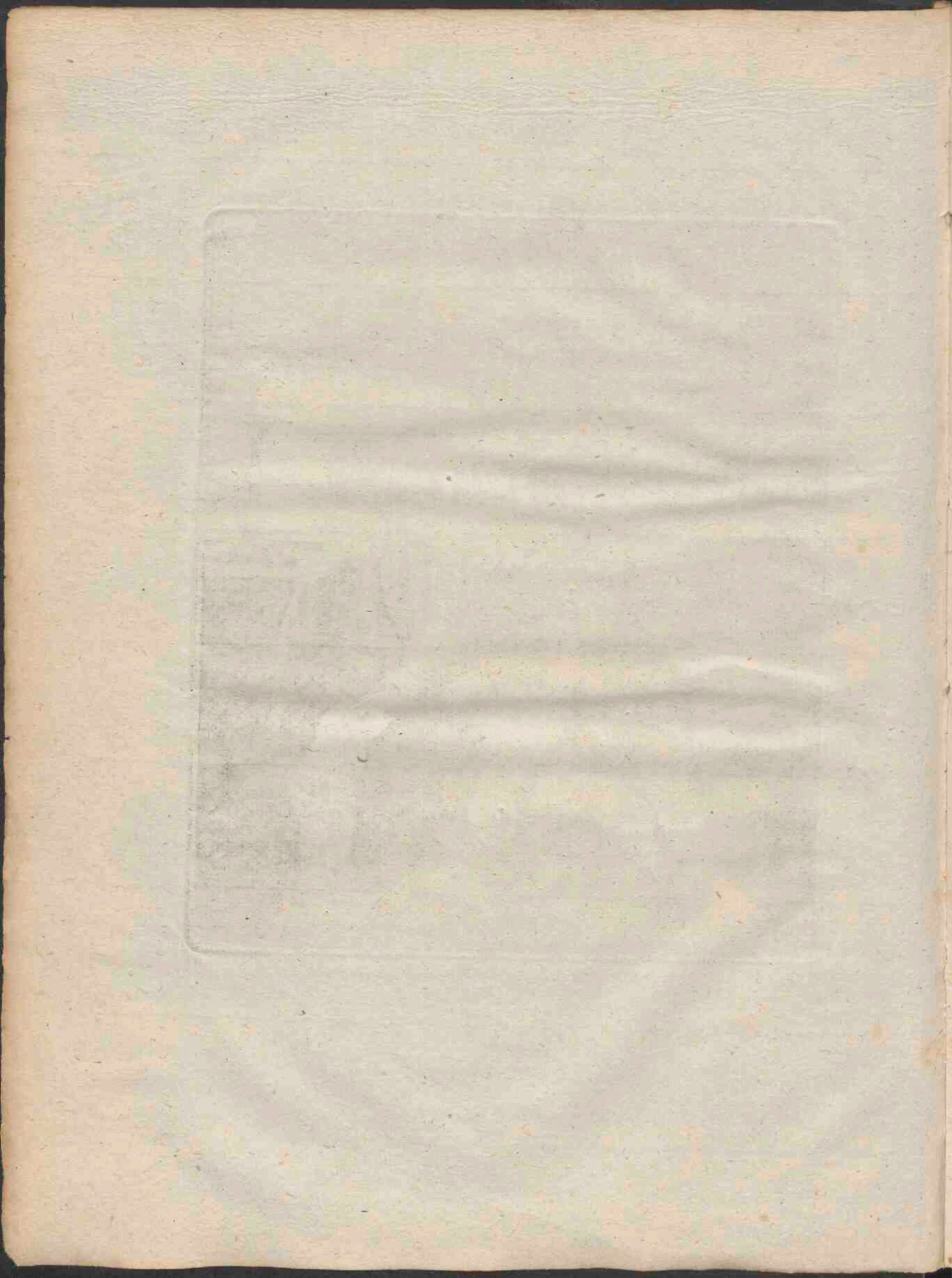
Vaert wel dan vaderlief, en lieve Leonoor!

Vertrooft

Vertrouft malkanderen met goddelijke reden.
 Laet onverduldigheid nooit in die rede treden.
 Weeft lijdzaam in uw leed; een leed, dat wel gewis
 Van God, tot ons behoud, zijn eer, bezorregt is.
 Ik schrei, elaes! ik schrei. 't Gezucht zal voor mijn traenen
 Den weg, tot vaderlief en Leonora, baenen.
 Ai zuchten, zweeft dan heên op mijn betraende beel!
 Gaet, troost, ai troostze toch, maer neemt mijn onschuld meê!
 En gy, begrijpsde mom, gebreklijk en vol lusten,
 Staetzuchtig waifelhof, vaer wel! 'k zal beter rusten,
 Als onder 't heilloos dak van uwe veinzery.
 Uw' goud is klatergoud. Van rach is al uw zy'.
 De hovling is uw schim. Vaert wel dan hooffsche schimmen,
 Die van de trappen rolt, zoo dra ge zijt aen 't klimmen,
 Om dat uw vuist niet vat, uw voet niet stevig staet;
 En waer het lichaem wil, daer zijtge strax vermaet,
 Vermids het u vervormt. Vaer wel ô ydel wezen,
 Van niemand immer, als van ydele, geprezen!
 Vaer wel! groet al het vals fernis van juffreprael.
 Ik ruil voor deeze zon, uw sterren altemael.

Het

D A R D E B E D R Y F.

D O N P H I L I P P O .

Elijk een dwarrelwind zijn speelziekt' boet, en
bluscht (hem lust,

Aen pluimen, dien hy jaegt, of draegt al waer 't
Zoo leeft het slinx geval met mijn verdrietig levé.

Wat of mijn' traegen ziel nu op een nieu doet beven?

Gewis een nakend quaed; want zulk een bang gemoed,

Als ik nu by my heb, voorzeide my nooit goed:

En heb ik ooit gevreeft, my is iets wedervaeren.

Indien ik al 't verdriet van mijn begonnen jaeren

Eens tellen kon, ik weet 't ontelb're tal verwon

Het tallelooze stof, dat griemelt in de zon.

Doch 'k heb (god weet het wel) tot noch mijn zwaere slagen,

Ook zonder tegenstrijd, als 't billijk is, gedraegen;

Ja dankbaer lof gezeit die my zoo vaek beproeft.

L E O N O R A . D O N P H I L I P P O .

Och! vaderlief, wat raed?

D O N P H I L I P P O .

Mijn kind, hoe dus bedroeft?

Betreurtge noch het lijk van uw gesturven moeder?

L E O N O R A .

Een verscher rou verwekt dien rou.

D O N P H I L I P P O .

Om wien?

L E O N O R A .

Om broeder.

D O N P H I L I P P O .

Die my in rou vertroost, strekt hy u dan tot rou?

LEONORA.

Geenzins, indien hy bleef, die my wel troosten zou.

DON PHILIPPO.

Hy blijft, en zou ons bei om geenerlei begeben.

LEONORA.

Ik zou 't gelooven, had hy anders niet geschreven.

DON PHILIPPO.

Mijn kind, gy droomt: hy heeft zijn vader veel te lief,
Zijn zuster neffens my.

LEONORA.

Doorloop eerst deezen brief.

DON PHILIPPO.

Wat brief? mijn geest bezwijkt. Wat zal ons hier gebeuren?

LEONORA.

Elaes! 't geen ik betreur, dat moetge meê betreuren.

DON PHILIPPO.

Vergun my dat ik leez', en zwijg een weinig stil.

*Don Philippo leest den brief in zich, of overluyt,
en spreekt daer na voort.*

ZUSTER. Indien mijn tegenwoordig geluk een bequams middel getroffey had my uitgevoert te wordy, wat al dankbaarsheids waer ik diey Soedastriey gedex (diey ik doch evenwel bedank) al schuldig! Say 't schijnt dat de mensch voorstelt, 't geen God bestiert. Ik bey, na 't schrijvey say deeze brief, daetelijk wextrokke; say mening zijnde twee Soalte jaerey uit te blivey, om mijn geluk te verduelly. De voorzack, 't welk het geluk is, moet verborgy blivey. Weet voorzeker dat ik het middel wel anders gewenscht had: maar het blijkt daer an, dat de menschelijke wensch in goddelijke zackey weinig te zeggey heeft. Zijt derhalvey gerust. Troost u zelvey; ey openbaert het mijn liebey vader met alle voorbereiding gevoeglijk, want hy is oind, ey zwak. Waer wel! weest gegroot, ey heb geduld. God blif by u, ey gelei evenwel

uwen broeder

DON JAN!

O god! o groote god! geschiet dit met uw' wil;

Zoo

Zoo wil ik williglijk, het geen gy wilt, ook willen.
 Of heeft uw wijze raed, die nimmer kan verschillen,
 Uw schepsel, eer 't noch was, dit lijden opgeleit,
 Ik voer het gaeren uit met mijn ellendigheid;
 Op dat het noodlot my van onwil nooit verklage:
 Maer zoo het mogelijk is, gelijk het is, de plage,
 Die noch toekomend' is, door vierige gebeên.
 'T ontgaen, zoo sla het oog eens goedig naer beneên.
 Op dit verslagen hart, dat naulix meer kan spreken,
 En evenwel noch kooft om uw genade smeeken!
 Genade, groote God! genae, genae, genae!
 Reik toch uw' zwakken knecht een sterken hand! ik ga,
 Ik sta, ik sterf. Laet toch mijn sterven niet verlooren!
 Heer, 't is onmogelijk dat gy my niet zoud hooren!
 'T geloof is al te sterk! de hoop trekt veel te zeer!
 De liefde tot mijn God brant daeglix meer en meer!
 Dat ook geen wonder is; want waer een lichaem dorde,
 Zou daer 't onsteken vuur ook niet te feller worde,
 'T waer onnatuurelijk. Neen Heer, 'k ben dor en af,
 En brand in u, en kruip al brandend' naer mijn graf,
 En heb noch pas een uur of zal'er al in wezen.
 Ai laetme toch dat uur besterven zonder vreezen!
 De vrees mogt anders 't hart verjagen van zijn plicht.
 En waer de plicht verzuim, daer went gy uw gezicht,
 Dat ik niet missen kan. Ik kan 't gezicht niet missen!
 Het is mijn star in 't ooft. Ik mag'er, zonder giffen,
 Te vast op t'zeil gaen, door de ongestuimde zee
 Des weerelds, naer den luwt des Hemels; 't welk de ree
 Der uitverkoornen is. 'K ben immers meê verkooren!
 Zou 'k niet! God heeftme vast. Hy laetme niet verlooren.
 Hy's te voldoenig dien, die aen zijn tafel treet:
 Ja dwingt hem menigmael, die niet van zellef eet.

En nu ik honger, Heer, ai weiger toch geen spijze!
 Schaf louter voor uw' gast! onthael uw' trouwe gryze!
 Gy kent uw' ouden knecht: beproef hem dan niet meer!
 Hy's immers arm van vleesch, maer niet van geest. O Heer,
 Wilt in mijn laetste uur uw' zegen niet vermindren!
 Gy hebt mijn lieve vrou. Ik heb mijn lieve kindren.
 En, zoo 't geen zonde waer te wenschen, 'k wensch uw' wil
 Dien noch wat missen wou, en ikze wat behil.
 Zy zijn hun vaders stut. En, zoo mijn zoon wil dwalen,
 Stop, waer hy ga, zijn deur, op dat z' hem afterhalen!
 Dit smeekt uw evenbeeld, dat voor zijn god kooft staen,
 En spreekt hem, in der nood, op zijn beloften aen.
 Amy! ik zijg in flaeut. Ach! Leonoor koom naeder.

LEONORA.

Hoe is het vaderlief?

DON PHILIPPO.

Mijn kind, bid voor uw' vader:
 Hy sterft, en kan niet meer.

LEONORA.

O hemel, keer dien ramp!
 O aerdrijk, sta ons by!

DON PHILIPPO.

Uw karmen is maer damp.
 Mijn kaers is uit. De bloem is af. Het glas verlopen.
 De ziel verhuift, en wacht den snik, die 't huis zet open.
 Amy! daer isze. Haaaaaa!

LEONORA.

O sterren straelt gy noch,
 En staert van boven neer? kooft af, en helptme toch!
 Gy ziet ik ben in nood. Maer neen! gy slacht de vrinden,
 Die aen den disch gereed, voor 't bed niet zijn te vinden.
 Waer blijft het hofgezin? och buuren kooft te baet!

Het

Het hofgezin, en buuren loopen van alle hoeken op het gekarm aen .

De KAMERLING van Don Philippo spreekt .

Wat is 'er gaens, mevrou?

LEONORA.

Uw koomen koomt te laet .

Ziet hier het zuivre lijk . Mijn vader is gesturven .

JONGE van Don Philippo .

Gesturven ! och wat raeds ! zoo ben ik heel bedurven .

KAMERLING .

Hoe baert die bengel dus !

JONGE .

Dat 'loof ik wel, hy 's dood !

KAMERLING .

Hy 's niet !

LEONORA .

Wat zegt gy daer ?

KAMERLING .

Mevrou, 't is noch geen nood .

Mijn Heer is flaeu . Heb moed . Hy zal wel weer bekomen .

Zie daer, daer rept hy zich .

LEONORA .

O wonder, boven droomen !

Zoud 't waerheid zijn, of schijn ?

KAMERLING .

Hy knikt u immers toe .

LEONORA .

Hoe is 't mijn Vaderlief ? ai spreek !

KAMERLING .

Hy 's noch te moe .

D O N

DON PHILIPPO.

Amy!

LEONORA.

Mijn bange ziel! koom, laet ik toch uw' oogen,
Dat vaderlijk gezicht met kindrelippen droogen.

DON PHILIPPO.

Amy! wie doetme deugd?

LEONORA.

Uw' dochter, die u mint.

DON PHILIPPO.

Zijt gy 't, mijn Leonoor?

LEONORA.

Ja vaderlief.

DON PHILIPPO.

Mijn kind!

God help u wederom, en laet u nooit verlegen!

LEONORA.

'K ben 't plichtig, en bedank mijn vader voor dien zegen.

DON PHILIPPO.

Maer gy mijn vrienden, zegt, hoe wierd gy inder nacht
Mijn ongeval gewaer?

KAMERLING.

Door Leonoraes klagt.

DON PHILIPPO.

Och heer, zy heeftme lief! Maer wat 's 't een groot bezwaeren
Het zilver van een pruik, al bevende, te gaeren,
Gelijk ik heb gedaen? ik heb mijn ouderdom
Door anxt, en zorg getobt; en nu ik arme kom
Tot rijper jaeren, om getustelijk te leven,
Sterft mijn beminde vrou; dan daer 's niet aen bedreven,
'T was Gods beminder wil: maer 't vlugten van mijn zoon
Zend my 't ontelb're tal van levendige doôn.

Ik

Ik sterf, terwijl ik spreek, wel honderdduizend dooden.
 O god! wanneer mijn bril nastaeroogt dien gevloeden,
 Indien 't uw' lijdzaamheid kon lijden, 'k liet mijn rust
 Om d'onverduldigheid te dulden in 'er lust,
 Zoo prikkelt my de moed. Dan dat 's te ongemeten.
 Het lichtgeraekte recht van u en mijn geweten.
 Mis handelt met gedacht, hoewel de daed noch zwijgt.
 Bescherm mijn zwakheid dan, die naer uw' sterkheid hijgt,
 Langmoedig goedig God, voor onverduldigheden!
 Ik bid, en weet nau hoe. Vervul doch mijn gebeden
 Door uw alwetenheid! mijn ouderdom, mijn leed,
 En droefheid doen (ô heer!) dat ik mijn plicht vergeet.
 Maer 'k bid vergeet gy 't meê! of, zoo 't u kooft vermaenen,
 Dood mijn vergetelheid door scherpte van mijn traenen,
 En drijfze door mijn zucht uw heugenis voorby,
 Op dat, door zulken straf, mijn ziel gezaligt zy!

En gy mijn vrienden, wier van zelfs meewaerigheden
 Zich toonen t'mywaert (ach!) al t'onverdiend bescheiden:
 Vermids uw wilge dienst my dan vrypostig maek,
 Zoo bid ik u, ai helpt! helpt toch in deezen zaek!
 Laet zulken grijzen baerd vol traenen nooit verlegen!
 Gaet heen, ai gaet! bezet de land en waterwegen
 Met wachten om en om, op dat hy 't niet ontkoom!

K A M E R L I N G .

Hoe! is Don Jan gevlugt?

D O N P H I L I P P O .

Och ja!

K A M E R L I N G .

Dit lijkt wel droom.

D O N P H I L I P P O .

Het zy dan droom of niet, het is gelijk wy zeggen.
 Derhalven noch eenmael, ai wilt toch onderleggen

O

Het

Het geen ik u ontsmeek ! mijn hofgezin staet ree .
 De huislui gaen , ten dienst van droefheid , gaeren meê .
 Prest hen slechts uit mijn naem . En , als g'hem zult ontmoeten ,
 Bekoort hem daetlijk hier . Ik zal hem vriendlijk groeten ,
 Hoewel hy zich vergrijp aen mijnen ouden dag ,
 Die in zoo lieven zoon nooit voorig hartzeer zag .
 Ai voort ! versloft geen tijd ! laet u mijn nok ontfarmen !
 En toont voortvaerentheid op mijn verdronken karmen !

De KAMERLING spreekt .

Al het volk toont teekenen van willigheid , en gaet voort heen .

Dat's gang . Wy vaeren voort , en yvren onze best .

DON PHILIPPO .

Ai doet dat ! helptme toch ! 't is mogelijk het leest
 Dat gy my helpen zult .

LEONORA .

Zy zullen 't wel beschikken :

Gaen wy slechts binnen .

DON PHILIPPO .

Zacht . Ik val . Mijn knieën knikken .

LEONORA .

Leun op mijn schouderen . 'T zijn d'uwe . Neem gemak .

DON PHILIPPO *al gaende* .

O god ! wat ben ik ook ?

LEONORA .

Zijn schepfel .

DON PHILIPPO .

Maer hoe zwak ?

LEONORA .

Ik ben te sterker weer . Mijn rug zal uw bewallen .
 Zoo lang mijn beenen staen , hebt gy geen nood van vallen .

LEO-

LEONORA *geleit 'er vader naer binnen,
en komt met verbaestheid daetelyk weer uit.*

O onbekreunbre Maen ! hoe kan 't uw' aenschijn lijden ?
'T schijnt dat gy uit mijn druk scheidt aefem tot verblijden .
Uw aenzicht staet en lacht om dat het mijne schreit .
O dubbel hartewee ! o spijtig onderscheid !
Gy plagt wel eer den loop des Oceaens te schrijven :
Maer 't hof is uit, mevrou . Ik kan hem beter drijven
Als gy, wien, hoog en droog, geen damp of wolk omvangt,
Daer mijn benaude borst vol zoute stroomen hangt .
Doch klagten zijn vergeefs . Het zoeken moet doen vinden .
'K mag meê gaen zoeken, en mijn moed zoo lang verbinden :
Ik raep doch niet dan leed of ik hier langer sta !

E C H O .

Sta !

LEONORA .

Hoe staen ! wie doetme staen ? ly dat ick voorder ga .
Of wilt gy dat ik toev', op datwe t'zaemen zoeken ?

E C H O .

Zoeken ?

LEONORA .

Ja zoeken ! zoektge meê, zoo moest gy u verkloeken,
En stappen rustig aen . Maer hoe ! 'k zie geen gewagh !

E C H O .

Ach !

LEONORA .

'T beklagen ben ik moê, is 't anders geen belach .
Zacht ! zou 't de maegd wel zijn, die in een stem verkeerde ,
Door droefheid dat Narcis 'er schoonheid niet begeerde ?
Zijt gy 't bedroefde, ly dat ik bedroeft dan vraeg' .

E C H O .

Vraeg .

LEONORA.

'K zal 't doen, en maeken 't kort, op dat het u behaeg.
Maer 'k bid u recht my af, en schroom geen volk vergaeren.

ECHO.

Gaeren.

LEONORA.

Hoor dan. Ik zoek mijn broêr, die vlugtig is vervaeren
Van avond. Vind ik hem? zeg zuiver ja of neen.

ECHO.

Neen.

LEONORA.

Zoo zal 't verlooren zijn noch veerder voort te treên.
Maer eer ik ruglinx keer, heb ik uw woord voorwaerlijk?

ECHO.

Waerlijk.

LEONORA.

Zoo valt de waerheid my voor dees tijd te bezwaerlijk.
Dan evenwel 'k bedank, en wensch u voort goê nacht!

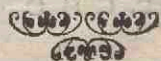
ECHO.

Goê nacht!

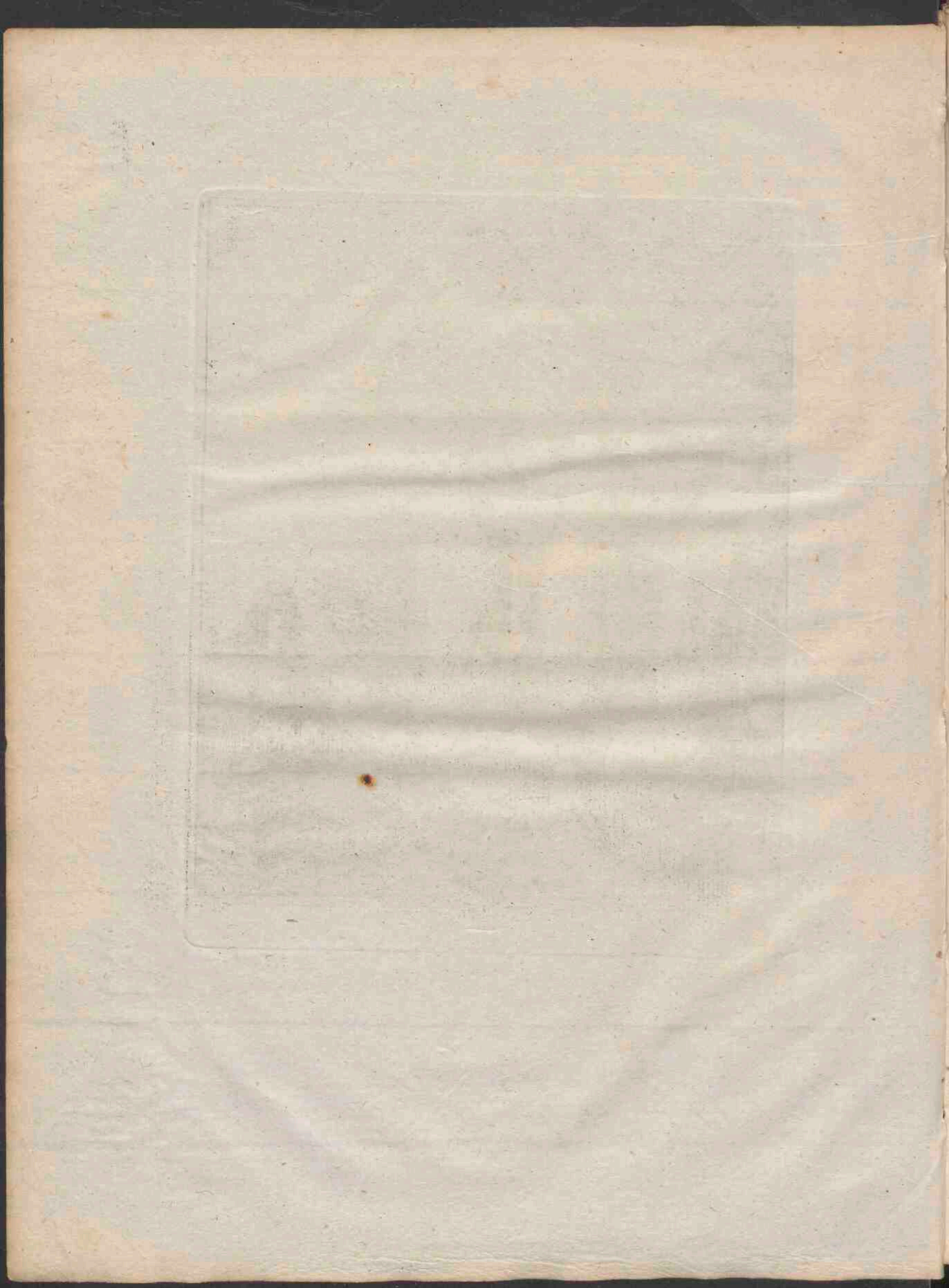
LEONORA.

Fy noodlot zonder ziel, vol dwanghs, en doof voor klagt!
Uw rijk staet wankelbaer. Waer zagmen zulke heeren,
Die, door hun eigen gal, niet stikten in 't regeeren?
Gestrengheid zonder peil word over al vermaet.

En gy mijn broeder, keer, ai keer, eer 't keeren schaed!
Denk op uw vader toch! denk op uw trouwe zuster!
Ik weet gy hebt berou. Keer dan, en leef geruster!
Wijk van uw misverstand! zoo niet, zie toe, zie toe!
Al zijn mijn klagten af, gods hand is nimmer moê.

Het

VIERDE BEDRYF.

ANDREAS. PRETIOZE. MAJOMBE. FRANCISCO.
't Gevolg van Heidenen.

Wy zijn, door groot gevaer, in veiligheid gekomen.
 Dank heb, getrouwe nacht, die over land en
 stroomen.

Uw donkre deken sloeg, en ging, op 't romplig
 spoor,

Ons bang en vlugtig volk met duisent oogen voor.

Wy wenschen u goê reis, nu gy ons gaet ontglippen!

PRETIOZE.

Weest welkoom lieve zon, die met uw zuivre lippen.

Den dau zoo sober lept, daer u 't gewas op nood,

En volgt in staetigheid het staetig morgenrood.

Wou god dijn heilzaam licht tot ons geluk bescheeren!

MAJOMBE.

Wy zijn nu altezaem, daer niemand ons kan deeren.

FRANCISCO.

De duisterheid des nachts heeft tydig dienst gedaen.

MAJOMBE.

Dat's wis; want zonder haer wy waeren lang verraên.

ANDREAS.

My sloeg nooit grooter schrik, als toen mijn vaders knechten

My drieschten met geweld, ik zoud hen onderrechten;

Zy vraegden naer Don Jan.

PRETIOZE.

Niet waer? toen kromp mijn bloed.

MAJOMBE.

En ik bezweek niet eens in zulken tegenspoed;

Maer

Maer gaf hen stout bescheid. Ik zei ze mogten 't zoeken,
De weg was nergens toe.

A N D R E A S.

Zy gingen ook met vloeken.

M A J O M B E.

Zy gingen efter wech.

P R E T I O Z E.

God zy alleen de eer,
Die ons beschermer was, en wezen zal noch meer!
Maer (och!) ik ben vermoeit.

A N D R E A S.

Mijn engel, dat 's geen wonder,
Den ganschen nacht te vliên, en dikwijls schrik daer onder:
De schrik vermoeit alleen, 'k laet staen de staege vlugt.
Koom slaenwe boswaert in, daer 't luchje lieflijk zucht;
Wiens bolle adem baert in bloem, en kruiden 't leven;
Het zal ons, inden slaep, ook nieuwe krachten geven. *Binnen.*

D J E G O.

De min is maer een droom van een die wakker is.
Mevrou heeft menigmael heur ziels geheimenis
Voor my geopenbaert. Zy ging my leest ontbinde,
Hoe datz' een edelman met hart en ziel beminde,
Op dat mijn trouwe dienst haer bieden zou de hand.
Het booswicht veinsde zich ontsteken aen 'er brand;
Vermids hy brief op brief haer zend, in plaets van spreken;
En wist, met stom papier, 'er zinnen zoo te breken,
Als of hy zellef quam. Hy kuste ieder brief:
Zy zoogz' 'er weder uit als kufsens van 'er lief,
Tot dat 'er 't bloed ontfak, en dreef, my stille poozen,
De vlaegjens voor den dag, in schijn van purpre roozen,

Ver-

Verdreven op albaft. 'K bedroefme, jonge maegd,
 Dat gy uw' tedre ziel zoo dikwijls hebt geplaegt;
 Dat gy uw' zuchjens blies, uit overtraende kaeken,
 Tot hem, die in 't gezucht en traenen scheidt vermaeken,
 En spartelt in de vreugd, wanneerge droevig zijt,
 En is aen 't hart bedroeft, wanneerge zijt verblijd.
 Hoe deerlijk heeft uw' min op ydle hoop gedreven!
 Inbeelding gaf u moed. Gy noemd' hem steeds uw Leven,
 Uw Hart, uw eigen Zelf, uw Lust, uw Lief, uw Zon.
 Met uw beleefde pen, die nauix schrijven kon,
 Vermidsze staeg verdroogt was in uw lieve handen,
 Die, onder 't sneeu bedekt, in heete koortsen branden.
 Maer laes vergeefs! 't gezucht is wech! de traentjens meê!
 De norse noordewind vervoertze bei naer zee:
 Daer zalz' een blinde klip uit al de golven vinde',
 Eer hy u minnen zal, dien gy zoo vruchtloos minde.
 Doch 'k heb hier weer een brief, dien ik 'er brengen zal:
 Maer hoez' er vrijt, ik denk als roet en bittre gal
 'T gehemelt in den mond van hen, die dattel smaeken.
 Men kan, van 't geen men ziet, vry meer dan giffing maeken.
 Ook heb ik, in het hof, van andre knechts verstaen,
 Dat hy zich heeft verlooft, en is met haer begaen,
 Gelijk een havix klau met 't piepen van de duiven,
 Wanneer hy rukt, en plukt, en laet 'er pluimen stuiven.
 Zoo veel acht hy 'er meê, dat zy (elaes!) niet ziet.
 Z' is wakker, en ze droomt, daer zy niet uit en schiet:
 Maer deeze stille "boo zal haer wel haest opwekken,
 En lichten 't dikke vlies, en heur gezicht ontdekken:
 En alsze wakker is, en ziet wat haer gebeurt,
 O goden! 'k zie alreê hoe-datz' er borsten scheurt,
 Den blonden pruik vertreet, ik zie 't gezicht gereten,
 De oogen uitgekrabt, en tegens d'aerd' gesmeten,

a Brief.

En hoe 't verslenst cieraed heur sterven na zal gaen.
 Zacht! is 't geen scheemering, gins koomtze zellef aen.
 Och ja! zy is 't. Ik weet ze trantelt met verlangen.

G O H A N N E. D J E G O.

De snoggre dageraad, met heiligdom behangen
 Van roozen rood en wit, is al een wijl voor heên,
 En Titan volgt het spoor met even snelle schreên.
 Wat leeft koomt tot zijn plicht op 't lichten van die straelen:
 Mijn knaep blijft daer hy is. Waer mag hy jou juist draelen?
 Hy weet wel dat ik haek, ja brand naer 't geen hy brengt.

D J E G O.

Hier is hy al, mevrou.

G O H A N N E.

Daer is hy! goden mengt
 Geen bitter nu in 't zoet, noch laet mijn groene jaeren.
 Geen wrange vruchten toch in hunnen lente gaeren!
 Wel, hoe verging 't u al?

D J E G O.

Heel wel mevrou.

G O H A N N E.

Heeft hy

U niet met al belast, dat gy nu weer aen my
 Zoud zeggen?

D J E G O.

Neen hy.

G O H A N N E.

Neen! brengt gy dan tael noch teeken?
 Of was 'er pen noch inkt? of kon zijn tong niet spreken?

Zeg

Zeg op. Wat deerde hem? gy heelt.

D J E G O.

Och neen!

G O H A N N E.

Hoe! zou

Een edelman, als hy, van zijn beminde vrou,
Of die het wezen zal, een letter slechts ontfangen,
Dien hy niet duizendmael zou, op papier, herlangen;
Dat waer onredelijk.

D J E G O.

Mevrou, ik heb een brief.

G O H A N N E.

Wat wachtge dan? geef hier! o lippen van mijn lief!
Hoe meenig lekkere kus hebt gy dit blad gegeven,
Daer ik een geur van krijg, die dooden zou doen leven!
O blad! hoe meenig traen viel op uw blanke borst,
Dien gy zoo gulzig zoop, daer ik schier smacht van dorst!
O traen! hoe meenig zucht quaem u al vryend' regen,
Die niet alleenig my, maer rotsen zou bewegen!
Dees' lekkerny, mijn brief, hebt gy alleen gehad:
Ten waer misschien een vlieg, uit al dat lekkere nat,
Had, met een grooten dorst, een kleinen dronk gezogen,
En is onsterfelijk voort van u wech gevlogen,
Dat hebt gy niet alleen genoten. Had ik meê
Een vliegedronk gehad, ja minder noch; ik deê
Mijn sterfelijkheid te niet, en zou wel zalig wezen.
Maer dit is al vergeefs. Ik mag u eens doorlezen,
En zien of in den zin ook iets begraven leit,
Dat ik opdelven kan tot mijn onsterfelijkheid.
Ga gy terwyl naer huis, en queek u trouwe bode:
Maer blijf toch by der hand, of ik u kreeg van node.

D J E G O.

Wel aen mevrou, ik ga. O goden stuit den val,
Die onder wegen is, en daetlijk ploffen zal,
Zoo draeze d'inhoud ziet zoo eereeloos geschreven!

G O H A N N E.

'K heb my hier in het bosch al veer genoeg begèven.
Het schijnt hier veilig. 'K zie geen menschen hier omtrent.
En zien 't de goden aen, die zijn wel vreugd gewent;
Ik koom toch met een luim, om eens mijn vreugd te uiten.
Ai zoete beefje, zwijg! staek toch zoo lang uw fluiten,
Tot dat ik meerder stof uit deeze reglen vang
Tot blijdschap, dien ik dan zal paeren met uw zang!
Uw deuntje zou my nu, in 't lezen, licht verhindren.
Amy! wat spur ik hier? kan zelf de min vermindren?
Dit 's onvergult papier! geen strikjens nae mijn zin
Van heilig wit en groen, tot gunsjens van de min!
Maer zoet! ik zou mijn luim, zoo doende, wel bedwelmen.

Daer staet
een nach-
tegael.

Zy leest den brief.

Wellustige Juffer,

de wulpsche, en lichtvoetide jeugd hippelt vaak onbedachtelijk in minneknippen; doch weeter gebangenit duint ook weeltijd niet, of weinig langer als 't waeken day den Cippit: dat is, zoo lang als de gelieven by malkeandrey zijn en malkeandrey zijn; want, elk afgezonderd zijnde, word het spreekwoord lichtelijk waer, 't welk al zuchtende zeit, uit het oog uit het hart! Ik ben al mee day in de listige laegry verrast geweest: maar 't zorgeloos afwezen day in zoodanig opzicht hulp my gemakkelijk uitbreeken; zoo dat ik nu (god lof!) diey kalvrsdaub ontsprongey, en (wat dat belangt) wel blyheid in sozheid ben. Maar wat baet het, moogt gy zeggen, den seent dranger op te dringen, als u' andre bovey 't hoofd toesalt? Sanschelijk niet. Ik beken 't, tey zy 't onderscheid der gebangenit den gebangey, in zyn gebangeyhuut, met lekkender onthaeling soerlustig: en dit word ik onthaelt. Ik ben day in de listigheedy heel klakkeloos, doch manierlijk ontkomen, met opzet om soz te zijn, maar niet om soz te blioven; want, manly soz day u zijnde, heb ik mijs sozheid weer soerschonken, ja opgedrongey aen seent, zonder wiens opzicht ik gezinzig soligtey, maar zeeke stervey moest; zoo lekker smaekt my de min-

nelijke, en Soedzame' onthaeling aldair. Kort af, ik minde, ik miy, 'k heb miy miy verplant, zinn' voor zoet verriikt, en lief voor leed ontfangty.

Sit is day, Wellustige Juffer, miy meening. Ga daer d'ry wast op, en bedrieg u zelven met ge'ny andre' inbeelding. Sit halvdry zoo gy zijt als ik, zoo doe als ik, ik heb miy miy geboordit, wordit gy (zoo 't u moech' list) d'ry in d'ry, en daer w'el.

*Zy scheurt den brief, en word, door onver-
duldigheid, als razende.*

Ha trouweloos bedrog! ha schuim van alle schelmen!
 Wat slang heeft u gebaert? wat stank heeft u gebroet?
 Wie heeft u opgequeekt? waer zijtge meê gevoet?
 Met moeders borsten? ja, maer helsche moeders borsten,
 Die naer den ondergang van heure kindren dorsten,
 Daer gy 'er een van zijt. Ga dan vervloekte, ga,
 En boots den naeren galm van zoo veel zielen na,
 Die in uw vaders rijk rechtveerdiglijke branden,
 Om snoo bedriegery, en diergelijke schanden,
 Als gy, o artse boef! aen my nu hebt begaen.
 Waer heeft verwate mensch eerloozzer stuk bestaen?
 Een maegd, gelijk ik ben, dus om den tuin te brengen!
 'T is wonder hoe de hel uw daeden kan gehengen,
 Hoewelze grouwlijk is, en nimmer brouwt dan quaed.
 Maer laes! waer doofheid woont, daer doë geen klagte baet.
 Dus heeft Demophoön zijn Phyllis meê verlaten.
 Dus quaem de trouwe nymph OEnone meê ter maeten.
 Dit wierd Medea meê van Æsons zoon gewaer.
 En waerom zou Fortuin my voller doen dan haer?
 Waerom? om dat ik vaek quaem bei 'er handen proppen
 Met smeken, dat den wel mijns ongevals zou stoppen,
 Niet denkende dat heur verwaende godheid zou
 Zich draien van my af, en lachchen in mijn rou,
 Gelijk zy zeeker doet. Nu merk ik hoe gebeden
 Vermogen by de goôn. Zy zijn maer ydelheden,

En woorden onverhoort. Heur wezen is maer schijn.
 Men smeekt het doove oor van hen, die raedslui zijn,
 Ja vinders van het quaed. Laet Ariadne zeggen,
 Hoe dat die dronke god het schelmstuk kon beleggen,
 Toen Theseus haer verliet, en ging naer Phædra toe.
 Maer waer toe dit verhaelt? gy maekt u zelfs slechts moê.
 Zwijg toch Gohanne, zwijg! uw karmen kan niet baeten.
 Wat hadg' u op den hulp dier goden te verlaten,
 Die, in lichtvaerdigheid, voldoen hun hartewensch,
 En luistren, met den nek, naer 't jamren van den mensch?
 'T is zotheid datmen zich gaet aen de goôn verbinden.
 Men moet zomwijlen hulp ook in zich zelve vinden.
 Wie dat zich zelve helpt blijft nergens dank te quaed.
 Wel wijslijk spreekt de spreuk, *Ga by u zelf te raed.*
 Wel aen! dat zal ik doen, ik zal my zelve raeden,
 Al wist ik dat die raed my duizend mael zou schaeden,
 Die my niet schaeden kan, vermids ik arme vrou
 Het al verlooren heb, daer schaed' op vatten zou;
 En naulix adem hiel tot dit ellendig leven,
 Dat ik zoo gaeren zou den dood ten beste geven.
 Wat uitkoomst is 'er doch, die op mijn lijden ziet?
 De zon, die elke streelt, strekt my maer tot verdriet:
 En zoo de blijde dag mijn ziel dus kan ontroeren,
 Wat wil de droeve nacht al moeilijckeids toevoeren?
 Als ik het overdenk, 't is wonder dat ik spreek.
 Hoe vaek heb ik mijn vreugd geplengt in deezen beek,
 Daer ik een schim in zag met blybetaende wangen,
 Gelijkmen zach den dau aen nuchtre roozen hangen!
 Hoe vaek hielt gy, o beek! uw vallend' water staen,
 En lonkte, met vermaek, mijn minnelonkjens aen!
 Hoe vaek sloeg ik 't hier neer, en sleet mijn tijd met leezen
 Van brieven, dien ik zie zoo valsch verdicht te wezen!

'T is al om u geschiet, o godvergeten guit !
En trof het my alleen, wat nood was 't ? maer dit kruid,
Dat ik, om u te wil, vertreên heb, en doen smooren,
Valt van den Hemel af, om dat die goôn niet hooren,
En schreeut om helsche wraek met neergeslagen hoofd.
Uw valsheid heeft dit woud van al zijn vreugd berooft :
En wat is doch uw loon ? gy zult zoo haetlijk leven,
Als ik besmetlijk ben, dat veelen zal bekleven,
Want wie mijn droefheid ziet, dien hangtze vaerdig aen.
Let, zoo 't uw' wreedheid dult, eens op deez' jonge blaên.
Let hoe dit lieve loof moet in 'er bloeimaend quijnen,
En word niet eens verquikt door dau en zonneshijnen.
Waer is de vrolijkheid van Nymphen ? waer 't geluit
Van Satyrs ? waer is Pan nu met zijn hemelfluit ?
Al wech elaes ! neen ! niet ! zy zitten diep te pruilen,
Om dat hun lusthof dort. Waer mag 't gevogelt schuilen,
Dat ik om stilte bad ? koom nu, o nachtegael,
En strook mijn bange ziel met uw geleerde tael !
Of leit mijn zwaerigheid uw eigen ramp voor oogen ?
Ai koom doch evenwel, op datwe t'zaemen mogen
Betreuren ons ellend ! breng vry uw Neefjen meê,
Die zoo onnozelyk zijn moeders woeftheid lee.
Ai koomt doch bei te gaer ! wy zullen t'zaemen weenen,
En d'een zal d'anders hart vertroosten met 'er stenen,
Tot Atropos hier koom, en troost ons alle drie.
Of toeft zy u te lang, daer ik al meê op zie ?
Tsa ! laet ons, hand aen hand, heur traegheid tegen stappen ;
Zoo magze, met een sneê, den draed driedubbel kappen,
En geven elk een end : en is 't niet met 'er zin,
Zoo vat ik zelf het mes, en sny 'er lachchend' in.
Maer zacht Gohanne, zacht ! eer gy u koomt aen 't leven,
Zoo kies voor al een dood, die geen vermaek kan geven.

Den hemel, die toch in uw' rampen zich verheugt.
 Dat 's waer. Wat wil ik dan? de nood noemt zich een deugd.
 Wil ik my in den stroom van boven neder storten?
 Of wil ik met dit stael mijn droevig leven korten?
 Of liever aen een boom my wurgen met een band?
 Geen dood, die zich toch schaemt, als 't leven strek tot schand.
 Wat wil ik? 'K weet niet wat; want zoo 'k my ga ontlijven
 In 't water, en het lijf laet met de winden drijven,
 Zoo geeft die geile Snol, en wijdbekende teef
 (Die nu den min verlaet, daer zy my eerst toe dreef)
 Mijn ingewand en vleesch, tot voedsel, aen 'er zwaenen.
 Dies zal het beter zijn een ruimen weg te baenen,
 Tot uitvaert voor de ziel, met deeze gladde punt:
 Maer dan is 't weer geen deeg: Apollo, die 't my gunt,
 (Hy ziet doch 't ongelijk, en straft het met gedoogen)
 Zent daetelijk zijn raev, die d'ingevallen oogen
 Zal pikken uit het hoofd, en graven 't snikkend hert
 Ten gaende boezem uit, die niet begraven werd,
 Maer als een kring in 't bosch zou liggen voor de slangen.
 Daerom is 't best dat ik my zelve ga verhangen
 Hier ergens aen een eik, zoo strekt mijn laetste rou
 Hem (die den blixem werpt, en nimmer werpen wou
 Op dat verduivelt hoofd, dat hy veel eer bevryde)
 Tot oneer, als ik koom onteeren het gewijde
 Met mijn oneerbre dood: men houd toch voor gewis
 Dat deeze boom dien god van ouds geheiligt is.
 Maer hoe! zijn atend zou my daetlijk weer ontbinden,
 Afstoeten in het slijk, en voor een prooi verslinden;
 Hy dient zijn meester trou. Zacht! 'k heb een andre vond.
 Ik wil Pelafgus zoon gaen loopen in de mond,
 Die hier, in wolveschijn, moet door de bosschen zwieren.
 Ik wil zijn hongers nood gaen nooden op mijn spieren;

Zijn

Zijn dorst op wat'rig bloed ; en voên hem zoo tot spijt
 Van Jupiter, die hem zijn voedsel dus benijst.
 Dat is de naeste weg, en allerbeste wijze.
 Waer of de graegaerd is ? Lykaon ! oude grijze !
 Wat huilt gy door het woud ? koom daetlijk herwaert aen .
 Uw honger neemt een end . Gy zult uw dorst verzaên .
 Ik zal u spijs en drank, die levendig zijn, voeren ;
 Dat 's toch uw liefste kost . Al zacht ! gins liggen boeren .
 'T is raedzaem dat ik zwijg, en sla een byweg in .
 Ai zie ! 't zijn Heidenen . Daer dringt iets in mijn zin .
 'K heb menigmael gehoord dat deeze soort van lieden ,
 Met waarheid, zeggen kan het geen 'er zal geschieden ,
 Geschiet, en is geschiet ; dies zal ik met fatsoen
 Hen aengaan, en bezien of zy dat kunnen doen :
 En, zoo zy 't doen, het zal my lichtlijk dienst verstreken ;
 Zoo niet, 't opzet is daer, ik kan 't altijd voltreken .
 Zie daer . Ze staen vast op . Ze koomen herwaert heên .
 Ik wacht hun koomst hier in .

MAJOMBE. GOHANNÉ. AN-
 DREAS. PRETIOZE. FRANCISCO.

'T gevolg van Heidenen .

Jonkvrou, hoe dus alleen ?

Wat jaegt uw sif gelaet op ongemeene wegen ?

GOHANNÉ.

Vriendin, daer 'k u ontmoet, daer koomtge my meê tegen.

MAJOMBE.

Dat 's waer, dan niet alleen, maer met gezelschap, dat
 Zich hier en dus onthout, en zelden in een stad,
 Of op een heerlijk huis, dat buiten ligt . Ook mede
 Zoo zijn wy altezaem met onzen staet te vrede ,

Q

En

En gunnen al dien pracht het adelijke bloed,
 Of burgers, dien 't geluk bezocht met overvloed,
 Of die in rijkdom viel door vond van aardigheden,
 Gelijkmen daglix ziet. Wy, alsw' eens in de steden,
 Of zulke huizen zien, zijn hart geparft van nood,
 Die ons vrypostig maekt te bidden om wat brood,
 Indien 't 'er niet verveelt te geven zonder hinder;
 Zoo al, wy gaen daer naest, daer woont zomtjids een minder,
 Die minder heeft van doen, dees spijsft, om gods wil, graeg,
 Uit zijn genoegzaamheid, een hungerigen maeg,
 En overtreft, in gunst tot armen, veer de rijken.
 Wil jufvrou nu 'er deugd by deezer deugd gelijkken,
 Ze toon 'er milden hand aen deez' behoefte liên,
 En overdenk het loon.

G O H A N N E.

Och ja! dat zal geschiên.

Zie daer. Daer is mijn gunst, van armen vaek gezegent.
 Maer, 'k bid u, zeg: is 't waer, dat my van u bejegent?
 Men zegt uw' vollek heeft een geest van over al,
 Die spellen kan dat is, dat was, en wezen zal.
 Is 't waer, zoo breng dien geest doch daetlijk hier te voor-
 schijn.

M A J O M B E.

'T is waer. Gelieft u proef, zoo laet 'er slechts gehoor zijn,
 En reik uw' rechter hand.

G O H A N N E.

Daer isze.

M A J O M B E.

Luister wel.

De teeknen, dien ik speur, zijn van een vreemde stel,
 Zoo zijnz' in 't aenzicht ook: dan evenwel de klaerheid
 Moet aen den dag. Let scherp, en straf my in d'onwaerheid.

*Ze melden dat gy zigt van edlen stam gebooren .
 Dat gy uw oudren bei , en onlangs, hebt verlooren .
 Dat gy van 't sterfhuis zyt het eenig wettig kind .
 Dat gy, gansch ongeveinst, een veinzer hebt bemint ,
 Die uwen ernst bespot, en spotswijs heeft verlaten .
 Waer door de volle moed u dwingt u zelf te haeten ,
 En d'haet u tart en tergt u zelf te kort te doen .*

P R E T I O Z E .

Och ! quets uw' lichaem niet, of wis de ziel zou bloên .

G O H A N N E staeroogende op *Andreas* .

O min ! wat mensch is dit ? wat kuifheid zou niet minnen ?

M A J O M B E .

*Voorts melt my deeze streep uw lichtverleide zinnen ;
 'K meen d'ongestaedigheid, die wipt van 't een op 't aër .
 Maer zacht ! hier dwaelt een trek, wiens dwaarsheid, naekt en klaer ,
 Past op den tallikkleur van uw' verbaefde wezen ;
 Twe teeknen, die my schier voor uwen aerd doen vreezen ;
 Vermids 'er eigenschap is heete toornigheid
 En onverzoenb're wraek, en beide vol beleid ;
 Waer door gy, naer uw' wensch, die togten uit zoud voeren ,
 Ten waer de redlijkheid u dikwijls konde snoeren .*

Dit is, dat ik mevrou vermonden kan .

G O H A N N E, nu verliefd op *Andreas*, barst
 schielijk van *Majombe* af .

Ik brand !

O Min, o Min, o Min ! hoe zet gy my ter hand !
 Hoe tommelt gy my om ! hoe slingert gy mijn dagen !
 Ik brand ! amy, ik brand, en smelt in maegdevlaegen !
 Wat raeds ? o Min, geef raed ! Hoe nu ! roept gy om raed ,
 Welwetend' datze niet dan in u zelf bestaet ?

Wat ydelheid is dit? wech wech! betoon u schrande.
 Ontwar uw' eigen pruik, en slof niet op een ander,
 Die war voor onwar zoekt, en rukt 'er hairen uit.
 Laet loopen dat gedrogt, dien overkoomen guit,
 Dat rechte hoerekind, dat ellek weet te drijven,
 En, alsze zijn verleit, laet in de pekel blijven,
 Gelijk hy my nu doet. Wel magmen zeggen, dat
 In't gallig basterdbloed nooit eer of schaemte zat.
 Dan 't is zoo 't is: ik steek in nood tot aen de lippen,
 En, zoo 'k my zelf niet red, ik zal 'er onderslippen.
 Wat vang ik dan best aen, dat eerlijk zy en kuis?
 Zal ik d'aeloude roem van Vaders trefflijk huis
 Vast schaek'len, door den trou, aen 't haetelijke leven
 Van Heidenen, die bet om lijf als eere geven?
 Dat waer van weinig lof. Hoe weinig lof! 't waer eer.
 Om dat ik juist een slaef verkies tot mijnen Heer?
 Wie geeft my ongelijk? ik ben noch nooit bedroge
 Van laege staeten, en wel meer dan eens van hooge.
 De hoogheid voert een grijns, vol oogen boos en snood,
 Daer laegheid goedig ziet, en draegt 'er aenzicht bloot.
 Wat is 'er ook verscheel in gulligheid en veinzen!
 Ai ziet hem daer eens staen! Wat mag hy nu al peinzen!
 Hoe speelziek zweeft de deugd in 't zedige gebaer!
 Hoe eerlijk duikt de schaemt' in schaduw van bruin hair!
 Hoe drel en wel gemaekt is 't lichaem, rijk van zeden!
 Wat schoonheid schenkt Natuur, die niet, in deeze leden,
 Vitmunten boven al, 't geen zon en maen bestreelt,
 Ja zellef boven 't geen, daer godlijkheid in speelt
 Met al 'er geestigheids? O wonderlijke wezen!
 Wat schrookt gy my een wond, die nimmer kan genezen,
 Als door een wederwond. Ai, leen my dan een hand,
 En trek my, door uw brand, al brandend' uit den brand!

Maer

Maer hoe ! of ik hier sta, en smeek hem duizend dagen,
 Van vers; hoe weet hy dat zijn hulp my zal behagen ?
 Dat kan hy zwaerlijk raên; dies zal het oirber zijn,
 Dat ik hem naeder stap, en openbaer mijn pijn;
 En kus zijn hand, op hoop dat mijne vlam zal stijgen,
 Door d'adren, in zijn borst, en daer de long doen hijgen
 Op 't hijgen van mijn long, die hart en zin ontstelt,
 Ter tijd twe zielen zijn, door 't vuur, aen een gewelt.
 Dat gaet 'er dan op aen. De liefde lijd geen suffer.
 Jongman, zoo 't u beliest, een woordje.

ANDREAS *stapt naeder by Gohanne.*

My, me juffer?

GOHANNE.

Ik zeg zoo 't u beliest.

ANDREAS.

'T beliestme. Wat's 'er voor?

GOHANNE.

Ai ! treên w' een weinig af, op dat ons niemand hoor.
 Zeg, dat 'er hier een was, die u dit lompe leven
 Afnemen kon, en strax een heerlijker geven,
 Zou die u vriendschap doen?

ANDREAS.

Mevrou, ik ben vernoegt,

En, nae mijn lekkre zin, aen 't geen ik heb, gevoegt.

GOHANNE.

Ge zijt zoo niet vernoegt, of zoud wel meerder wenschen.
 Zeg, datmen wrocht, dat gy zoo boven andre menschen,
 In rijkdom staet en eer, uitstak gelijk een boom,
 Die naer de wolken steekt, en spiegelt in den stroom.
 Aen d'een, aen d'andre zy' omnarremt arme looten,
 Dien zy met druipen laeft, die haer zijn overschooten:
 Zou 't u niet welkoom zijn?

ANDREAS.

Mevrou, al heerfch ik niet,
Ik leef weer vry en bly, en onder geen gebied,
Als dat het al regeert; dies laet ik onbekommert
Mijn dag ten avond spoên. Ik bid!

GOHANNE.

Maer dus beslommert
Te leven zonder glans, of zin, of onderscheid,
Past geen zoo wakkren held met zulken waerdigheid:
Dies laet u raên, en doe u zellef doch geen schaden.

ANDREAS.

Indien ik my liet raên, wat zoud gy my dan raeden?
Zeg op, ik haek 'er na.

GOHANNE.

Ik kan 't niet langer voên.
Ik moet, voor hem en my, mijn boezem open doen.

ANDREAS.

Wat zegt mevrou?

GOHANNE.

'K zeg niet, maer kus uw koele handen,
Dien 'k hoop, in eenen vuur, met my te zullen branden.

ANDREAS.

Wel hoe! wat zal dit zijn?

GOHANNE.

Een teeken van mijn min,
Dien ik u offren koom met volle ziel en zin.

ANDREAS.

Hoe! zet gy my ten tuil? wat onbeschofter dingen!

GOHANNE *al zuchtende*.

Mijn Lief, dat zuchje tuigt.

ANDREAS.

Ga, spot met hovelingen;

Dat's

Dat 's volkje van uw' doen, die spotten nacht en dag,
En passen op hun beurt, en levren slag om slag.

G O H A N N E.

Zoo moet ik 't aerds geluk, in all' ellende, derven,
En namaels 't hemels ook, en, rood van schaemt, beërven,
Het helsche tegendeel met al 'er yslijkheid,
Dat, tot een eeuwig loon, den spotter is bereid,
Indien ik kreuken zet in 't kleed van mijn gewisse!

A N D R E A S.

'K geloof u by my zelf, en kan niet anders giffen,
Of zoo een eed ga recht: Maer zulken grooten vrou
Zich wech te werpen door een ongelijke trou,
Dat gaet de kroon te nae.

G O H A N N E.

Mijn hart, wie wil 'er treden
In 't zorgelijke diep van gods verborgentheden?
Dit 's zijn verborgen wil. Ai wederstreefze niet,
Noch weiger mijn verzoek!

A N D R E A S.

Indien men 't wel beziet,
Zoo weigert gy 't u zelf. Gy zijt tot fruit genegen,
Die niet te krijgen is.

G O H A N N E.

Mijn ziel, laet u bewegen!
Het zal, en wil toch zijn. Of veinst gy om 't welstaen?

A N D R E A S.

Hoe! meent zy dat ik veins, zoo moet ik ope gaen.
Neen Juffrou, 'k stap recht uit, en schrik voor slixte straeten.
'K weet van geen veinzen. Hoor. Hier moogt g' u op verlaten.
Dit volk ('t is waer) is arm, en over al veracht
Om dat het arrem is; dan evenwel 't geslacht

Van

Van Abram telt het meê. Wy leven nae de wetten,
 Dien Mozes kreeg van God om Izrêl voor te zetten.
 Wy schoppen 't goude kalf. Wy weten van geen Baal,
 Die hupplend' word gedient met zangerige tael,
 Dat al te groulijk klinkt. Wy volgen de geboden,
 Die ons tot God alleen, en niet tot afgoôn noden.
 Dit 's daerwe vast op staen. Voorts gaf ons de natuur
 Een wet, dien wy voldoen op 't huidendagsche uur:
 Dat is, dat geen van ons, 't zy van de mans of vrouwen
 Zich zelf verzuimen mag met buiten 't volk te trouwen,
 Op breuk van zwaere straf. En schoon die wet waer stom,
 Zoo kooft gy evenwel te leur.

G O H A N N E.

Helaes! waerom?

A N D R E A S.

Om dat ik ben verlooft aen iemand van 'er allen;
 Dien ik te zwaer verzwoer mijn leven af te vallen.
 Ik spreek rond uit, en acht den straxen weigering.
 Een billijk deel te zijn van 't stoutverzochte ding;
 Dat ik, uw' eer te wil, zoo lang ik leef, zal zwijgen.
 Vaer wel, en leef op hoop: gy zult wel andre krijgen
 Als my, die u al geeft, wat hy u geven kan.

G O H A N N E.

Een woord mijn engel!

A N D R E A S.

Neen!

G O H A N N E.

Vaer voor den duivel dan!
 Wel aen! kan ik, die rijk en weelig ben gebooren,
 Door min, tot wedermin geen bedelaer bekooren;

Daer

Daer zal de grootse wraek ten minst 'er lust aen zien.

P R E T I O Z E *by Andreas komende.*

Ik schrik schier. Wat's 'er gaens, dat haer dus vreemd doet
vliên?

Gins blijftze staen. Ze peinst. Daer schuilt iets.

A N D R E A S.

Beuzelingen!

'T brein schokt. Ze mijmert vast, en rammelt ydle dingen.

P R E T I O Z E.

Dan isz' 'er niet wel aen.

M A J O M B E.

Haer quelt, dat ons niet raekt.

Koom, gaenw' aen ginse sprong. De graege vroegtijd naekt.

Mijn maeg ontwerfelt zich, en togt vast naer 't inbijten.

F R A N C I S C O.

Daer zijn 'er meer dan gy: mijn buik zou meê wel krijten.

M A J O M B E.

Zoo volgme, dat's u voor.

Het Heidens rot slaet boswaert in.

G O H A N N E *besluit by zich zelf, en roept
daer op heur knecht.*

Dat's wel bedacht. Volvoer.

Hou! Djego! hou!

D J E G O *andwoord van binnen.*

Ik koom.

G O H A N N E *roept hem wederom toe.*

Hael eerst mijn parlesnoer,

En breng het vaerdig hier. 't Hangt boven, in mijn koffer,
Aen 't dexel; dat staet op. Ai ras, en help uw' joffer!

Nu zal ik iets bestaen, mijn wraekzucht te geval,
Daer al, wat eeuwig leeft, mijs aen gedenken zal.

R

D j e -

D J E G O . G O H A N N E .

Mevrou, hier is uw knaep, daer 't snoer.

G O H A N N E .

Bedien mijn laegen.

Gins zweeft een heidens rot : dien gy een muts ziet dragen,
Hem steek het in zijn mael, met een knaphandigheid,
En loop voorts after om : 'k wacht binnen op bescheid.

D J E G O *alleen*.

Wel magmen zeggen, dat de vrouwelijke zinnen
Niet anders uiteren als haeten of beminnen ;
En altoos een van twee, ten zyze ledig zijn ;
Zoo dat een darde zaek voor haer ondoenlijk schijn :
Doch 't is zoo 't is, ik dien, en dienen moet believeu ,
'K belieef dan dien ik dien, en ga.

G O H A N N E , *van Djego vernomen hebbende dat alles
klaer was, vliegt met hem verbaest uit, en roept.*

Help ! dieven ! dieven !

Och buuren ! buuren helpt ! och helpt, ik ben in nood !

W I N D B R E E K E R . S N O E V E R . M A N S -

H A R T . *Een deel boeren met verrejagers, gaffels, en greepen
in de hand.* G O H A N N E . D J E G O .

Het huisgezin van Gohanne .

W I N D B R E E K E R , *met een vlegel in de hand, roept.*
Waer zijnze ?

G O H A N N E .

Hier ! och hier !

W I N D B R E E K E R .

Sla dood, (de brui) sla dood !

G o -

G O H A N N E .

Ai zoekt het huis toch door! ai lieve maets!

W I N D B R E E K E R .

Gans wonden!

Nu noch te zoeken! 'k meen ze lagen al gebonden.
 Dan 't is geen nood. Gy twee blijft hier op schildwacht staen.
 Wy zullen 't middlerwijl rondom doorsnufflen gaen.
 Past op. Laet niemand door. En zooz' 'er tegens zeggen,
 Of reppen zich, looi toe, en laetz' als honden leggen,
 Tot dat ik wederkoom, en dorfschze voorts tot meel.
 Daer zy 'er een of tien, 't is nu al' lijkeveel.
 'T gelt my de wagevracht. Waek wel, dat gaet 'er heenen.

*Windbreeker. Met noch twee of drie boeren binnen. Snoever,
 en Manshart blijven voor deur op schildwacht. Gohanne,
 Djego, en 't Huisgezin zien 't van veers aen.*

S N O E V E R *spreekt.*

Daer koom 'er eens een uit! ik meen ik zal hem meenen.
 Ik wed ik jaeg hem deur, en draeg hem over schoft.

M A N S H A R T .

Dan loopt hy geen gevaer, aen galg of staek verkoft,
 Te stikken in zijn bloed.

S N O E V E R .

Scheer niet, of 't zelje rouwen.

M A N S H A R T .

Ik scheerje niet. Neen toch. Ik wou hem noch wel houwen,
 Gelijk men d'offen doet, om dat hy schoon zou staen.

SNOEVER.

Jy schijtebroek? wech, wech! je zou 't aen 't loopen slaen.
 Je bent hem niet. Zwijg, zwijg! my is het aengebooren.
 Mijn Vaer heeft, in zijn tijd, al meen'gen slag verlooren.
 Holla!

Snoever, gerucht hoorende, loopt wech.

MANSHART *bied punt, en vraegt.*

Wie daer?

WINDBREEKER, *met d'andre boeren weer uitkoomende, antwoord.*

Al vriend. Wel hei! waer loopt die bloed?

MANSHART.

Hier kaekelaer, hou stal: 't zijn vrienden.

SNOEVER.

Dan is 't goed.

MANSHART.

Wat drommel jaegtje wech?

SNOEVER.

'T was slechts om eens te proeven,
 Of gy ook, in der nood, geen vrienden zoud behoeven.

MANSHART.

Ja, mooi ekalt.

WINDBREEKER *stapt naer Gohanne, en zeit.*

Juffrou, 'k vind niemand in uw huis:
 Maer gins zijn Heidenen.

GOHANNE.

'K bekennt, dat 's vuil gespuis.

DJEGO.

Daer koomt de Roderoe, die zal niet quaelijk slagen.

K A P I -

KAPITEIN *van de Rooroe.* WINDBREEKER.
 GOHANNE. PRETIOZE. ANDREAS. MAJOMBE.
 GRABBEL. FRANCISCO. *Het Heidens rot. Die-*
naers van de Kapitein. DJEGO. *Het Huisgezin*
van Gohanne. SNOEVER. MANS-
 HART. *Een boer of twee.*

Zeg op. Wat's hier te doen?

WINDBREEKER.

Is't nou een tijd van vraegen?

Je ziet het wel. De buurt is op, en in 't geweer.

KAPITEIN.

Wat is 'er dan in til?

WINDBREEKER *met een barst.*

We gaen op dieven!

GOHANNE.

Heer,

Met oorlof dat ik spreek. Zie my. Ik ben bestolen:

Doch waer de dieven zijn, of 't goed, is noch verholen.

'K geef niemand schuld: maer 't volk verdenkt eē heidens rot.

KAPITEIN.

Waer is het?

WINDBREEKER.

Waer zou 't zijn! zeg.

KAPITEIN.

Grant je gat toe, zot,

Zoo maekje 't hembd niet vuil.

WINDBREEKER.

Hoe! spreekje dan voor dieven,

Dien boozen pest en stank, die land en landslui grieven?

KAPITEIN.

Ik knelze, die dat doen.

WINDBREEKER.

Zoõ knel die schelmen dan.

Hier 's niemand aêrs ontrent. Ze zijn gewis de man.

KAPITEIN.

Mist gy wat?

WINDBREEKER.

Ja 'k al meê; en 't staetme niet te dulden.

KAPITEIN.

Ik denk gy slacht 'er veel, gy mist ruim duizend gulden.
'K zie 't aen de noppen wel.

WINDBREEKER.

Die zijn dan zooze zijn.

'T is gnap, en gnut, en klaer, en is het kael, 't is 't mijn.

'K heb lorsch noch beedelgoed, en mag 't met eeren dragen.

Wat bruidme jou ook!

GOHANNÉ.

Heer, het volk heeft recht te klagen.

Ze laeten nau een pot voor op 'er werref staen,

Een lap een leur op 't rad, of 't is 'er strax van daen.

'T is ook verdrietelijk voor die 't zoo zuur moet schraepen.

KAPITEIN.

Wat wilt gy dat ik doe?

WINDBREEKER *met een barst*.

Het dievenest betraepen!

KAPITEIN.

Zoo wijs het.

WINDBREEKER.

Volgme slechts. Wy zijn 'er dronge by.

Zie daer, daer zijn de guits. Die hebben 't. Vatzze vry.

KAPI-

KAPITEIN.

Wat mist Juffrou?

GOHANNE.

Ik weet het noch niet al.

KAPITEIN.

By giffen.

GOHANNE.

Een parrellsnoer voor eerst, maer dat ik meer zal missen.
Gaet zeeker.

WINDBREEKER.

Spuls genoeg!

Zy vallen op de Heidenen in.

KAPITEIN *spreekt.*

Tsa tsa! geeft u gevaên.

De Heidenen worden voor op het tooneel gerukt.

PRETIOZE *spreekt.*

Och! vrienden, wat 's uw wil? wat hebben wy misdaen?

ANDREAS.

Gy zijt hier averechts, en zult u licht vergrijpen.

MAJOMBE *al dreigende.*

Ziet voor u watge doet.

GRABEL.

Voort, voort!

FRANCISCO.

Niet veel te knijpen,
Of

Of 't wordje beurt wel weer.

KAPITEIN.

Hoe! spreekt de schelm noch stout,

Zoo leg'er peper op.

GRABBEL *slaet Francisco.*

Je meent een vuist vol hout.

Hou daer!

FRANCISCO.

Wat let je lui?

GRABBEL.

Geef weer! geef weer!

PRETIOZE.

Ai lieve!

G' hebt onrecht vollek voor.

KAPITEIN.

Dat's wis, wy hebben dieve':

Dat volk gaet zelden recht. Hier, hier! schaf op de buit!

PRETIOZE.

Wy zijn onnozel, heer.

KAPITEIN.

Tsa dienaers! schud dan uit.

GOHANNE.

Men onderzoek vry nau, 't moet hier of elders schorten.

ANDREAS.

Dat doe vry. Toef. Ik zal mijn mael wel zelf uitstorten.
Zie daer.

GOHANNE *met een schrik.*

Daer valt het snoer! Hier blijkt de dievery.

KAPITEIN.

Wel guit, wat zegt gy nu?

ANDREAS.

Ik ken my noch al vry.

GRAB-

GRABBEL *slaet Andreas.*

Dat zou de duivel doen. Hou daer gy opvertsaegde!

ANDREAS *grijpt het gewer van Grabbel,
en steekt hem dor.*

Daer weer! dat is een loon, dat sy u zelf bejaegde.

KAPITAIN.

Tfa! vat hem. Volgme na. Voort, voort gy moorder, voort!

PREVIOZE.

O god! is dit een deel, dat ons al toebehoort?

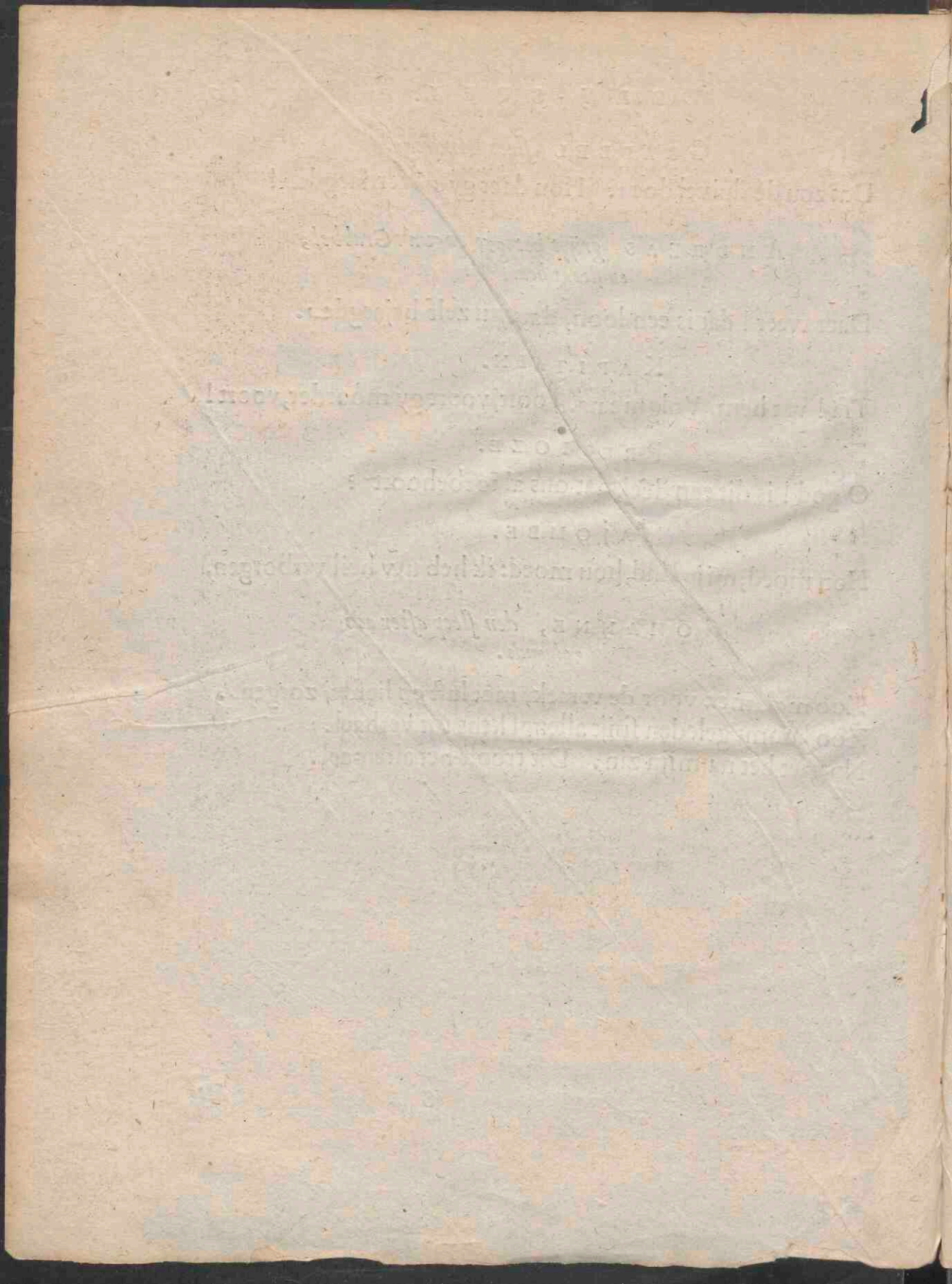
MAJOMBE.

Hou moed, mijn lind, hou moed: ik heb uw heil verborgen!

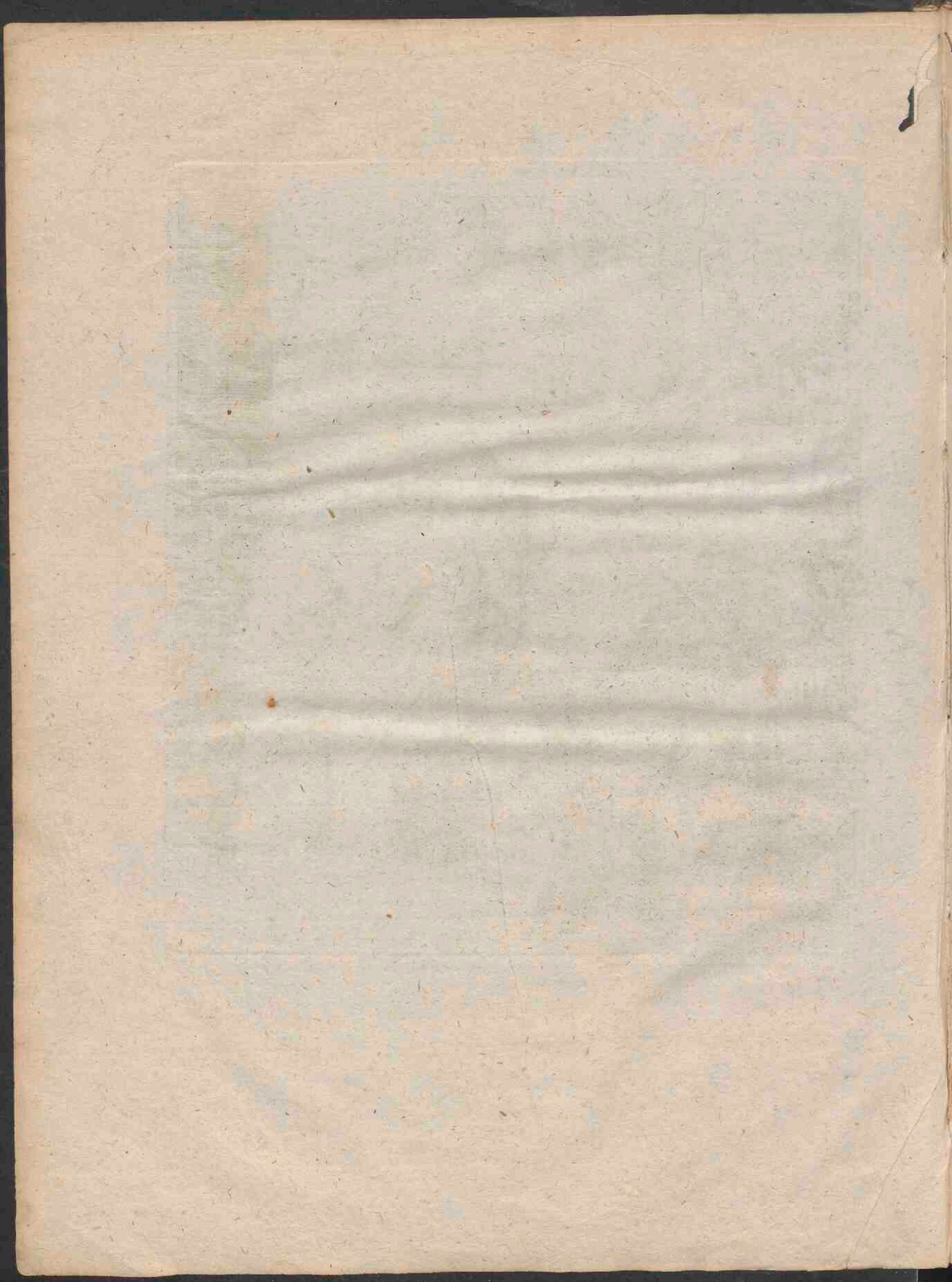
GOHANNE, *den sleep after aen
volgende.*

Zoo moetmen voor de wraek, met lust en liefde, zorgen.
Zoo koomt geleden spijt allengkens tot verhael.
Nu gaet het na mijn zin. Dit trooft het altemael.

Het

V Y F D E B E D R Y F.

G I O M A R A.

oe godlijk schreit de Deugd om 't menschelijk
geslacht !

Hoe godloos lacht de mensch , die zulken traen
belacht !

O mensch, hoe bitter wil de bange weerstuit wezen !
Dan 't schijnt wie vreeslijk is weet zellef van geen vreezen ;
Ja d'ondeugd beeld zich in der deugden god te zijn .
Wat gaet 'er niet in zwang ? wat lucht blaest geen fenijn ?
Men hoort nau anders dan van grouwelijke daeden ,
Van oorlog zonder wet, van land en volk verraden ,
Van staetzucht nimmer zat, van vorstelijk verscheel ,
Van burgerlijke twist, van kerkelijk krakeel ,
Van stedeplundering, van branden, braeden, villen ,
Van vrouweschendery, van moord, van bloed verspillen ,
Van dievery, bedrog, en duizend zulke meer ;
Dat god aen 't schreien helpt, en rukt zijn traenen neer :
Zijn traenen, die, zoo lang gefart getart tot tooren ,
Op 't lestal d'ondeugd met een arren moed versmooren ,
Ter liefde van de deugd dat heiligdom ; en wis
Om dat hy zelf de Deugd der deugden vader is .

K A R E L. G I O M A R A.

Nevrou, gins kooft d'Heidin met heur gezelschap treden .
Ze zoekt 'er heul aen u .

G I O M A R A.

Ellendige gebeden .

S 3

(Elaes !)

(Elaes!) voor my gestort, die haer niet helpen kan,
Is niet dan tijdverlies. Ze koom al 'lijkwel an:
Ik kan een bange ziel wel licht eens hooren stenen.

KAREL.

Daer zijnz' al.

GIOMARA.

Hier. Blijf staen.

MAJOMBE. PRETIOZE. GIO-
MARA. KAREL. FRANCISCO.

Het rot Heidenen.

Heb moed, en cier uw weenen
Met een welspreekentheid, die haer het hart bebloed.

PRETIOZE *valt Giomara te voet, niet wetende
dat het heur moeder, noch Giomara dat het
heur dochter was.*

Mevrou, hier glijt een maegd langs traenen u te voet.
Ai recht 'er weder op, door uw meewaerigheid!
Ik ben van uwe deugd, vol goedheids, hier beschieden.
Gy weet voor wien ik koom: voor geen gebooren siel,
Maer voor mijn bruidegom, dien al t'onnozlen ziel;
Daer ik voor sterven wil, indien hy slechts mag leven.
En dat mijn wil geschie kan my Mevrouw wel geven,
Indien 't'er slechts gelieft. Ai werk dan, by uw' Gaet,
Dat zijn vrykentenit uit mijnen val ontsta!
Of zoo 't niet wezen kan, dat ik voor hem mag lijden,
Zoo laet de wil voor 't werk hem van den dood bevrijden;
Op dat het rechts genaê zoo veel te grooter zy.
Dit smeekt d'ootmoedigheid, die grondig is in ly,

En

En nau losrukken kan heur t'zaem gegroeide handen.
 Heeft ooit een heilge vrucht de eerelijke banden
 Van uwen kuifchen schoot ontbonden door geboort',
 Zoo denk eens hoe een kind zijn moeder toebehoort;
 En dat ik meê een vrucht zy van een vrou gebooren.
 Indienge my niet hoort, de steenen moeten 't hooren,
 En spatten uit de vloer tot inden Hemel toe,
 En haelen daer verlof. De wanden zijn 't al moe'.
 Dat uitgehouwen beeld besterft, en schijnt verlegen.
 En zoo ik steen beweeg, zoo laet ik vleesch bewegen.
 Neem dat gy moeder waert, en ik uw eige krooft,
 Hoe haestig zou mijn traen en zuchten zijn getrooft!

M A J O M B E.

Wat zoo ziet! dat heeft klem. Dat zijn gezonde reden.
 Zoo dat geen hart kan kneên, zoo is 't ook niet te kneden.

G I O M A R A.

Mijn lichaem lilt en beeft. Mijn zinnen staen bedeeft.
 Och och Konstance! kind! hoe roert uw geest mijn geest!

P R E T I O Z E.

Gy noemt uw dochter daer: indienz' al is begraven,
 Zoo zie uw borsten aen, daer zy 'er dorst ging laven.
 Met zuiver zog, en help om dien gedachtenis,
 Ten zy ze van een min hofswijs gezoogt is.

G I O M A R A.

Dat isze juist. Ze mogt geen moedermellek slokken:
 Mae, dat het anders waer, ze waer my niet onttrokken.
 Op zulken slechten wijs. O vroeg verrukte loot!
 Wiens wortel in mijn ziel een vasten naween schoot.

DON FERDINANDO. GIOMARA.
 PRETIOZE. ANTONETTE. GO-
 HANNE. MAJOMBE. KAREL.
 FRANCISCO. *Het rot Heidenen.*

Mijn hart, wat gaet u aen? hoe zijtge dus bewoogen?

GIOMARA.

Och och! 'k zie staeg mijn kind Konstance voor mijn oogen.

DON FERDINANDO.

Dat's maer zwaermoedigheid, mijn lief. 'T zal wel vergaen.

PRETIOZE.

Neen Heer! niet voor uw hulp mijn karmen by zal staen;
 Niet voor uw strengheid en genade zijn verdragen,
 En dat dat vroom verdrag mijn vroomen heb ontslagen.

DON FERDINANDO.

Zoo noemt gy vroomheid dan de snoodste schelmery.

PRETIOZE.

Geenzins: 'k noem vroomheid, die van schelmery is vry:
 En dat 's mijn vroomme pand, die 't al de deugd zou geven.

DON FERDINANDO.

De doodslag melt zijn deugd, de diefstal tuigt zijn leven.

PRETIOZE.

D'onnozelheid van 't lef heeft hem tot 't eerst gebrogt.

DON FERDINANDO.

Neen, neen! hy heeft dat werk al meermaels zoo gewrocht.

PRETIOZE.

Dat's quaed vermoên. Ai wilt geen overladen drukken!

DON FERDINANDO.

De pijnbank zwijgt, maer bei, ze weet van andre stukken.

PRETIOZE.

Onlijdelijke pijn gaf vaek d'onnoz'len schuld.

DON

D O N F E R D I N A N D O.

Ho, ho! daer hebt gy 't niet. Men tart maer mijn geduld.

P R E T I O Z E.

Dat hoop ik nooit te doen. Ik bid slechts om genaden.

D O N F E R D I N A N D O.

Die naer genade staen, zijn dat dan vroomde daeden?

P R E T I O Z E.

Al waer 't hier noch zoo vroom, zoo moet het onvroom zijn.

D O N F E R D I N A N D O.

Wel aen. Dat zalme zien. Hy zal zoo strax te pijn.

P R E T I O Z E.

Ai laet de rede doch uw haestigheid belezen!

D O N F E R D I N A N D O.

Men kan voor zulken volk niet al te haestig wezen.

P R E T I O Z E.

De haestigheid, waer 't zy, misfelt 'er eigen doen.

D O N F E R D I N A N D O.

De langzaamheid, in straf der quaeden, schaede de goên.

P R E T I O Z E.

Geen grooter schaê voor diê, dan dat de deugd moet springen.

D O N F E R D I N A N D O.

Dat woord toont geê berou. 'T berou moest voor hem dingê.

P R E T I O Z E.

Ik ben 't berou. My rout zijn trefflijk ongeval.

D O N F E R D I N A N D O.

Wis trefflijk: het treft ons, maer deezen boven al.

A N T O N E T T E *al schreiende*.

Och ja! mijn lieve man zoo godloos te vermoorde!

P R E T I O Z E.

'T waer billijk dat mijn heer dat woord onachtzaam hoorde,
En mijn verslagentheid omhelsde met zijn vree.

G O H A N N E *schimpwys.*

Ai ras! voor zulken dief en moorder staetz' al ree.

D O N F E R D I N A N D O.

Zacht Juffrou. 'K zal mijn eer en eed, met god, betrachten.

P R E T I O Z E.

Hebt gy dien weegschael voor, zo weeg mijn zwaere klagten.

D O N F E R D I N A N D O.

Dien weeg ik al; maer 't recht gaet evenwel zijn gang.

P R E T I O Z E.

Door tijdig veinzen duurt het recht vaek wel zoo lang.

D O N F E R D I N A N D O.

Neen. 'T grout voor veinzery, hoewel 't het vaek moet lijden.
Hy veins wie wil: ik zal dat grouwlijk beest wel mijden.

P R E T I O Z E.

Zie datge 't zoo niet mild, dat g'onbescheiden word.

G O H A N N E.

Ja wel ik zeg! ze leert, dien 't aen geen weten schort.

Ai Heer! ze reutelt vast, en zou u licht verstooren.

'K bid laetze buiten staen.

G I O M A R A.

Holla! met moet 'er hooren.

Het koomt den rechter toe te luistren naer den rou,

En 't heusch verzoeken van een moeder, of een vrou,

Die voor het valsch beticht van mans of kindren spreken:

Want zoo hy anders doet, en vuil is tegens 't smeeken,

(Waer hoofd!) het opperrecht, gods goê rechtvaardigheid

Vint zulken rechter wel: ze straft het onbescheid,

En laet hem lust noch vreugd, in vrou of kind, bekleden.

Is 't hier niet wel gezien?

P R E T I O Z E.

'K bedank mijn moeders reden!

Ik

Ik noem u moeder: ai vergeef mijn stout bestaen!
 Het hart, dat gy my draegt, heeft my 'er toe geraên.
 Heer, zoo zy moeder strek, zoo toon u ook als vader.

D O N F E R D I N A N D O.

O god! wat raeds?

P R E T I O Z E.

Wat raeds! erbarm u, en stap naeder.

D O N F E R D I N A N D O.

Wat is 't, dat gy verzoekt?

P R E T I O Z E.

Verlossing van mijn ziel,
 Die zoo onnozel (laes!) tot zulken ramp verviel.

D O N F E R D I N A N D O *met een zucht.*

Ik wil, maer kan 't niet doen! het hart is wel genegen,
 Maer 't nau bezet gemoed valt af, en is 'er tegen.
 En zoo 'er winst op is, 't gemoed gaet billijk voor.

P R E T I O Z E.

Heer, geef mijn bangheid, om uw' zielswil, doch gehoor!

D O N F E R D I N A N D O.

Zoo doende zou de zond wel licht een zede worden.
 Laet af, en zwijg 'er van.

P R E T I O Z E.

'K geloof dat God u porde,
 Gy sloegt zijn smeken af.

D O N F E R D I N A N D O.

God port my tot het recht.

P R E T I O Z E.

Zoo slaek mijn bruijom dan, ik trou gods eigen knecht.

D O N F E R D I N A N D O.

Dat luit te grof. Niet meer: Gods geestelijk believe
 Schrikt voor den dienstbaerheid van moordenaers, en dieven.

PRETIOZE.

Hy is het geen van bei'.

DON FERDINANDO.

Dat zalmen strax verstaen.

PRETIOZE.

Och laet mijn hartzucht zoo troosteloos niet gaen!

DON FERDINANDO. PRETIOZE. MA-

JOMBE. GIOMARA. ANTONETTE. GOHAN-

NE. KAREL. FRANCISCO. *Het Heidens rot.**De Rechters. KAPITEIN van de Rooroe.*

DJEGO. WINDBREEKER. SNOE-

VER. MANSHART. *Het huisgezin**van Gohanne. Dienaeren van de**Rooroe. Een deel boeren.*

Daer zijn de rechters al. Reis op, en spaer uw traenen;

Of laetze 't Hemels recht den weg tot vrede baenen.

Blijft gy, mijn lief? ik ga, eer ik mijn tijd vergis.

*Don Ferdinando gaet met de Rechters aen taefel zitten.**Het volk wijkt ter zyden af.*PRETIOZE, *by Giomara en Majombe staende,*
ziet den Drost na, en spreekt.

Hy word vergeefs gesmeekt, die onbeweeglijk is.

O Zon! alziende Zon, laet doch uw goedheid daelen,

En stuur dit aerdsche recht met uw oprechte straelen!

MAJOMBE.

Mevrou, zoo 't mooglijk waer, 'k sprak u, in eenzaamheid,

Wel eens een treffelijk woord, daer al uw vreugd aen leit.

GIOMARA.

'T is mogelijk . Spreek vry op .

M A J O M B E *wijst Pretioze ter zijden ,
en valt Giomara te voet .*

Gy dochter, wijk ter zijden .

Vly u terwijl tot vreugd, ik zal u haest verblijden .

Mevrou, ik uw Slavin zijg voor uw voeten neer,
En ben niet waerds genoeg dat ik uw zoolen eer :
Dan evenwel de vreugd, waer meê 'k u koom bezoeken ,
Kan zonder vreê niet zijn : dit zal mijn tong verkloeken .

Weet dan dat deeze maegd, die u en uw gemael
Zoo innerlijk bewoog door uitterlijke tael,
Uw' dochter is ; dien ik, nu dartien jaer verleden ,
Om 't kostelijk gewaed, en andre rijklijkheden ,
Waer meê zy was geciert, vervoert heb uit Madriel,
Dien dag datmen het feeft van Hemelvaert onthiel,
Een uur voor middagzon ; en zijn zoo t'zaem geweken ,
Met dit onschuldig rot, dat ik wel vry durf spreken ,
Naer Vrankrijk ; daermen ons liet vranc en veilig gaen ;
En daer uw kind den deugd en godsdienst zoo trok aen,
Dat z' ons, en wie 'er zag, een heilig voorbeeld strekte .
'T is waer, en ongeveinst al 't geen ik u ontdekte .
En zooge twijffel slaet, of eenigzins mistrout ,
Hier is getuigenis ; zie daer 't gewapend goud ,
Dat ik 'er kindsheid (och ik schaem my !) heb ontstreeken .

GIOMARA, *den ring ziende, vliegt verbaest naer
Pretioze, en de teekenen aen 'er borst en teenen gespeurt
hebbende, kende heur dochter, en vloogze, met
wonderlijke genegentheid, om den bals .*

Dit is mijn eige goud . Amy ! ik kan nau spreken .
Mijn kind, mijn kind, mijn kind !

DON FERDINANDO, *dit ziende, staet van den tafel op, en stapt naer Giomara.*

Holla! wat's daer te doen?

Mijn lief, wat gaet u aen? o god, wil ons behoên!
Zacht, zacht mijn hart! hou op! ai wil dit mallen laeten!

GIOMARA *over schouwer.*

Stoor doch mijn blijdschap niet, want z' is te uittermaeten.

DON FERDINANDO.

Wat vordert u hier toe?

GIOMARA.

Zie daer uw' eigen kind.

DON FERDINANDO.

Mijn ziel, waer wil dit heên? hoe koomtge dus verblint?

GIOMARA *toont Don Ferdinando de teekenen aen 'er lichaem.*

Verblint! let op 'er borst. Zie daer. Nu op 'er teenen.

DON FERDINANDO.

Waer 't geen Heidin, ik zweer by God, ik zou het meenen.

GIOMARA.

Dan twijffelt gy noch al?

DON FERDINANDO.

Met reên.

GIOMARA.

Zie deezen ring.

DON FERDINANDO.

Dit's 't wapen van mijn stam, dat aen den keten hing,
Dien z' op 'er boezem droeg. Nu moet ik het geloven.
'T gemoed beëdigt het, en welt van vreugde boven.
Mijn kind, mijn lieve krooft, ik kus u wellekoom!

PRETIOZE.

Hoe! ben ik wakker, (och!) of zweef ik in een droom?

Mijn

Mijn heer, wat zal 't toch zijn? verklaer my dit wat naeder.

G I O M A R A.

Ik ben uw moeder, kind, en deeze is uw vader.

Gy zijt geen heidens zaed, als ghy u wel verbeelt.

Wy beide hebben u, na wet en eer, geteelt.

Die hex, die daer noch ligt geknielt, zal 't u betuigen.

Zy zelf heeft u vervoert, en onder haer doen buigen,

Toen gy een engel waert ontrent twee jaeren oud.

Daer ligt dat wreede beest, dat vast genaê vertrouwt:

Maer toef, men zal 'er straf (dat zweer ik) niet vergeten.

Voorts, zoog' u zelf niet kent, vermids ge zijt verheten,

Konstance was uw naem eer gy het onheil leed,

Dat u herschiep, en ons van kommer quijnen deed.

P R E T I O Z E.

'T is immer zuiver waer al 't geen my koomt te vooren?

Is 't niet?

G I O M A R A.

Zoo waer als God, uw schepper, ons kan hooren.

*Pretioze, nu wederom Konstance, begint, van blijdschap,
al nokkende te schreien.*

G I O M A R A *spreekt voort.*

Och! schrei niet, zoo mijn beê by u ontfangen werd.

Uw traenen zijn te vol. Ze plassen my op 't hart.

D O N F E R D I N A N D O.

Ai laet z' er nok voldoen! mijn liefste, 't is geen wonder.

Wy zijn al uitgeschreit, aêrs schreiden wy 'er onder.

K O N S T A N C E.

Mijn lieve vaderlief en moeder bei te gaer,

Aenziet uw zalig kroost, dat gaeren, voor en naer,

God yvrig danken zal voor zijn genaê; ja vlyen.

Zich stadig naer zijn wil; en, klevend aen uw zyen,

Zich

Zich dragen zal by u als een godzuchtig kind.
Ik min u meer als my: maer, zooge my weer mint,
Laet my, dat bid ik doch, een beê van u verwerven!

DON FERDINANDO.

Eer ik 't u weigren zou, wil ik veel liever sterven.

GIOMARA.

Uw vader stemt het toe. Spreek dan.

DON FERDINANDO *met een vriendelijkheid.*

Wat is uw beê?

KONSTANCE.

Dat gy dit gansche rot onthaelen wil met vree!
Dat gy den weduw stil voor heuren overleden!
Dat gy het wild vervolg uws volx niet poog t'ontleden!
Dat gy het valsch betigt, met wil, bezijden ga!
Maer dat gy, boven al, mijn Bruidegom ontsla!
Mijn Bruidegom, dien my de Hemel heeft gegeven,
En zonder wien mijn ziel noch sterven kan, noch leven.
Maer hoe! mijn Vader dut.

DON FERDINANDO *al zuchtende.*

Wis dut ik!

KONSTANCE.

Hoe kan 't zijn
Dat gy noch nevlig zijt in zulken zonneshijn?

DON FERDINANDO.

Mijn kind, dunkt u dat vreemd? 'T is waer, mijn geesten
zweefden

In uitgebrooken vreugd, als of ze eeuwig leefden,
Zoo haest ik wierd gewaer dat gy mijn dochter zijt:
Maer God, die alles weet, en stuurt, en nimmer lijd
Dat zijn verkooren schaer zich ergens zal vergeten,
Heeft my dien vreugd bepaelt, en maetig toegemeten,

Getem-

Getempert met een faus van zael'ge tegenspoed.

K O N S T A N C E.

Waer in?

D O N F E R D I N A N D O.

In knaging, (och!) die my schier mym'ren doet.

K O N S T A N C E.

Waerom?

D O N F E R D I N A N D O.

Om dat g'uw jeugd, en welgebooren jaeren.

Zoekt met het grove bloed van Heidens tuk te paeren.

K O N S T A N C E.

Hoe listig word de mensch ook van de waen verleit!

Neen Vader! (b'houdens 't recht van uwen red'lijkheid)

Hy is 't niet dien gy meent. Neen! uit een ander wezen,

Als dit rampzalig volk, is hy in 't licht gerezen.

De borst tuijt vroomer stof. Ze melt geen heidens aerd.

Nooit naemelooze vrou heeft zulken vrucht gebaert.

Don Jan is hy benaemt. Don Phlipppo is zijn Vader,

Een heer niet wijd van hier, en u gewislijk naeder

In kennis, als my zelf; want ik zijn zoon eerst zag

In 't gunstig westerlicht van den voorleden dag,

Dat 's gisteravond laet: toen zijn wy ook bevredigt,

Getrouwt, en hand aen hand, voor God, in 't groen, bēeedigt;

Waer op hy, tot de vlugt, verkoos een heidens schijn.

Moet dit geen loutre liefd, en gods bestiering zijn?

Voorts wat de rest belangt, de Parlen, het Doorstooten,

Onnozel was het eerst, en 't een uit 't aër gesprooten.

D O N F E R D I N A N D O.

Is 't wis al 't geen gy zegt?

K O N S T A N C E.

Indien men my doorgront,

Ik schriek voor logentael, en dien een waeren mond.

DON FERDINANDO:

Tsa dienaers! sluit hem los, en laet hem voort verschijnen.

Mijn god, wat vreugd is dit? ik zal 'er in verdwijnen.
De geesten smelten wech. Ik peins op leet noch rou.
Och dat die blijde vloed slechts nimmer ebbem wou!

*Andreas, nu wederom Don Jan, ontstooten, en deezen tijdning
al verstaen hebbende, koomt schielijk aenloopen, en smijt
de dekenen van zich af.*

GIOMARA spreekt.

Zie daer uw bruidegom.

KONSTANCE.

Mijn ziel!

DON JAN.

Mijn lieve Engel!

GIOMARA.

Ai let toch hoe de vreugd en vroomheid zich verstrengel.

DON FERDINANDO troutze.

Koom mijn verkooren Paer, en neem, op Gods besluit,
Gy uwen Bruidegom, gy uwen lieven Bruid.

Denk wie u t'zaemen voeg, en zoek hem te behagen.
Zijn geest bebaen uw weg, en vorder al uw laegen!
Zijt vruchtbaer, en leef lang. Ik wensch u vreugd, en vree,
Voorts wat u zalig is!

GIOMARA.

Dit wenscht uw moeder mee.

Konstance nygt.

DON JAN buigt zich, en spreekt.

Wy danken God, en u. Maer och!

KONSTANCE.

Die zucht dringt naeder.

DON

D O N F E R D I N A N D O .

Men schik nu ook een post naer zijn verlegen Vader,
Op dat hy, noch getroost voor zijnen dood, gansch bly,
Ons aller oppervreugd, met recht, deelachtig zy.

D O N J A N .

Och ja ! dat dat geschië, ook zonder lang te duchten !
Ik weet zijn ziel beschreit mijn onbeschreelijk vluchten,
En rolt de traenen langs den boezem van zijn kroost
Mijn zuster Leonoor, die hem met traenen troost
Ai laet zoo blijde maer' hun droeve kaeken droogen !

D O N F E R D I N A N D O .

Uw vroomme zucht beweegt mijn innerlijke oogen .
'T zal vaerdig ook geschiën . Mijn zoon, zijt wel te vreên .

Hier Karel, tsa te paerd ! stoot daetlijk derwaert heên,
Begroet den ouden Heer eerbiedig voor ons allen .
Zalf zijn verslagenheid met 't geen is voorgevallen,
Daer gy van spreken kunt; op dat hy, vlot van geest,
Met zijnen dochter koom, en zegen onzen feest.

*Karel gaet heen.*D O N F E R D I N A N D O *spreekt voort.*

O god wat is u gunst en goedheid menigvuldig !

G I O M A R A .

Wat maakt die goedheid ons al dankbaerheden schuldig !

D O N J A N .

Och die slechts dankbaer waer, en zijnen schuld onthiel !

K O N S T A N C E .

Ik dank mijn lieven God voor blijdschap van mijn ziel !

M A J O M B E *noch op 'er knie liggende.*

Wat is het los geval van wonderlijk vermoogen !

F R A N C I S C O .

Niet waer? D'een krijgt het blind, en d'aër kan't nau beoogen.

ANTONETTE.

Dat tuigt heur bruiloft, en mijn weduwlijke staet.

KAPITEIN.

'K zeg dat het met den mensch al vry hobbollig gaet.

GOHANNE.

Het ga zoo 't ga, maer dit raekt schandelijk te slagen.

GJEGO.

Dat koomt van overmoed, en ongezone vlaegen:

Daerom wie veilig vaer, die bind een reeffen in.

GOHANNE.

Dat gaet wel zoo in zee, maer zelden in de min.

*DON FERDINANDO doetze altemaelen zwijgen,
ontschuldigt zich by den Rechter, heet Majombe op staen,
en noodze t'zaemen binnen.*

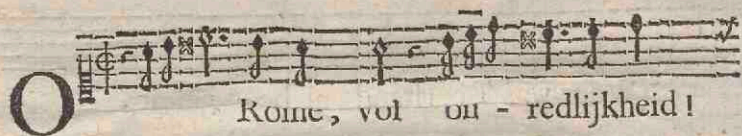
Al lang genoeg. Zwijgt stil, en elk zet zich te vreden.

Gy Heeren, die bestemt ter rechtbank zijt getreden
Op mijn ontbod, ai belgt u des vergeefsheids niet,
Vermids uw red'lijkheid den rede hoort en ziet.

En gy, rijs op. Ik ga. Koomt volgt my altemaelen,
Op dat ik, wie 't ook zy, met vriendschap mag onthaelen:
'T is toch geen tijd van druk, vermids dit uur begon
Met blijdschap, die in top zit met den middagzon.

U I T.

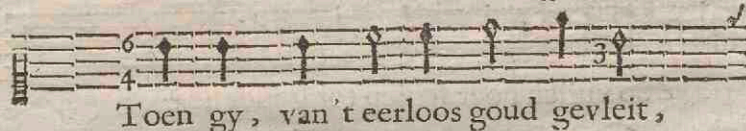
Wijze.

O Come, vol ou-redlijkheid!

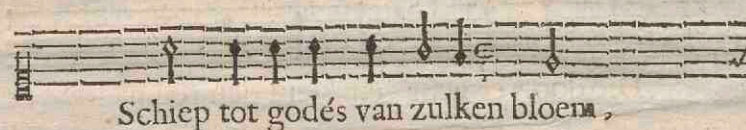
Waer was 't verstand al heên geleit,

Toen gy, van 't eerloos goud gevleit,

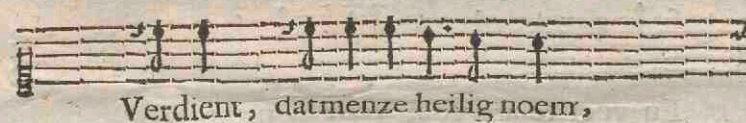
Zoo vuilen hoer schiep tot goddesse?

Schiep tot godés van zulken bloem,

Die door 'er geur en kleur den roem

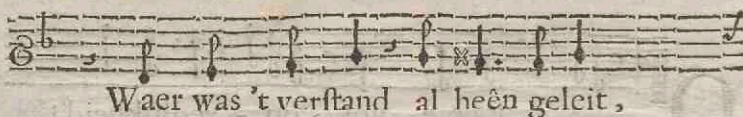
Verdient, datmenze heilig noem,

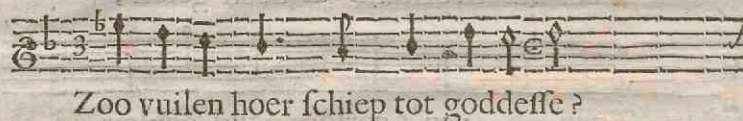
En veel te waardig voor prinsesse?

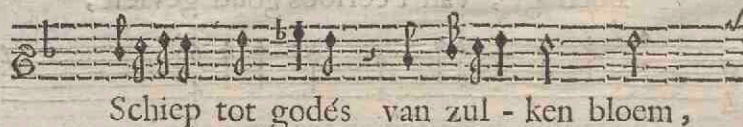
Andere wijze.

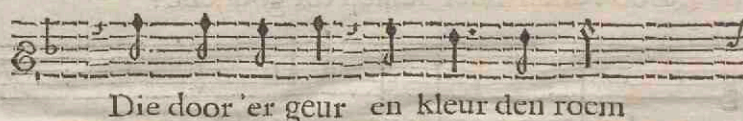
 O Rome, vol onredlijkheid!

 Waer was 't verstand al heên geleit,

 Toen gy, van 't eerloos goud geveit,

 Zoo vuilen hoer schiep tot goddesse?

 Schiep tot godés van zul - ken bloem,

 Die door 'er geur en kleur den roem

 Verdient, datmenze heilig noem,

 En veel te waerdig voor princeffe?

O heilig bloemtje, mild van geur!
Dat wit, en purperrijke kleur
Doet in uw zalig aenzigt veur;
Twee verwen van geen klein bedenken.
Het wit wijft op uw zuiverheên,
En leert my in 'er stappen treên:
Het purper op uw schaemt': ik meen,
Zoo 't knikken kon, het zou my wenken.

O wijze

O wijze verwen, nimmer laf!
Al zag een mensch, van wieg tot graf,
Geen andren spiegel, en hy gaf
Zijn schepper lof met volle maeten:
Wat deed hy meer als schuld voldoen?
Voor my, ik koos dit ope groen,
Om hem te dienen met fatsoen,
En al dat Roomfche goud te haeten.

1917
The year was a summer fall
At first it was much, was very for first
of a month and it was in the
Xmas season for the winter
Was dead by winter the cold winter
I got into the room all the great
Get a year in the winter
The year was a summer fall

O P D R A G T,

Met verlof der

O V R I G H E I D,

Aen

D A N I È L M O S T A R T,

Raeds Secretaris der stad.

A E M S T E R D A M.

*Edele, grootachtbaere, hooggeleerde, wijze, voor-
zienige, en vvelbescheide Heeren,*

M Y N E H E E R E N,

e stand, en stantvastige
gezondheid van een
voortreffelijke Stad en
Staet, als deeze is, hangt,
mijns geringen oordeels,
(buiten ongeluk) mee-
rendeel, of misschien te-
nemaal aen drie ed'le plichten: naementlijk
't stellen en handhavenen van wijze wetten,

X

't zui-

't zuiver oeffenen der waere godsdienst , en
't eendragtig gehoorzaemen der gemeente :
onder welken gemeente begrepen zijn niet
min d'Ovrigheid , en Godsgeleerde , als zelf
de schaere van laeger hoedanigheid . Wat
belangt den eersten , daer toe is U. E. van
God verkooren ; en ik wensch dat de gee-
stelijke , en wereldlijke wijsheid gestaedig
U E. leidsvrou zy . Wat belangt den and-
ren , daer over zet U E (zoo veel het moog-
lijk is) onopsprekelijke godgeleerde man-
nen , en wend (niet zonder groote voor-
zichtigheid) het opzicht altoos naer den
dienst van henluiden , zijnde een volk , dat
veel by den volke vermag , en blijklijk zoo
wel doolen kan als andre . Wat belangt den
lesten en gewichtigsten , daer aen zijn wy
(behoudens V E grootachtbaerheid) alte-
zaemen , en niemand uitgezondert , on-
strikbaer verbonden: doch 't zwaerd der ge-
rechtigheid , tot vervolg der moedwillige
overtreders , zwaeit V E , als eenig Opper-
hoofd onder zoo grooten meenigte , lief-
tallig ,

tallig, straf, fcherpziende, blind, rechtvaerdig, en noodzaekelijk over 't hoofd. Deeze zijn dan de drie ed'le pligten, en der zelve eigenschappen, dienende (zoo gezeit is) tot stand, en standvastige gezondheid van een voortreffelijke Stad, en staet, als deeze is. Om nu te betoonen dat ik, onder V E onderdaenen een van den nederigsten, wel den hoogsten genegenheid heb tot welvaart des Vaderlands, en voornaemelijk deezer mijner geboorte-stad: zoo wil ik ook alle deelen, strekkende tot deszelfs qualijkvaert, niet alleen als een pest schuwen, maer de tegendeelen daer van, als een levendigmaekende lucht, intrekken, en uitwerken; ja zelfs van dit oogenblik af (ieder zijn eygen plicht vertrouwend) my onder V E rechtschaepen regeering, als onder een licht, lieflijk, en heilzaam juk, tenemael, en van harten nederwerpen. Op dat ik dan voor eerst een onderdaenig kennisdragend' beginsel van mijn voornemen in 't licht stel: zoo gun my dat ik eerbiedig met V E, zon-

der byzijn , geestelijkerwijs mag spreekken . Dit is my , buiten twijffel , van V E heufheid ongeweigert . Derhalven verzoek ik ootmoedelijk , dat V E my gelieve toe te staen den vrypostigheid te gebruiken , om den Heere DANIEL MOSTART , Secretaris van V E hoogloffelijken Raed , met eenige van mijn papieren , te mogen bezoeken ; 't welk ik (als vooren) ongeweigert acht , vermids het ganschelijk staeroogt op zijn lekkre onderwijzing , en geenzins wit ziet op 't verzuim van iets wigtigs , of hindernis van 't gemeen . Maer zacht ! ik voel inwendige prikkelingen . Wat zal dit zijn ? ja 'k weet ! 't gemoed baert teekenen van V E goedgunstigheit , verzeekering dat ik verhoort ben , en getuigenis van mijn verlof . Hier ga ik dan vry en blymoedig op aen . Dit was mijn oogmerk , en dusdaenig zal ook 't begonnen , in alle naerftigheid , en zonder verdriet , uitgevoert worden van V E allerdienstwilgste , en onderdaenigste dienaer , en onderdaen *Mattheüs Ganzneb Tengnagel* ; die zich ,

Edele ,

*Edele, grootachtbaere, hooggeleerde, wijze, voor-
 zienige, en vvelbescheide Heeren,*
 gans, en gaeren op V E bescherming ver-
 trout, en, onder alle dankbaerlijke erkente-
 nis, den eerwaardigen Secretaris, met ver-
 lof, aldus aenspreekt.

H E E R S E C R E T A R I S,

Alhoewel 't jegenwoordig, in zoo
 schrijfzuchtigen eeuw, gansch ge-
 meen is dat luiden van lichte weten-
 schap, ja zelfs de schraelfte neurhouders,
 zich by mannen van zwaere wijsheid (die
 hun waerdige werken groote, of ten minste
 waerdige personagien waerdig opdragen)
 vermetelijk gelijkken darren; en, boven
 dien, noch het opgeblazen woord *Wy* in
 plaets van *Ik* gebruiken, of, om wel te zeg-
 gen, belachchelijk, en zonder daer over be-
 straft te worden, mis bruiken: Zoo zoud' ik
 evenwel (hoe schroomachtig, en langs der
 aerde mijn veder zweeft) hun voorgangen
 geenzins nagevolgt, en u met toëigening

gemoeit hebben , ten waer een krafftig ver-
 lof dien beschroomden moed naer uw eer-
 waerdigheid gedrongen , en tot toe-eige-
 ning van iets aen den zelve gekloekmoed-
 igt had ; ja zoo gekloekmoedigt dat ik
 voorgenomen heb dezen toeëigening te be-
 staen zelfs buiten voorkennis van uw per-
 soon ; wiens wisse woorden nochtans (mijns
 welwetens) de diefgelijckheid van stilzwij-
 gend toeëigenen (in 't byzijn , of tegens mij-
 nen trouwen vriend) overlang mis haegde .

Hier hebt gy dan onverwacht , en met
 verlof van onze Ed. grootachtbare Heeren
 urwe meesters, het *Leven van Konstance* , benef-
 fens het *Tooneelſpel* daer uit gemaekt . De ge-
 ſchiedenis, en in wat land het geſchiet zy, was
 u, buiten twijffel , lang voor deezen niet on-
 bekent. Verſcheide redelijke belgzieke zul-
 len rechtvaerdig verhael zoeken op mijn al
 te gemeenmaeking met henluiden , ten zy 't
 werk hun krankheid genees. Deeze dan zijn
 de Spaensche artsenymeester Pozo , de Heer
 Jakob Kats , en juff. Katalina Verwers ; van
 de

de welke de eerste het zelve beschreven, de andere gerijmt, de laatste tot een spel te brengen, en op het tooneel te vertoonen, gepoogt heeft. De waerachtigheid van dit wonderlijk geval, daer ik de poëzy onder gemengt heb, verzeeker ik u uit de geloofwaardige monden eens Ioods, en Christens, welke zijn de gestorven Sacutus Lusitanus, en de levendige Adriaen van der Tocq. Deeze waerachtigheid, beneffens de bekoorlijke aert, dien ik daer by speurde, hebben my dus verre gebragt. De sichten van mijn Vaders penceelen, (die, na zijn schadelijke dood, noch profijtelyk leefden) versneden zijnde tot schrijfpennen, hebben my, hunnen meesters zoon, niet weinig geholpen: of'er noch iets ingesteken heeft, 't geen schilders en poëten dienstig was, kan ik zelfs niet zeggen. Dit durf ik zeggen, dat goed gereetschap tot het werken geenzins schadelijk is. Wat nu belangt het werk zelf, daer over stel ik het vonnis aen u, dien ik daer toe volmaekt acht. Om dit aen u te stellen, heb ik

ik zulk verlof als gy wel weet. De broeder-
 lijke kennis, ('t geen my noch heugt) tus-
 schen U en Vader Zal^r, heeft mijn verlof ge-
 sterkt. De smaekelijke lessen, dien ik ge-
 nooten heb uit uwen *Sendbrieffschryver*, en noch
 dagelix geniet, hebben mijn sterkte gevoet,
 en 't geen ik aen u doe, zonder tegenspre-
 ken, gewilt. Dit doe ik dan door aengenae-
 me dwang, en ken het voor mijn plicht.
 Zoo 't mijn plicht is, ai belg u dan ook niet
 over d'onwaerdigheid van my of 't mijne,
 maer let altoos op den dankbaerlijken wil!
 Zijn wy onwaerdig, maek gy ons om dien
 wilswil waerdig. Deel ons van uwen over-
 vloedigen waerdigheid wat meê. De milde
 beleeftheid vermag veel, en deezen waert gy
 van ouds geen vyand. Indien 't u belemmert
 dat de toëeigening ongewoonlijker wijze af-
 ter aen staet, mijns oordeels kan ik niemand
 iets toëeigenen voor ik het heb. Ook eigen
 ik u dit toe tot voordeel van my zelve, om
 daer in bestraft en onderrecht te worden; en
 niet (gelijk andre doen) om u het zelve in
 bewae-

bewaering te geven tegens den Nijd. O neen! Ik weet al te wel dat de Nijd, die Dui-velin zal zoeken te beschadigen zelfs die dingen, die God onder zijn bescherming heeft, 'k laet staen de mensch. Indien ik dan met zulken verkeerden oogmerk u ontmoete, het zou staen even al eens of ik by u uit nood quam, en haer vreesde; daer ik nochtans met begeerte koom, en al heur listigheid en laegen uitlach. Om nu waer te maeken dat ik haer ganschelijk niet acht; derhalven nood ik 'er, (zoo 't u belieft haer t'onthaelen) op 't geen ik u hier overlever, openhartig te gast. Ze spaer 'er eigen brood, ze gaer vry honger, en simul 'er best. Hier in (zoo ze koomt) zal ik my geweldig verblijden, dat is, dat de redelijkheid, hoeze ook van de onredelijkheid beklikt is, evenwel van de redelijke, in spijt van de onredelijke, met smaek genuttigt word: of dan de Nijd al iets timmert, de Liefde zal 't onder den voet stooten: en hier ga ik vast op. Voorts de teekeningen, dien gy speuren zult, zijn ge-

maekt van den voortreffelijken natuurschilder Simon de Vlieger , van den geestigen Pieter Quast, en den voldoende Izak Izakfoon. Het etsen is van Pieter Nolpe, de Muzijk van Gerret Bolhamer , beide uitmuntende, doch elk in 't zijn'.

Maer hoe ! wat schrik verzet my daer ? Och ! och ! de onuitspreekelijke droefheid van mijn Moeders dood valt my wederom op 't hart . Heur zalige geest schijnt noch al zorg te dragen . Zy lijd niet dat ik haer zoo vroeg vergeet , en my zelven dus verwar in aerdsche beuzelingen . Daer zweeftze voor my ! Ik zieze klaerlijk . Ai rust, en laet God zorgen , want uwe zorg is uit ! Ook kunt gy door 't zorgen niet meer krijgen als gy hebt ; derhalven vertrek , ik bid vertrek ! Groet Vaders zalige ziel , en neem , in dankbaerheid van alles goeds , dit welverdiende *Graf-schrift* , van uwen oudsten zoon , en eerstgebooren kind , vrolijk en vrymoedig meê .

*Hier rust van zorg een vrouw, die deeglijk was, en schrandere,
Twee gaeven, in een mensch, te zelden by malkander.*

Wech

Wech isze. Amy, amy, amy! Hoe yflijk blijft
 mijn hart beklemmt door dit verschijnen! Hoe
 anxtig schud mijn lijf, en ingewand! Hoe
 zwijmt mijn tong! Hoe flaeut mijn spraek!
 Hoe bang ben ik! O god, waer vlugt ik heên!

Heer Secretaris,

Aenzie mijn nood. Verschoon mijn zwak-
 ken yver. Neem mijn gulligheid, na uw ge-
 woonte, gulhartig aen. Ik kan niet meer, en
 stik in 't nokken. Oorlof my tot schreyen,
 op dat mijn ziel verlicht word, en vaer wel!

*In Aemsterdam den 14 van
 Hooimaend des jaers 1643.*

V. E. eer, en dankschuldige, doch nu
 bedroefde Dienaer, en vriend,

MATTHEÛS GANZNEB TENGNAGEL.

J. H. C.

Anno 1733.

5 April

20 10